

2017-01-23

Handläggare
John Areschoug
Telefon: 0850828994

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Verksamhetsberättelse VB 2016 för Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förslag till beslut

Förvaltningen föreslår att nämnden beslutar följande:

1. Godkänna verksamhetsberättelse och bokslut 2016 för miljö- och hälsoskyddsnämnden och överlämna den till kommunfullmäktige.
2. Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Mikael Nyberg
Avdelningschef

Ekonomiskt och verksamhetsmässigt utfall

KFs nettobudget för nämnden uppgick till 97,6 mnkr för år 2016, kostnaderna uppgick till 193,9 mnkr och intäkterna till 96,1 mnkr. Budgeten utökades i två omgångar, dvs i avstämningsärendet och i tertialrapport 1.

Tabellen nedan visar utvecklingen av budgeten för 2016.

	Kostnader	Intäkter	Netto
KF budget 2016	193,9	-96,1	97,8
Budgetjustering för lokala åtgärdsprogram (CMR medel)	5,0		
Budgetjustering naturreservat	0,3		
Budgetjustering för hantering av fordon	2,0		
Omslutningsförändringar	13,1	-13,1	
Budget avstämningsärendet	214,3	-109,2	105,1
Budgetjustering lokala åtgärdsprogram (CMR-medel)	6,8		
Omslutningsförändringar	2,7	-2,7	
Budget efter T1	223,8	-111,9	111,9
Omslutningsförändringar	2,7	-2,7	
Budget efter T2	226,5	-114,6	111,9

Förvaltningen har således styrt mot ett netto på 111,9 mnkr.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden redovisar totalt sett ett överskott om 8,6 mnkr. Det uppkomna resultatet förklaras av:

- Högre tillsynsintäkter.
- Ej förbrukade medel från Centrala Medelsreserven.
- Lägre kostnader, särskilt personalkostnader.
- Högre ersättning för två avslutade projekt.

I avsnittet Sammanfattande analys nedan, framgår ett utförligt sammandrag av det viktigaste arbetet och resultaten under 2016. I avsnitten 3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar framgår en mer utförlig analys av nämndens ekonomi.

För att kunna härleda nämndens verksamhet till kommunfullmäktiges budget redogörs nedan för budgettilldelningen inklusive extra medel som tilldelats under året. Dessutom redogörs för indikatorer och aktiviteter som innebar krav på nämndens insatser.

När det gäller prognossäkerheten skall noteras att den har blivit bättre jämfört med föregående år men avvikelser mellan tertialrapport 2 och utfallet ligger ändå över en procent, som är stadens målsättning.

Nedan framgår kommentarer till de extra medel nämnden erhöll i budget för 2016 samt även medel från central medelsreserv. Dessutom framgår kommentarer till samtliga Kf-aktiviteter.

Extra medel till MHN i budget

Nedan redogörs för de områden som nämnden erhållit extra medel för i budget.

- *Energicentrum, ökad samverkan samt utåtriktat arbete (2,5 mnkr):* Energicentrum har bidragit till arrangemang av den internationella konferensen Building Sustainability 2016, deltagit i utvecklingen av avtalsmodell för energieffektiv fastighetsförvaltning för BRF:er och mindre fastighetsbolag, deltagit med representant i energimyndighetens forskningsprogram Solelprogrammet, lett nationell studie av energiförluster i varmvattencirkulationssystem i byggnader med tillhörande seminarier, bistått SGBC med uppdatering av kriterier för Miljöbyggnad, bistått Statens fastighetsverk med kunskap om energieffektivisering av kulturklassade byggnader samt bistått Sjöstadsföreningen i Hammarby Sjöstad med energiteknisk kompetens.
- *Handlingsplan för god vattenstatus; provtagningar och personella resurser (3,5 mnkr):* Omfattande övervakning av miljögifter i fisk, vatten och sediment i Stockholms vattenförekomster. Övervakningen ligger till grund för att ta fram åtgärder i de lokala åtgärdsprogrammen för vatten. Analys av befintlig övervakning av ekologisk status inför framtagande av ett nytt övervakningsprogram samt provfiske i Brunnsviken och Ulvsundasjön.
- *Kemikaliesmart förskola- fortsatt verksamhet vid kemikaliecentrum (2,0 mnkr):* Framtagande av webbutbildning för kemikaliesmart förskola. Start av pilotprojekt för att ta fram en modell för att bygga, renovera och utrusta kemikaliesmarta förskolor tillsammans med Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning och SISAB. Analys av miljögifter i damm i 100 förskolor tillsammans med Karolinska institutet och Naturvårdsverket. Provtagning av golvmaterial i förskolor tillsammans med SISAB. Utbildning av förskolepersonal om att bli kemikaliesmart.
- *Utvecklingsprogram ökad tillgänglighet och funktioner för naturreservat (2,0 mnkr):* Medlen har förbrukats under året. Miljöförvaltningen har jobbat med budgetmålet ”att tillgängliggöra stadens naturreservat för stockholmarna samt

arbeta med hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten” genom projekt Pilot Flatens naturreservat. En rapport som visar hur Stockholms skyddade områden kan fortsatt vara och utvecklas som en viktig resurs för stadens hållbara utveckling kommer att presenteras för miljö- och hälsoskyddsnämnden våren 2017. Arbetet har resulterat i förslag som kan genomföras generellt för reservaten i staden samt praktiska åtgärdsförslag för att öka tillgänglighet samt rekreations- och naturvärden i Flatens naturreservat. Ärendet avvaktar kommunstyrelsen förslag om strategi för grönare Stockholm.

- *Förstärkta miljöambitioner och tillsyn (5,4 mnkr):* Medlen utgör egentligen en justering för den felskrivning som skedde i budgeten 2015 och motsvarar de medel som nämnden tilldelades i avstämningsärendet i början på 2015. De används för den reguljära tillsynsverksamheten och syftet är även att öka information och vägledning till verksamhetsutövarna.
- *Miljöinformation GlashusETT och medborgarenkät (1,3 mnkr):* Förvaltningen har erbjudit GlashusETT att ta del av förvaltningens informationsmaterial. GlashusETT har bett att få skriften ”Klimatsmart i hemmet” när den har uppdaterats för att användas som en del i GlashusETT:s informationsmaterial till nyinflyttade. Enkäten miljövanor och attityder i Stockholm har under hösten 2016 skickats ut till ett urval av hushållen i Stockholm. Sammanställning av resultatet och presentation av rapporten sker under våren 2017.
- *Genomförande strategi för ekosystemtjänster (0,8 mnkr):* Ett utkast till strategi för ekosystemtjänster har tagits fram gemensamt av exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och miljöförvaltningen. I samband med att denna skulle fastställas i nämnderna beslöts att inarbeta delar av detta i arbetet med att ta fram en ”Strategi och riktlinjer för ett grönare Stockholm”.
- *Åtgärder för bättre ljudmiljö i staden (0,8 mnkr):* Diskussioner har förts med trafikkontoret om att ta fram en strategi för var asfalt med mindre stenstorlek läggs ut och därmed minskar bullret i staden. En ”Vägledning för hantering av omgivningsbuller vid bostadsbyggande i Stockholm” har färdigställts under hösten med trolig anmälan i MHN och SBN i januari 2017. Förslag på ny form av broräckesskärm har utarbetats och planeras provas på Liljeholmsbron.

- *Laddinfrastruktur (0,6 mnkr):* Medlen har förbrukats under året. Miljöförvaltningen bistår trafikkontoret med framtagande av mål för laddinfrastrukturen (redovisas till MHN januari 2017) och utredning om möjligheter att inrätta laddgator (redovisades till MHN 2016-12-13). Under hösten har förvaltningen utvärderat användningen av den publika laddinfrastrukturen. Informationsinsatser till bostadsrättsföreningar om hur laddning ska sättas upp i garage pågår (checklistor, seminarier, instruktionsfilm).

Extra medel till MHN från Central medelsreserv:

Nedan redogörs för de områden som nämnden erhållit extra medel för i Central medelsreserv.

Framtagande av lokala åtgärdsprogram (11,8 mnkr):

Följande projekt har färdigställts och påbörjats med medel från centrala medelsreserven:

- Färdigställande av två lokala åtgärdsprogram inför politisk behandling 2017 (Brunnsviken och Bällstaån).
- Framtagande av underlag för att påbörja arbetet med nio lokala åtgärdsprogram under 2016.
 - Underlag för LÅP Magelungen/Drevviken. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
 - Underlag för LÅP Råcksta träsk. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
 - Underlag för LÅP Judarn och Kyrksjön. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
 - Underlag för LÅP Långsjön. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
 - Underlag för LÅP Trekanten. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
 - Underlag för LÅP Ulvsundasjön. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
 - Underlag LÅP Igelbäcken.
- Projekt av strategisk betydelse:
 - Värdering av vatten.
 - Utfasning av miljöfarlig båtbottnfärg.
 - Framtagande av plan för uppföljning av effekter av genomförda åtgärder.
 - Ta fram konkreta vägledningar till stadens nya dagvattenstrategi.

- Undersökning av läckagebenägna sediment och utredning rörande fällning. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
- Riktlinjer dagvatten från befintlig miljöfarlig verksamhet. Konsultuppdraget löper över årsskiftet och slutredovisas 2017.
- Bidrag till forskningsprojekt kopplade till arbetet med lokala åtgärdsprogram.
- Övriga mindre projekt av strategisk betydelse (Julgransprojektet, Microplaster i Mälaren, Utredning av Lunda industriområde).

En del av de projekt som planerades under 2016 har försenats på grund av de omfattande upphandlingsrutiner som krävs för komplicerade konsultuppdrag. Vissa upphandlingar blev även billigare än vad som planerades från början. Viss försening kan också härledas till att arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen bygger på samverkan med andra aktörer, inte minst andra kommuner, och projektledningen har inte mandat att styra över externa aktörers resursplanering. De projekt som har försenats kommer att löpa över årsskiftet.

- *Hantering av fordon inom kommunkoncernen (2,0 mnkr):* Under året har Fleet-management funktionen byggts upp och bland annat bemannats med två fleet-managers. Därtill har andra förberedande åtgärder skett vad gäller fordonshanteringen, bl. a. för utvärdering av teknisk loggningsutrustning till bilarna samt med att få alla fleet manager-funktionens delar på plats med avyttring, service och uppföljning av fordon m.m. Under 2016 har en fordonsstrategi och nya fordonsriktlinjer tagits fram av förvaltningen i samarbete med stadsledningskontoret och serviceförvaltningen. Denna antogs av MHN i juni och är på remissrunda, före vidare befordran till kommunfullmäktige för beslut.
- *Samordna kommunikering av rekreationsvärden i stadens befintliga och tillkommande natur- och kulturreservat (0,3 mnkr):* Ett utvecklat GIS-underlag där GC-vägar framgår har tagits fram. Ett studiebesök för förvaltare av reservaten har genomförts för att lyfta fram goda exempel vad gäller tillgänglighet. Broschyrer finns framtagna för samtliga reservat.

Aktiviteter beslutade av kommunfullmäktige

Nedanstående aktiviteter har beslutats av KF för MHN och ska leda till att KF:s mål för verksamhetsområdet och inriktningsmål uppnås.

- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra till att kommunfullmäktiges målsättning om antalet markanvisade bostäder kan nås:* Årsmålet om 8000 markanvisade lägenheter under 2016 har uppnåtts. Fördelningen HR/BR är balanserad. Förvaltningen ger exploateringskontoret inför varje markanvisning en snabb analys över bullersituationen på platsen, luftkvalité, dagvatten, ekologi, förekomst av markföroreningar etc.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka i den förberedande planeringen för en framtida bostads-exploatering på nuvarande Bromma flygplats:* I samband med att staden överlämnade underlag till den statliga utredningen om Brommas framtid bidrog förvaltningen med underlag, bland annat om markföroreningssituationen på fältet.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, i samverkan med berörda nämnder och bolag, delta i arbetet med att förbättra planeringen för förskole- och skolgårdar:* Under 2016 har det tagits fram en metod för integrerad barnkonsekvensanalys och dialog som ska användas i stadens stadsutvecklingsprojekt. Dokumentet förankras nu internt inom staden och ska sedan ut på remiss till stadens förvaltningar och bolag.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bistå Stockholm Vatten AB med information för att underlätta driften av GlashusEtt som center för information om stadens miljö- och klimat-arbete:* GlashusETT har beställt skriften "Klimatsmart i hemmet" för att användas som en del i GlashusETTs informationsmaterial till nyinflyttade.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka i kommunstyrelsens arbete med att utreda hur metoder för livscykelanalys kan bidra till hållbar utveckling:* Förvaltningen har under 2016 deltagit i utvecklingsarbete kring livscykelanalyser i samarbete med byggherrar, SGBC/Miljöbyggnad samt IVL som bygger upp en publik databas med LCA-data för byggnadsmaterial. Förvaltningen ingår i en LCA-grupp för byggnadsmaterial som har startats under året med representanter från exploateringskontoret, Familjebostäder, och fastighetskontoret. Målsättningen är att i framtiden kunna ställa krav på byggmaterial vid mark-anvisningar. Förvaltningen har anmält deltagande i en

nystartad arbetsgrupp kring LCA för byggnadsmaterial som initierats av C40. Förvaltningen har erbjudit sig att vara värd för arbetsgruppens första möte 2017.

- *Stockholm Vatten AB ska i samverkan med trafiknämnden miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Parkering AB genomföra pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar:* Stockholm Vatten AB och Stockholms Parkering AB har i samarbete med miljöförvaltningen tagit fram och beskrivit förutsättningar för två pilotprojekt, en markförlagd parkering och en på ett garages översta plan. Beställning av uppdraget har gjorts men mot bakgrund av konsulters bristande resurser inte startat som det var tänkt. Uppstart planeras nu till början av januari 2017.
- *Exploateringsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda förutsättningarna för att göra Norra och Södra Djurgården samt Lillsjön till naturreservat:* Avrapportering skedde i MHN redan på sammanträdet i december 2015.
- *Exploateringsnämnden ska, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden, fortsätta arbetet med inrättandet av naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar samt Kyrkhamn:* Förvaltningen har medverkat i diskussioner om att ändra förslaget till reservatsgräns för Årstaskogen och Årsta holmar för att möjliggöra fler bostäder och samtidigt stärka spridningsvägar och ekologiska samband. Inget arbete har skett vad gäller Kyrkhamn.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, tillsammans med berörda stadsdelsnämnder, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden, arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat för stockholmarna samt arbeta med hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten:* Miljöförvaltningen har jobbat med målet ”att tillgängliggöra stadens naturreservat för stockholmarna samt arbeta med hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten” genom projekt Pilot Flatens naturreservat. En rapport har tagits fram som visar hur Stockholms skyddade områden kan fortsatt vara och utvecklas som en viktig resurs för stadens hållbara utveckling. Arbetet innefattar förslag som kan genomföras generellt för reservaten i staden samt praktiska åtgärdsförslag för att öka tillgänglighet samt rekreations- och naturvärden i Flatens naturreservat. Förslaget beräknas rapporteras i början av år 2017.

- *Exploateringsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fortsätta arbetet med implementering av ekosystemtjänster och grönytekomensation i stadens verksamheter:* Under våren har arbetet med att ta fram en ”Strategi och riktlinjer för ett grönare Stockholm” pågått. Arbetet har beretts av stadsledningskontoret med representanter för stadsbyggnadskontoret, trafikkontoret, exploateringskontoret och miljöförvaltningen. Efter en intern remissrunda har förslaget överlämnats till kommunstyrelsen.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska genomföra enkäten Miljö och miljövanor i Stockholm:* Enkäten miljövanor och attityder i Stockholm har under hösten 2016 skickats ut till ett urval av hushållen i Stockholm. Sammanställning av resultatet och presentation av rapporten sker under våren 2017.
- *Trafiknämnden ska ta fram ett program för avfallshantering i stadens offentliga rum, tillsammans med stadsdelsnämnderna, miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholm Vatten AB:* Under året har de tre organisationerna arbetat tillsammans med att utarbeta programmet. Rapporten om programmet godkändes av miljö- och hälsoskyddsnämnden i december 2016.
- *Socialnämnden ska i samarbete med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden utreda en gemensam hantering av satellitserveringar:* Ett projekt rörande satellitserveringar har utförts. Uppdraget inbegrep ett ökat stadsliv och trivsammare vistelsemiljöer och ingår i Levande Stockholm. En satellitservering är en uteservering som inte ligger i direkt anslutning till restaurangen. Under 2016 har tre gågator (Swedenborgsgatan, Skånegatan och Rörstrands-gatan) och en pop-up park (Humlegårdsgatan) under sommarsäsongen varit föremål för projektet.
- *Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med stadens nämnder och bolag utveckla ett utbud av platser för kommunala visstidsanställningar som motsvarar behoven hos aspiranterna. Stadens nämnder och bolag ska medverka i arbetet med att bereda platser för visstidsanställda:* Miljöförvaltningen bereder plats åt kommunala visstidsanställningar i den mån verksamheten tillåter i väntan på att arbetsmarknadsnämnden tar initiativ till samverkan i frågan.
- *Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska mäta och analysera den statistik som relaterar till individer uppdelad efter kön:*

Miljöförvaltningen genomför varje år en lönekartläggning där löneläget också analyseras utifrån kön. Inom tillsynsarbetet finns i dagsläget ingen könsuppdelad statistik att tillgå.

- *Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet ska jämställdhetsintegreras i syfte att synliggöra effekten av nämndens beslut och resursfördelning utifrån kön:*
Miljöförvaltningen har under året inlett ett samarbete med Södertörns högskola för att genomföra studier inriktade på jämställdhet och mångfald vid tillsynsarbete. Det behöver dock fortsatt understrykas att resursfördelning utifrån kön är en speciell utmaning för den typ av verksamhet som nämnden bedriver.

Obligatorisk nämndindikator

Nämnden har endast en obligatorisk nämndindikator i VP 2016. Kommentaren avser prognos för måluppfyllelse.

Sjukfrånvaro. (Målvärde 2,4 % 2016): Utfall i VB är 3,6 %. Miljöförvaltningens sjukfrånvaro har ökat i likhet med den trend som ses i samhället i stort. En ny analys visar att i första hand beror ökningen på att långtidssjukskrivningarna hos kvinnor har ökat och att sjukskrivningen beror på andra orsaker än arbetet. Förvaltningen har fortfarande en låg sjukfrånvaro och under genomsnittet i Stockholms stad.

Samverkan

Ärendet har behandlats inom ramen för gällande samverkansformer den 20 januari 2017 varvid några smärre ändringar utförts. De fackliga organisationerna har inget att erinra mot förslaget till verksamhetsberättelse och bokslut 2016.

Bilagor

1. MHN:s kostnadsanalysblankett 2016.
2. Bokslut per 2016-12-31.
3. Uppföljning av tillsynsplanen för 2016.
4. Personalberättelse för 2016.
5. Uppföljning av internkontrollplan för 2016.
6. Kommunfullmäktiges nyckeltal.

Innehållsförteckning

Sammanfattande analys	12
Sammanfattning av 2016 års verksamhet	13
Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål	17
1. Ett Stockholm som håller samman	17
1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar	17
1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo	21
2. Ett klimatsmart Stockholm	25
2.1 Energianvändningen är hållbar	25
2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade	49
2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning	54
2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva	61
2.5 Stockholms miljö är giffri	61
2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund	66
3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm	69
3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad	69
3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva	71
3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar	72
4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm	74
4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika	75
4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor	75
4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering	77
4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention	77
4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande	79
4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning	79
Uppföljning av ekonomi och särskilda satsningar	79
Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget	79
Budget och utfall per avdelning och totalt för MHN år 2016	82
Särskilda satsningar	88
Investeringar	89
Analys av balansräkning	89
Synpunkter och klagomål	92
Övrigt	92

Sammanfattande analys

Några resultat från verksamheten år 2016

Avdelningen Hälso- och miljöskydd:

- Omorganisation för hantering av alla olägenhetsärenden på egen enhet och där övriga tillsynsområden är av likartad karaktär ska ge ökad effektivitet.
- Påbörjat projekt för mätning av förekomst av biocidhaltiga båtbottnfärger på båtarklubbar i Mälaronrådet.
- Genomfört ett bullerprojekt med avseende på fasta installationer i förskolor.
- Påbörjat bassängbadsprojekt med avseende på städrutiner.
- Genomfört ett pilotprojekt med riktad tillsyn på flerbostadsbyggnader i socioekonomiskt utsatta områden.
- Tillsyn av kosmetiska produkters märkning och innehållsförteckning.
- Genomfört riktad tillsyn mot stadens migrationsboenden.
- Tillsyn mot restauranger för ökad matavfallsinsamling.

Avdelningen Plan och miljö

- Bidraget till omarbetande av fördelningsnyckeln för Energimyndighetens bidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning medför att stadens bidrag nära femfaldigats och verksamheten kan stärkas med två nya tjänster.
- Bidragit till att årsmålet om 5000 bostäder nås.
- Nämnden anordnade tillsammans med Sweden Green Building Council Building Sustainability SGBC14 med cirka 1000 deltagare på Stockholm Waterfront i november 2016.
- Drivit projektet GrowSmarter. Flera åtgärder har börjat genomföras och ett det finns ett växande intresse för projektet. Bl.a. har BBC spelat in ett reportage under hösten.
- Har synliggjort nyttan med Ekosystemtjänster genom projekt c/o – City
- För tredje året i rad vann Stockholms stad priset som bästa miljöfordonskommun.
- Tillsynen avseende kvicksilver och PCB-haltiga fogmassor har inneburit att en stor mängd potenta miljögifter avlägsnats ur kretsloppet.
- Bromma flygplats villkor har utretts och redovisats för nämnden.
- En vägledning för omgivningsbuller har tagits fram.

SLB

- Dubbdäcksförbudet på Fleminggatan och Kungsgatan har utvärderats. Minskning av det lokala haltbidraget med ca 15 % under januari till maj.
- Utvärderat effekter av Trafikkontorets dammbindning och städning i syfte att optimera och kostnadseffektivisera driftåtgärder
- Utrett konsekvenser på luftkvaliteten i samband med ett stort antal bostadsexploateringsprojekt.

Miljöanalys

- Lokala åtgärdsprogram för Bällstaån och Brunnsviken är i stort sett klara för politisk behandling. Lokala åtgärdsprogram för Judarn, Kyrksjön, Räcksta träsk, Trekanten, Långsjön, Ulvsundasjön, Magelungen, Drevviken och Forsån har påbörjats.

- Kemikaliecentrum har tagit fram en webbutbildning för kemikaliesmart förskola.
- Upphandlat ett kemikaliehanteringssystem som driftsätts våren 2017 och kan användas i hela staden.
- Damm från 100 förskolor har analyserats med avseende på miljögifter. Rapporten till nämnden i början på 2017.
- Ett samarbete med Svensk Centrum för Toxikologiska vetenskaper (Swetox) har inletts för att förbereda arbetet med att ta fram nya kemikalieindikatorer.
- Interreg-Östersjö-projektet NonHazCity fortskrider. Syftet är att lyfta kemikaliefrågor i kommuner i Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen, Vitryssland och Tyskland.
- Ett program för övervakning av biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster har presenterats för nämnden.
- En utökad screening av miljögifter i vattenmiljön för underlag till de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster.
- Deltar i två projekt angående dagvatten som drivs av Luleå Tekniska Universitet; anonyma källor och yteffektiv dagvattenhantering.
- Projektet LIFE IP Rich Waters har tilldelats medel av EU. Projektet startar januari 2017 och Miljöanalys deltar i två delprojekt rörande minskning av föroreningar från båtbottnfärger samt miljögiftsövervakning.
- Utfört den sjätte enkäten om medborgarnas miljövanor.

Avdelningen Livsmedelskontrollen

- Arbetsmetoder att upptäcka livsmedelsbrott har tagits fram.
- Provtagning med övriga kommuner i länet har gjorts för att kontrollera bland annat proteinhalt i produkter som marknadsförs som proteinprodukter, histamin i tonfisk, att kött som säljs är av rätt djurslag, att glutenfri mat på skolor förskolor och bagerier inte innehåller gluten, att potatismos som kylts ner inte innehåller farliga bakterier.
- Allergiinformationen på restauranger har kontrollerats tillsammans med övriga kommuner i länet med gott resultat. Kontrollen visar att föregående års kontrollinsats har gett resultat.
- I butiker med hög andel importerade varor kontrollerades ingrediensförteckningen och resultaten visade att förteckningarna för dessa produkter ofta saknar ingredienser som finns med i originalspråkets ingrediensförteckning.
- Provtagning har utförts för att kontrollera förekomst av Listeria i färdigförpackade kylda fisk- och charkprodukter samt i miljöer där fiskprodukter och charkprodukter hanteras.
- Kosttillskott som marknadsförs som fettförbrännande har provtagits med avseende på farliga ingredienser.

Avdelningen Verksamhetsstöd

- Omfattande förberedelser inför övergången till ny version av Ecos med planerad driftstart våren 2018.
- Avdelningen har byggt kompetens inom området upphandling och inköp för ökat internt stöd.
- Intensifierade förberedelser inför evakuering och renovering av Tekniska Nämndhuset.
- Utvecklingen av miljökvalitetsnormer för vatten har tagit en stor del av juristernas arbetstid.

Sammanfattning av 2016 års verksamhet

Nämndens verksamheter har uppnått många bra resultat under 2016, och gör ett totalt överskott på 8,6 mnkr jämfört med budget. Det beror framförallt på ej förbrukade extra medel för arbete med framtagande av lokala åtgärdsprogram enligt Vattenprogrammet, högre tillsynsintäkter vilket beror delvis ökad debiteringsgrad och lägre personalkostnader. Nämnden har en relativt komplex ekonomi med skilda delar, d v s externfinansierad projektverksamhet, ett stort antal tillsynsområden med ofta hög självfinansieringsgrad och expertfunktioner såsom Kemikaliecentrum och Energicentrum och inte minst SLB med dess specialisering på luftkvalitet. I verksamhetsberättelsens ekonomiavsnitt finns en grundlig redogörelse för ekonomin.

Uppföljning av miljöprogrammet i verksamhetsberättelsen

I verksamhetsberättelsen för 2016 görs uppföljning av miljöprogrammet 2016 -2019 för första gången. Tidigare under 2016, i samband med tertialrapport 1, gjorde MHN förberedelser bland annat genom att nämndmål ”taggades” till miljöprogrammets delmål i VP 2016 och genom att miljöprogrammets indikatorer lades upp. I verksamhetsberättelsen ska delmål från miljöprogrammet följas upp där nämnder och bolag har genomförandeansvar. Det innebär att förvaltningen ska redogöra för det förvaltningen genomfört utifrån vårt ansvarsområde och hur detta bedöms bidra till att delmålet nås under programperioden. Förvaltningen ska också lämna förslag till eventuella förändringar eller kompletteringar som förvaltningen anser behövs för att nå målen.

Uppföljningen av delmålen finns nedan under de olika nämndmålen. De framgår av särskilda rubriker. Uppföljning sker också i form av indikatorer.

De uppföljningsansvariga nämnderna och bolagen ska utifrån det som de genomförandeansvariga rapporterat in i ILS Webb, sammanställa en uppföljning med förslag till åtgärder som ska redovisas för respektive nämnd eller bolagsstyrelse, samt överlämnas till kommunstyrelsen i samband med ”Underlag för budget 2018 med inriktning 2019 och 2020”. MHN har uppföljningsansvar för en stor andel miljöprogrammets delmål.

Avdelningen Plan och miljö

Under året har avdelningen arbetat med flera stora prövningsärenden inom tillsynen, bl.a. tillståndsremissen för Stockholms framtida avloppshantering som innebär en nedläggning av Bromma reningsverk och en utbyggnad av Henriksdal med helt ny teknik. Andra stora tillsynsfrågor som behandlats är kontrollprogram för byggande av Förbifarten samt slutliga villkor för förbränningsanläggningen i Hässelby.

I den löpande tillsynen kan avdelningens arbete med kvicksilver och PCB nämnas. Efter uppmaningar från förvaltningen, i enstaka fall förelägganden, har kvicksilver- respektive PCB-föroreningar i många byggnader sanerats och därmed tagits ur kretsloppet.

Förvaltningens medverkan i stadsutvecklingen har inneburit att bostadsbyggandet både har kunnat underlättas genom att miljöproblem kunnat undvikas och att processen påskyndats med hjälp av förvaltningens expertis, där förvaltningen nu i allt större utsträckning blivit en naturlig samarbetspartner i stadsutvecklingen. I allt tidigare skeden, nu även vid markanvisning, finns förvaltningen med och bidrar med råd så att kostsamma och tidskrävande fel kan undvikas.

Förvaltningen fortsätter att med hjälp av demonstrations- och utvecklingsprojekt föra miljöarbetet framåt. GrowSmarter är nu i en genomförandefas och alla 12 smarta lösningar håller att på att implementeras i Årsta. C/O City är i en demonstrationsfas där förslagen som kommit fram i projektet håller på att testas i flera områden i Stockholm (bland annat Årstastråket, Rålambshovsparken, Norra Djurgårdsstaden) och runt om i Sverige (bland annat i Upplands Väsby, Täby Park, Malmö). Inom klimatarbetet har förvaltningen bidragit till arbetet med en ny klimatstrategi för staden. Det operativa arbetet inom energicentrum har bidragit till att stadens verksamheter har minskat sin energianvändning under de senaste åren med 11 %. Förvaltningen har beviljats projektmedel från Energimyndigheten till ett projekt för att stödja BRF:er och mindre fastighetsbolag att teckna avtal om energieffektiviseringstjänster. Som resultat av bl.a. stadens pådrivande arbete har fördelningsnyckeln för Energimyndighetens bidrag till kommunal energi- och klimatrådgivning omarbetats vilket resulterat i att stadens bidrag nära femfaldigats. Verksamheten kan därför stärkas med två nya tjänster för energi- och klimatrådgivning till företag, organisationer och hushåll.

Avdelningen Hälsoskydd

Tillsyn

En sammantagen bedömning är att avdelningens tillsynsarbete har bidragit till miljö- och hälsonytta i vart och ett av de 27 olika tillsynsområdena på avdelningen. För alla tillsynsområden gäller att verksamhetsutövarnas arbete med egenkontroll ständigt behöver underhållas och förbättras oavsett vilket område det handlar om. Några konkreta exempel på tillsynens effekt är t.ex. hygienverksamheter, kosmetiska produkter, plaskdammar, bassängbad och båtklubbar där konkreta förbättringar skett genom att verksamhetsutövarna genom tillsynen har fått bättre kunskap, börjat tillämpa ny teknik eller fått förbättrade rutiner. Resultat nås både genom förebyggande informationsinsatser och riktad tillsyn med uppföljning av brister som konstateras i verksamheterna.

Projekt

XRF-projektet rörande mätning av båtbottnar i Mälaren med avseende på biocidhaltiga båtbottnfärger har kommit igång och visar på förekomst av metallerna koppar, zink, tenn eller bly på båtskrov, vilket tyder på att de har målats med biocidfärger. I samarbete med miljöanalys har avdelningen arbetat fram en promemoria rörande tillsynsstrategi av båtklubbar med avseende på biocidhaltiga båtbottnfärger. Strategin har fastställts av nämnden och spridits till aktörer inom branschen och berörda myndigheter samt Miljösamverkan Stockholms län. När det gäller köldmedia har arbetet med att i samverkan med branschen utveckla ett nationellt register för värmepumpsaggregat fortsatt under året.

Intern effektivitet

Avdelningen har i princip hunnit med det som planerats för året. Ett par områden har dock fått prioriteras ner på grund av ett större inflöde av ärenden inom andra områden samt personalbrist. Totalt sett har dock avdelningen producerat mer än budgeterat ifråga om tillsynsintäkter. I syfte att effektivisera handläggningen av olägenhetsärenden ytterligare har under året en omorganisation genomförts på avdelningen som innebär att alla olägenhetsärenden hanteras på en egen enhet och där övriga tillsynsområden är av likartad karaktär.

Avdelningen Livsmedelskontrollen

Livsmedelskontrollen har i stort sett genomfört den planerade verksamheten för året. En större personalomsättning än vanligt, samt fler sjukskrivningar, har emellertid medfört att vissa planerade kontroller inte hunnits med. Dessa kommer att flyttas över till 2017 och göras då istället.

Ett ökat arbete riktat mot så kallat livsmedelsfusk har visat sig framgångsrikt men också resurskrävande. Ett omfattande fusk med ekologiskt nötkött avslöjades under året vilket fick stor uppmärksamhet, men flera andra fall av fusk har också påträffats och stoppats. Arbetet med fusk försvåras av att Livsmedelsverkets riskklassningsmodell inte är anpassad för detta arbete. Den europeiska livsmedelslagstiftningen är inte heller tydlig när det gäller vilka krav som kan ställas på spårbarhet. En översyn av arbetssättet och prioriteringarna har inletts för att effektivisera fuskarbetet till nästa år.

Kontakten med företagarna är i allmänhet god och allvarliga brister är ovanliga. När brister påträffas åtgärdas de ofta skyndsamt på frivillig väg av företagarna. En stor del av det ordinarie kontrollarbetet sker i samarbeten med andra myndigheter, inom länet eller övriga Sverige, i syfte att främja samsyn och likvärdig kontroll oavsett var företagaren är lokaliserad. Samarbetet gynnar också kompetensutvecklingen av inspektörer.

Miljöanalys

Nämnden samordnar, planerar och projektleder framtagandet av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Arbetet sker i nära samarbete med Stockholm Vatten AB. Lokala åtgärdsprogram för Bällstaån och Brunnsviken är klara för politisk behandling efter årsskiftet. Förvaltningen har även påbörjat upphandlingar av underlag till lokala åtgärdsprogram för Råcksta träsk, Kyrksjön, Judarn, Trekanten, Långsjön, Magelungen, Drevviken, Forsån, Ulvsundasjön samt Lillsjön. Förvaltningen har i samverkan med konsultbolaget Enveco Miljöekonomi AB utfört en värdering av Stockholms vatten. Värderingen ska ge underlag både vad gäller det monetära värdet av Stockholms vatten och även kvalitativa värden för att ställa kostnader av åtgärder enligt de lokala åtgärdsprogrammen mot nyttan av att genomföra dem. Den löpande miljögiftsövervakningen i fisk, vatten och sediment har utökats under 2016. Resultaten från övervakningen används som underlag för prioritering av åtgärder i de lokala åtgärdsprogrammen.

Inom området biologisk mångfald har ett förslag till miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster tagits fram och är nu på remiss inom staden. Medel har även beviljats från Digital Förnyelse till en förstudie om metoder för datainsamling inom staden gällande naturmarksskötsel och ekologiska förstärkningsåtgärder, samt hur ett digitalt prioriteringsstöd till skötselansvariga kan utformas. En rapport från återetablering av större vattensalamander i Kyrksjölötens Natura 2000-område har färdigställts.

Reproduktionen av arten har varit lyckad och projektet verkar därmed ha varit framgångsrikt.

Kemikaliecentrum har bland annat lanserat en webbutbildning för kemikaliesmart förskola. Upphandlingen av ett gemensamt system i staden för hantering av kemiska produkter är slutförd och implementeringen av systemet har startat. Kemikaliecentrum hjälper löpande förvaltningar och bolag att prioritera och ställa relevanta kemikaliekrav vid upphandlingar. Kemikaliecentrum arbetar även med att utvärdera och inventera prioriterade material i byggvaror. Byggmaterialvalen testas och utvärderas bland annat i ett pilotprojekt för ombyggnation av en förskola som bedrivs tillsammans med Hägersten/Liljeholmens stadsdelsförvaltning och SISAB. Förskolemiljön undersöks även i samarbete med Karolinska Institutet och Naturvårdsverket genom ett projekt där analys av dammprover från 100 förskolor med avseende på hälsoskadliga ämnen genomförts. Resultatet kommer att presenteras efter årsskiftet.

En ny version av Miljöbarometern har lanserats, där främst områdena Natur, Klimat och Vatten har utvecklats. Ytterligare medel har under våren beviljats via Digital Förnyelse i syfte att tillgängliggöra och anpassa förvaltningens databas Miljödata för fler förvaltningar och bolag i staden. Enkäten om medborgarnas miljövanor och attityder har genomförts under hösten och rapporten färdigställs under våren 2017.

SLB

I Stockholm mäts luftkvaliteten kontinuerligt på Hornsgatan, Sveavägen, Folkungagatan och Norrlandsgatan. Dessa platser fyller en viktig funktion för övervakning och jämförelse mot miljökvalitetsnormer. Utöver mätningar i Stockholm sköter SLB-analys driften av det regionala luftövervakningssystemet på uppdrag av Östra Sveriges Luftvårdsförbund. Det regionala systemet syftar bland annat till att mäta import av luftföroreningar från andra länder. Detta krävs för att kunna beräkna det lokala bidraget till halter och därmed kunna avgöra om lokala åtgärder är nödvändiga för att förbättra luftkvaliteten. Mätningar kombineras med beräkningsmodeller för att kartlägga luftkvaliteten på ett kostnadseffektivt sätt. Målsättning är att upprätthålla bred och djup kompetens om luftföroreningar och åtgärders effekter och därmed möta olika aktörers behov av beslutsunderlag.

I Stockholm klarades miljökvalitetsnormen för PM10 för tredje året i rad.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid överskreds däremot. För att klara miljökvalitetsnormen för kvävedioxid krävs fortsatta åtgärder.

Verksamhetsstöd

Det omfattande arbetet med förberedelser inför övergången till en ny version av ärendehanteringssystemet Ecos har fortsatt under året. Införandet planeras ske våren 2018. Förvaltningen har även testat och påbörjat arbetet med digitala leveranser till Stadsarkivets e-arkiv.

Under året har förvaltningen förstärkts med en ny ekonomitjänst. Intentionen med den nya tjänsten är att långsiktigt bygga upp en högre kompetens inom området inköp och upphandling, som ett stöd till förvaltningens alla verksamheter.

Förberedelserna för evakueringen och renoveringen av Tekniska Nämndhuset har intensifierats under hösten. För förvaltningens del kan det inte nog understrykas vikten av att

de framtida lokalerna är anpassade till verksamheternas behov, snarare än storskaliga lösningar.

Ett omfattande internt utbildningsprogram har genomförts för att höja kunskapsnivån hos alla på förvaltningen som är inblandade i de administrativa processerna.

Förvaltningschefen

Förvaltningschefen har lämnat förslag till miljötillsynsutredningen om hur tillsynsvägledningen och särskilt Naturvårdsverkets stöd till miljöförvaltningarna kan utvecklas. Förslaget är i linje med vad nämnden anförde rörande statskontorets utredning om miljötillsynen.

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s inriktningsmål:

1. Ett Stockholm som håller samman

Miljö- och hälsoskyddsnämnden lever på ett bra sätt upp till målets krav eftersom nämnden verkar över hela staden för en bra levnadsmiljö, hälsa och trygghet för alla.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3 Stockholm är en stad med levande och trygga stadsdelar

 Uppfylls helt

Analys

I kommunfullmäktiges budget nämns områden som den fysiska miljön, barnperspektivet, boendemiljö och den fysiska tryggheten. Nämnden bidrar på flera olika sätt till dessa. Den fysiska miljön i boendeyrådena har en definitiv plats i verksamheten. Barnperspektivet är prioriterat inom flera verksamhetsområden, bland annat kemikalieområdet och inomhusmiljön i skolor och förskolor. Nämnden bidrar med ett miljö- och hälsoperspektiv i stadens säkerhetsarbete.

Indikatorn nedan visar på ett flertal olika åtgärder som har identifierats inom risk- och sårbarhetsarbetet, inklusive krisledningsövningar och i något fall även åtgärder som identifierats vid en verklig incident. Sådana åtgärder kan ofta framstå som detaljer och har inte alltid bedömts som högprioriterade i det totala arbetet som nämnden bidrar med för en trygg och hälsosam miljö. Nämnden anser att det därför inte motiverar en lägre bedömning av måluppfyllelsen som helhet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk och sårbarhetsanalys (RSA) Analys: Som möjliga sårbarheter har tagits upp ett flertal frågor från olika sammanhang, bland annat RSA. Några frågor är "utestående" och svar inväntas.	77%			40 %	100 %	100 %	2016

Nämndmål:

1.3.1 Bistå stadens ledning och övriga förvaltningar med expertkunskap om hot mot miljö och hälsa

 Uppfylls helt

Analys

Förutom att nämnden deltar i stadens säkerhetsarbete med inriktning på sina specialområden, finns inom flertalet av de övriga reguljära verksamheterna, ett mer eller mindre direkt förebyggande arbete angående hot mot miljö och hälsa. Nämnden är därigenom även en expertfunktion för staden i övrigt. Typiskt förebyggande hälsoarbete är till exempel Kemikaliecentrums verksamhet som under året har utvecklats på en rad områden men särskilt med inriktning på förskolor. Ett annat programområde är arbetet mot buller. Luftkvaliteten har följts av SLB under många år och kombinerats med åtgärder från trafikkontoret. Tillsynsarbetet är i allmänhet förebyggande.

Nämndmål:

1.3.2 Utföra kontroll som säkrar att de livsmedel som saluhålls och serveras i staden är trygga

 Uppfylls helt

Analys

Med trygga livsmedel avses såväl risken att bli sjuk som risken att bli lurad. Konsumenterna ska vara trygga i att maten är säker att äta utan hälsorisk och i att den information som ges om livsmedlen är sann. I den planerade kontrollen har förvaltningen därför fokuserat på kontroll av säker nedkylning, säker allergikosthantering, spårbarhet nötkött, säkra kosttillskott, sann information om livsmedel med mervärdespåståenden samt korrekt märkning av allergener.

Drygt 8600 kontroller utförts. Vid drygt 1000 av dessa kontroller, 12 %, har allvarliga brister upptäckts så att extra kontroller har utförts för att se till att bristerna åtgärdas skyndsamt. Överlag följer företagarna lagstiftningen och mindre brister åtgärdas vanligtvis på frivillig väg av företagarna.

Under året har 90 sanktionsbeslut i form av föreläggande, förbud eller omhändertagande fattats där åtgärder inte har vidtagits på frivillig väg av företagare. Den vanligaste orsaken till förbud är brister i nedkylning av livsmedel, undermålig rengöring eller förekomst av skadedjur. Tio verksamheter har stängts ner totalt, något fler än de senaste åren. Det har i de flesta fall gällt förekomst av råttor utan tillräckliga åtgärder från företagaren.

Kontrollen har genomförts med fokus på våra så kallade indikatorer enligt tabellen nedan: Säker nedkylning på restauranger, säker allergikost i skolor och förskolor, spårbart kött, säkra kosttillskott, sann information om livsmedel samt säker allergimärkning.

#	Målområde	Antal, Planerat	Antal utförda	Förväntad andel avvikelse	Andel avvikelse	Förväntad andel åtgärdade	Andel åtgärdade
1	Säker nedkylning på restauranger	>2000 kontroller	2052	15 %	16 %	80 %	93 %
2	Säker allergikost i förskola och skola	100 % av kontrollerade objekt	93 %	2 %	2 %	100 %	90 %
3	Spårbarhet kött - Restaurang - Butik - Grossist	>1000 kontroller	988	8 %	5 %	80 %	40 %
4	Säkra Kosttillskott	Kontroll av 50 olika produkter + 15 analyser	63	5 %	13 %	100 %	100 %
5	Redlighet – sann information - Menyer restauranger - Märkning producenter	>500 kontroller	1645	<20 %	20 %	100 %	68 %
6	Säker allergimärkning hos producenter	50 -100 kontroller	126	25 %	17 %	100 %	48 %

Kontrollen av indikatorn redlighet, sann information, har inte fallit ut som planerat. Inspektörerna har haft uppfattningen att de ska kontrollera redligheten oavsett vilka livsmedel som finns i menyn, och fler kontroller än planerat har utförts, speciellt på restauranger. När det sedan inte har rört sig om avvikelser som får konsumenterna att känna sig lurade har man inte ansett det motiverat att göra en extra kontroll för att följa upp att avvikelsen åtgärdats. Exempel: Salladsost har presenterats som fetaost på menyn. För indikatorerna för spårbart kött och säker allergimärkning har inte uppföljning av åtgärder skett i den uträkning som var planerat, dock rör det sig om relativt få kontroller som inte är uppföljda även om

procentsatsen visar att vi är långt ifrån målet. Inför nästa år kommer instruktionerna att förtydligas och uppföljning ske tätare.

Under 2015 och 2016 har arbetet mot misstänkt livsmedelsfusk intensifierats genom en arbetsgrupp som särskilt tagit sig an denna typ av ärende. Mest uppmärksammat har fallet med det svenska KRAV-märkta nötköttet blivit, där det visade sig att två företag systematiskt sålde utländskt konventionellt nötkött som svenskt ekologiskt kött. Till följd av detta fall har nu regeringen initierat en utredning av straffsätserna för livsmedelsbrott med särskilt fokus på livsmedelsbedrägerier. Även andra fall av livsmedelsfusk har uppdagats och stoppats, även om dessa inte får samma massmediala rubriker. Falskt basmatiris, rapsolja som färgats med klorofyll och sålts som olivolja, ägg från frigående höns är egentligen burhöns, ekologiska livsmedel som är konventionella och honung som visat sig vara utspädd med ”främmande sockerarter” är några ärenden som har utretts och felaktiga livsmedel stoppats.

Mål

Genomföra kontroller i enlighet med tillsynsplanen och den nationella kontrollplanen

Livsmedelskontrollen har haft en stor personalomsättning under året och upplever svårigheter att rekrytera nya livsmedelsinspektörer. Majoriteten av de inspektörer som slutar är erfarna inspektörer som flyttar till andra städer, ofta på stadens bostadsmarknad. Personalomsättningen är kännbar och bostadsmarknaden gör det även svårt att attrahera erfarna inspektörer från andra delar av landet. Därför har inte samtliga årets planerade kontroller kunnat utföras.

Under året har 5750 objekt blivit föremål för kontroll, jämfört med planerade 6000. Överskjutande kontroller kommer att föras över till år 2017 och utföras då. Enligt nationella kontrollplanen ska alla anläggningar i riskklass 1-4 kontrolleras varje år. I Stockholm finns drygt 800 anläggningar i riskklass 1-4, samtliga dessa har blivit kontrollerade under året, så när som på en handfull som registrerades i slutet av året.

Mål

Genomföra utredningar av klagomål och RASFF

Avdelningen har mottagit och bedömt nästan ca 800 klagomål, varav en utredning har påbörjats i mer än 300 ärenden. Det flesta klagomål rör bristfällig information om livsmedel (exempelvis märkning) samt brister i hantering av olika slag.

Under året har knappt 50 Europeiska livsmedelslarm, så kallade RASFF mottagits och följts upp. Larmen är av olika omfattning och relevans men bland annat kan nämnas otillåtna GMO i ris från Litauen, otillåtna ämnen i kosttillskott från USA och odeklarerade allergener i olika importerade livsmedel.

Mål

Skyndsamt utreda misstänkta matförgiftningar

År 2016 har trenden med ökande antal misstänkta matförgiftningar fortsatt. I år har vi tagit emot 700 anmälningar vilket är det högsta antalet hittills. I en fjärdedel av fallen har en utredning startats. Endast i en handfull fall har förvaltningen kunnat fastställa en sannolik smittkälla. I de fallen har det rört sig om histaminförgiftningar från tonfisk, Clostridium perfringens (en matförgiftningsbakterie) i en gryta, staffylokokktoxin i en kycklingrulle, samt yakiniku med bristande varmhållning och nedkylning.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4 Stockholm är en stad med högt bostadsbyggande där alla kan bo

 Uppfylls helt

Analys

Under detta mål lyfts i kommunfullmäktiges budget bland annat klimatsmarta bostäder med höga krav på energianvändningen, en hög nivå på byggandet, förbättrad samverkan mellan stadens förvaltningar, hållbart byggande, hänsyn till viktiga grönområden och ekosystemtjänster. Nämnden är drivande inom dessa områden, bland annat det omfattande arbetet för en effektiv energianvändning som tas upp under Ett klimatsmart Stockholm. Likaså finns ett omfattande och innovativt arbete för utveckling av stadsmiljön med ekosystemtjänster, dagvatten, buller med mera. Nämnden deltar aktivt i bostadsbyggandet och är representerad i den hårda förvaltningschefgruppen.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bidra till att kommunfullmäktiges målsättning om antalet markanvisade bostäder kan nås.	2016-01-01	2016-12-31	
	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka i den förberedande planeringen för en framtida bostadsexploatering på nuvarande Bromma flygplats.	2016-01-01	2016-12-31	

Nämndmål:

1.4.1 MHN ska stödja berörda nämnder i stadsutvecklingen med kompetens inom områdena hälsa, miljö och naturvård för att möjliggöra en hållbar och växande stad

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bidrar till att nämndmålet uppnås bl.a. genom att delta i den övergripande samordningsgruppen för genomförande av bostadsuppdraget, deltagande i projektgrupper för

prioriterade detaljplaner och program, samt upprättande av miljö- och hälsounderlag till alla detaljplaner. Förvaltningen ingår nu i Ledstängen, som är ett verktyg för medarbetarna på exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret, miljöförvaltningen och trafikkontoret för gemensamma rutiner i exploateringsprojekt. Under året har förvaltningen också blivit delaktig i markanvisningsskedet.

Miljöprogrammets delmål 3.7 "Varje stadsdel ska planeras för en god stadsmiljö"

Under året har förvaltningen deltagit i projektgrupper för bl.a. följande stadsutbyggnadsprojekt:

- Fokus Skärholmen; där förvaltningen arbetat för att få in relevanta miljöfrågor tidigt i planeringsprocessen och bidragit med kompetens t.ex. vid utveckling av stadsdelspark i Vårberg, en strategi kring park- och grönsaker och hållbara dagvattenlösningar.
- Program för Östberga; där förvaltningen bl.a. fått med ekosystemtjänster i projektet och lyft dagvattenfrågan i ett tidigt skede.
- Detaljplan för Hjorthagen; där förvaltningen bidrar med kompetens om bl.a. grönsaker, markföroreningar, dagvattenfrågor och buller.
- Detaljplan för Södra Värtan; där förvaltningen bl.a. deltar i diskussioner om hantering av buller från hamnen.
- Program och detaljplaner för delar av Hagastaden; där förvaltningen bl.a. har lyft frågor kring luftföroreningar och problematik kring dagvattentillförsel till Brunnsviken.
- Detaljplan för Telestaden, Farsta; där förvaltningen bl.a. deltar i diskussioner om hur befintliga naturvärden kan integreras i bebyggelsestrukturen, samt bevakar att ny bebyggelse följer stadens principer kring buller i ett mycket bullerutsatt läge.
- Detaljplan för Magelungens strand; där förvaltningen bidrar med kompetens om bl.a. ekosystemtjänster och buller.
- Program för Alvik; förvaltningen bidrar med kompetens kring bl.a. grönsaker, luft och buller
- Detaljplan för Odde, Kista; förvaltningen har bidragit med kompetens kring bullerproblematik i ett mycket bullerutsatt läge.
- Program för Centrala Bromma; förvaltningen har bl.a. uppmärksammat ekologiska värden och anpassning kring dessa.
- Program för Solvalla; förvaltningen har bidragit med kompetens kring bl.a. markbuller från Bromma flygplats.

Förvaltningen har i samarbete med trafikkontoret, exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret utrett möjliga platser för ekodukter i staden. En rapport håller på att sammanställas och kommer att rapporteras till MHN våren 2017.

I budget 2016 fick exploateringsnämnden i uppdrag att tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden genomföra en utredning om hur stadens båtuppläggningsplatser kan omorganiseras och vilken bostads- och stadsutveckling som skulle vara möjlig på dessa platser. I staden finns i dagsläget ett drygt 40-tal uppläggningsområden. Den genomförda utredningen av stadens båtklubbar visar att strandskyddet avsevärt försvårar möjligheterna för någon större bostads- och stadsutveckling på de aktuella platserna. I de fall det kan bli aktuellt får det prövas från fall till fall, i enlighet med stadens policy för Stockholms fritidsbåtliv.

Mål

MHN ska medverka till att miljö- och hälsofrågor uppmärksammas och integreras i stadens arbete med byggande och markanvändning.

Aktiviteter

- Delta i arbetet inför markanvisningar. (Utförd).
- Arbeta uppströms i plan- och exploateringsarbetets tidiga skede genom att delta i planarbetet och upprätta miljö- och hälsounderlag. (Utförd).
- Leverera underlag för detaljplaner och program till stadsbyggnadsnämnden inom två veckor från beställning eller till utsatt datum. (Utförd).
- Lämna yttranden inom utsatt tid vid samråd för detaljplaner och program. (Utförd).
- Besvara frågor från övriga förvaltningar så snart det går dock senast inom en vecka. (Utförd).
- Delta i projektgrupper och möten om prioriterade detaljplaner och program. (Utförd).
- Delta i projekt och i framtagandet av strategiska dokument för stadsplanering, till exempel översiktsplanen. (Utförd).
- Fortsatt implementering av ekosystemtjänster och grönytekomensation där det efterfrågas. (Utförd).
- Utredda möjliga platser för ekodukter. (Arbete pågår, bedöms bli utförd 2016).

Mål

Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska beakta och förebygga effekter av ett förändrat klimat i sitt arbete och bistå kommunstyrelsens arbete med klimatanpassning.

Miljöprogrammets delmål 3.1 Sårbarheter i stadsmiljön till följd av ett klimat i förändring ska förebyggas.

Miljöförvaltningen har deltagit i arbetet med att revidera översvämningskartering över Stockholm, som genomförts av Stockholm Vatten. Under året har ett kompetensseminarium om översvämningskartan genomförts tillsammans med de tekniska förvaltningarna i staden.

Miljöförvaltningen har deltagit i stadens klimatanpassningsgrupp som leds av stadsledningskontoret och bistått stadens förvaltningar med expertkompetens vid remisser och i planfrågor.

Information om skyfallskarteringen har publicerats på Miljöbarometern, och ett urval av kartsnitten har publicerats på Miljödataportalen samt Stockholms Dataportal som är tillgänglig för alla på webben.

Under året har informationen på Miljöbarometern om Klimat uppdaterats, och tre specifika temaingångar har publicerats: Utsläpp av växthusgaser, Klimat- och väderstatistik samt Klimatförändringar och klimatanpassning. Här samlas information om kunskapsläget, indikatorer och åtgärdsarbete avseende klimatanpassning.

Aktiviteter

- Bistå kommunstyrelsen i dess arbete med klimatanpassning. (Utförd).
- Anordna den internationella konferensen International Building Sustainability 2016tillsammans med Sweden Green Building council. (Utförd).
- Delta i arbetet med stadens skyfallskartering. (Utförd).

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, i samverkan med berörda nämnder och bolag, delta i arbetet med att förbättra planeringen för förskole- och skolgårdar.	2016-01-01	2016-12-31	

Nämndmål:

1.4.2 Miljö kvalitetsnormerna för omgivningsbuller ska uppfyllas

Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har en kontinuerlig dialog med trafikutövarna, framförallt trafikkontoret, vilket är ett löpande arbete som främst utförs inom ramen för bullerskyddsgruppen och med syfte att uppnå åtgärdsprogrammet för trafikbullers mål

Åtgärdsprogrammet anger att alla bostäder med nivåer över 30 dBA Leq eller 45 dBA Lmax inomhus ska åtgärdas. Detta sker dels genom riktade åtgärder dels genom åtgärder efter klagomål. Förebyggande åtgärder i samhällsplaneringen kan också räknas in i denna grupp. Åtgärdsprogrammet följs upp årligen och 2015 års åtgärder rapporterades till MHN 2016-06-14.

Mål

Redovisa kostnadseffektiva bulleråtgärder

Aktiviteter:

- Nämnden ska bistå trafikinämnden i arbetet med att kartlägga kostnader och effekter av de åtgärder som föreslås inom ramen för åtgärdsprogram för buller. (Utförd)
- Utöver angivna åtgärder i åtgärdsprogram för buller ska ytterligare bulleråtgärder tas fram i samråd med berörda kontor och trafikförvaltare. (Utförd).
- Följa upp åtgärdsprogrammet. (Utförd).

KF:s inriktningsmål:

2. Ett klimatsmart Stockholm

Under detta mål finns större delen av nämndens verksamhet och då även områden som inte särskilt handlar om klimatet. Målen inom de olika områdena visar i allmänhet på en god uppfyllelse.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1 Energianvändningen är hållbar

 Uppfylls helt

Analys

Vad gäller de verksamheter som direkt berör energianvändning och energibesparing finns en rad olika verksamheter, projekt och aktiviteter inom målet 2.1.5 Stadens mål för hållbar energianvändning och minskad klimatpåverkan ska uppnås. Under målet behandlas också tillsynen, miljöövervakning, kommunikationsarbete avseende klimat och miljö, internationellt samarbete och övrigt programarbete. Typiskt sett präglas arbetet av utveckling och förnyelse och visar på god måluppfyllelse.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Växthusgasutsläpp per invånare (ton CO ₂ e per invånare)	2,5 Ton CO ₂ / inv				2,8 Ton CO ₂ / inv	2,8 Ton CO ₂ / inv	2016
Analys Växthusgasutsläppen var år 2014 2,7 ton CO ₂ e per invånare. Prognosen för år 2015 är 2,5 ton CO ₂ e per invånare. Nya beräkningar för år 2015 med prognos för år 2016 rapporteras i miljöprogramsuppföljningen i mars 2017.							

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska bistå Stockholm Vatten AB med information för att underlätta driften av Glashuset som center för information om stadens miljö- och klimatarbete.	2016-01-01	2016-12-31	
 	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska medverka i kommunstyrelsens arbete med att utreda hur metoder för livscykelanalys kan bidra till hållbar utveckling.	2016-01-01	2016-12-31	

Nämndmål:

2.1.1 Bättre miljö och hälsa genom ökade effekter av tillsyn

● Uppfylls helt

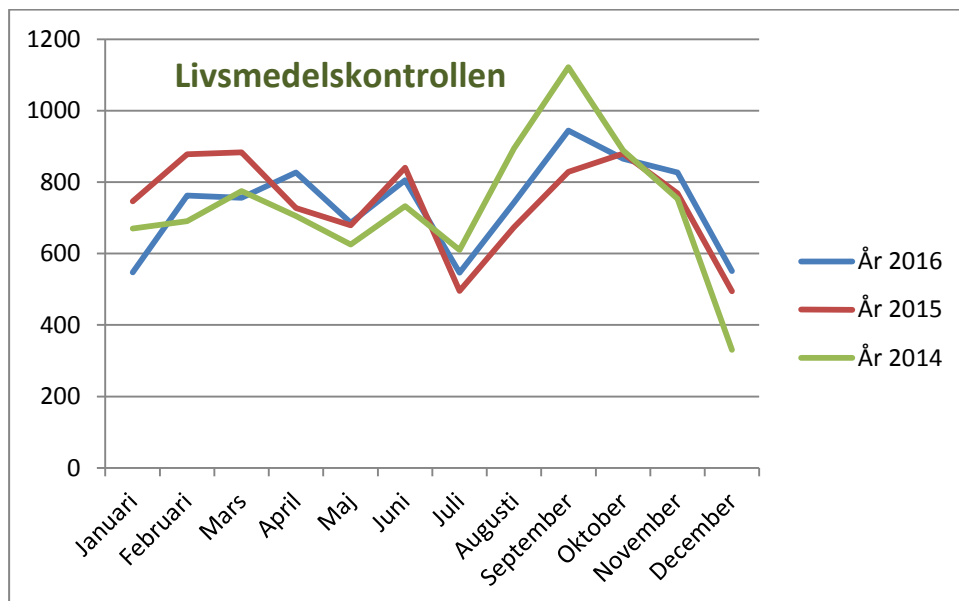
Analys

Under detta mål redogörs översiktligt för tillsynsarbetet. En mer utförlig redogörelse för de olika tillsynsområdena framgår av bilaga 1.2. Dessutom tas tillsynen upp under målen:

- *1.3.2 Utföra kontroll som säkrar att de livsmedel som saluhålls och serveras i staden är trygga,*
- *2.1.2 Utföra tillsyn motsvarande avgiften,*
- *2.1.3 Snabb och effektiv service,*
- *2.6.1 Alla flerbostadshus, skolor och förskolor i staden ska vara kontrollerade mot radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m³ luft,*
- *2.6.2 Inomhusmiljön i flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor ska inte medföra olägenhet för människors hälsa.*
- *3.2.1 Förvaltningen ger god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden.*

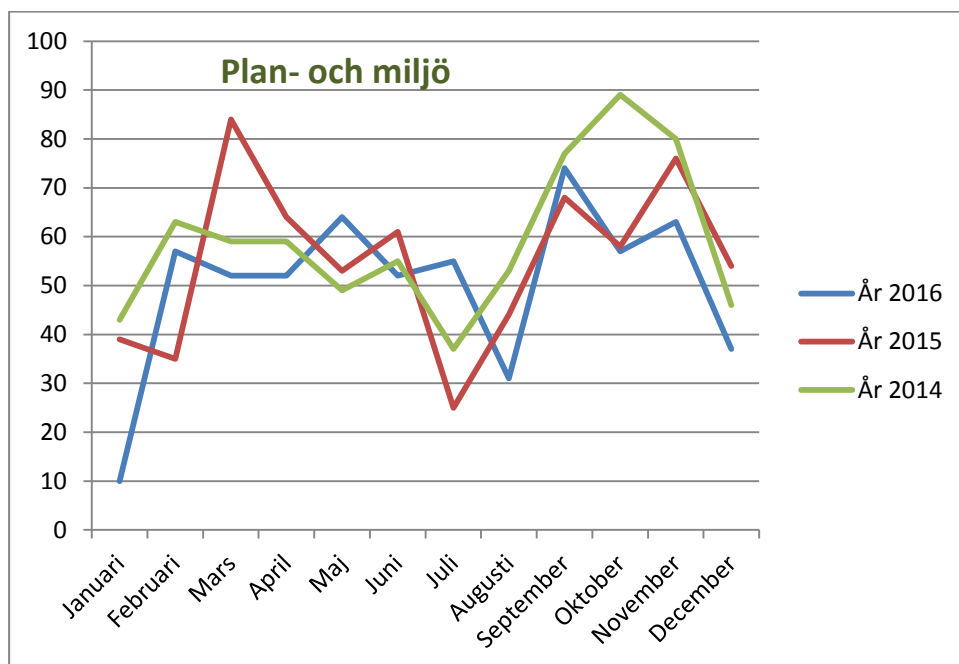
Genom de så kallade nyckelindikatorer kan man göra en översiktlig analys som i grova drag visar på tillstånd och utveckling inom tillsynsområdena. En del nyckelindikatorer är utformade som produktionsmått eller är på annat sätt inte mått på tillstånd inom miljö- och hälsoområdet. Av indikatorerna visar 54 på data som däremot uttrycker ett tillstånd inom miljö- och hälsoområdet inklusive livsmedelskontrollen. Antalet indikatorer har ökat pga av nya tillsynsområden under 2016. Av de 47 indikatorer där resultatet kan avläsas i förhållande till föregående år visar 21 stycken på ett förbättrat resultat. 12 indikatorer visade på ett sämre resultat och 13 visar på ett oförändrat resultat. Men 13 av dessa hade nått full måluppfyllelse redan år 2015. Sammanlagt visade 18 indikatorer på full måluppfyllelse. Sammantaget visar analysen på gradvisa förbättringar inom tillsynsområdet som helhet.

För livsmedelskontrollen är inspektioner, revisioner och provtagningar ute hos verksamheterna basen i tillsynsarbetet. Se diagrammet nedan.

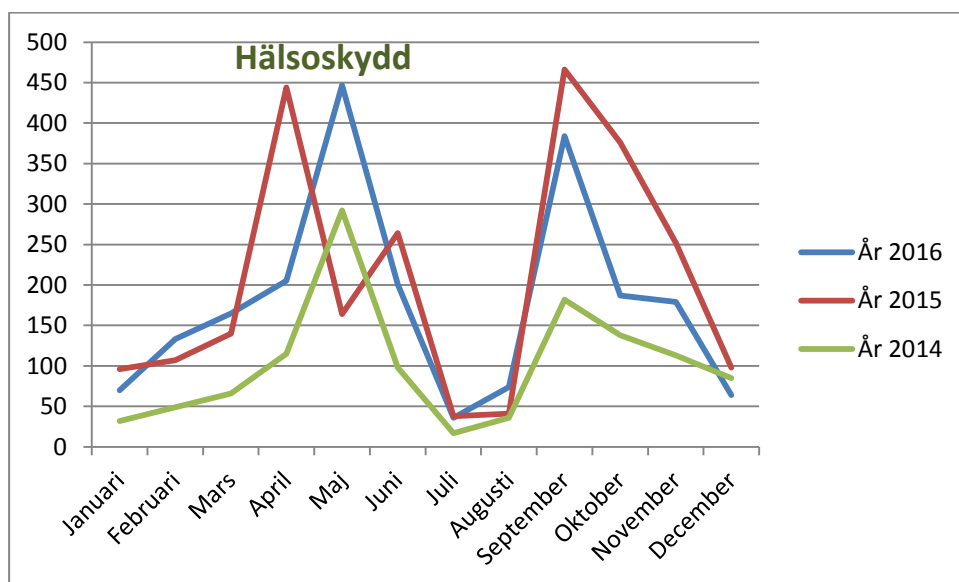

Livsmedelskontrollens inspektioner utförs hela året, med dalar för semesterperioder, och med små variationer mellan åren. Det totala antalet inspektioner har ökat något från 2014 då det var drygt 8 800 st till cirka 8 860 år 2016.

För tillsyn enligt miljöbalken (Hälsoskydd och Plan- och miljö) gäller generellt att en del av tillsynen utförs genom granskning av olika typer av rapporter som verksamhetsutövare har en skyldighet att skicka in till tillsynsmyndigheten, t.ex. miljörapporter, kontrollrapporter rörande köldmedieaggregat och oljecisterner. Denna typ av tillsyn genererar normalt inte inspektioner. Härutöver tillkommer arbete med att svara på remisser till domstolar och myndigheter.

För Plan och miljöavdelningen uppgår antalet inspektioner av/möten med våra verksamhetsutövare år 2016 till omkring 90% (drygt 600 st) av motsvarande för år 2015 (drygt 660 st). Skälet till skillnaden mellan åren förklaras av dels antal och typ av hanterade anmälningsärenden och dels av att det vissa år görs särskilda insatser inom ett visst område. År 2014 var antalet inspektioner 710 st.

För hälsoskyddsavdelningen beror det ökade antalet inspektioner 2015 (drygt 2480 st) och 2016 (2145 st) framför allt på en ökning av antal inspektioner av flerbostadsbyggnader och

återvinningsstationer. Särskilt 2015 gjordes en extrasatsning på tillsynen av flerbostadsbyggander och fastighetsägares egenkontroll. Inspektioner i skolor och förskolor utförs inte i samband med skolavslut, lov och skolstart, vilket också påverkar när i tiden inspektioner utförs. Projekt tillsyn medför också tillfälliga toppar i antal inspektioner. År 2014 utfördes 1223 inspektioner.

Miljöprogrammets delmål 4.1 Stadens verksamheter ska förebygga uppkomsten av avfall.

Miljöförvaltningen har här tagit en aktiv del i arbetet med ”Stocket” en tjänst/funktion med syfte att öka återanvändning av kontorsmateriel inom stadens förvaltningar.

Miljöprogrammets delmål 4.2 Avfall som uppkommer ska tas om hand resurseffektivt.

Syftet med tillsynen under året har varit att kontrollera om verksamheterna aktivt jobbar för att minska avfallet, sorterar ut matavfall och förpackningar. Tillsynen ska leda till att fler verksamheter aktivt vidtar åtgärder för att minska sin avfallsmängd samt sortera ut matavfall och förpackningar. Enligt miljöbalken och EU:s avfallstrappa ska avfall i första hand minskas, om det ändå uppkommer ska avfallet återbrukas och om det inte är möjligt ska avfallet återvinnas. Om inget av det är möjligt ska man i sista hand utvinna energi (förbränna) avfallet.

Nytt för årets tillsyn är ett samarbete som inletts med Stockholm Vatten. Samarbetet går ut på att miljöförvaltningen och Stockholm Vatten gemensamt gör ett urval av verksamheter som har stora mängder hushållsavfall (dvs. avfall som ska förbrännas). Vidare besöks dessa av förvaltningens inspektörer som vid avsaknad av sortering av matavfall eller förpackningar, ställer krav på att verksamheten utreder vad en utsortering skulle kosta och om möjlighet finns att sortera ut. Utredningen om utsortering av matavfall ska göras i samverkan med Stockholm Vatten som erbjuder kostnadsfria platsbesök för att hitta den bästa lösningen för utsortering.

106 av årets 143 inspekterade verksamheter har krävt uppföljning. I dagsläget är 28 av dessa verksamheter under utredning och 32 verksamheter har i samverkan med Stockholm Vatten slutfört utredningen. Av dessa har hittills 12 verksamheter påbörjat eller beställt tjänsten utsortering av matavfall. Ca en tredjedel av de ursprungliga 106 som krävt uppföljning har ännu inte svarat på inspektionsrapporten. Därför kommer ytterligare verksamheter som utreds att tillkomma.

Miljöprogrammets delmål 4.3 Farligt avfall ska inte förekomma i hushållssoporna.

Tillsynsaktiviteter inom området utgörs bl.a. av kontakter med Stockholm Vatten kring möjligheten för hushållen att lämna sitt farliga avfall, dvs. tillgänglighet och utformning av återvinningscentraler och motsvarande. Tillsynen över avfall som omfattas av producentansvar inom området, t.ex. elektronik, handlar på motsvarande sätt mycket om tillgänglighet.

Avdelning Plan och miljö

Den första bransch som tydligt påverkats av Sveriges implementering av Industriemissionsdirektivet (IED) är energianläggningarna. Genom införande av två nya förordningar ställs nya krav på såväl verksamhetsutövare som tillsynsmyndigheten. Under året har förvaltningen därför hanterat ett antal ärenden avseende mätpunkter för luftutsläpp liksom undantag från förordningarnas krav på mätintervall. Energianläggningarna påverkar omgivningen främst genom utsläpp till luft men även vattenutsläpp och buller är viktiga frågor. I yttrande över

förslag till slutliga villkor för Hässelbyverket har förvaltningen ställt krav på hårdare bullervillkor än de som föreslagits av verksamhetsutövaren Fortum.

Kvicksilver är ett mycket allvarligt miljögift som fasats ut inom de flesta områden. Gamla synder, i form av föroreningar t.ex. i tandläkarklinikers avloppssystem finns kvar och förvaltningen har under de tre senaste åren arbetat med att säkerställa att dessa kliniker saneras. 2016 utgjorde det sista året i denna kampanj och under året har, efter uppmaning från förvaltningen alternativt i samband med avveckling, drygt 50 tandläkare anmält sanering av sina avloppsrör. I dryga tiotalet fall har förvaltningen tvingats förelägga om åtgärder.

Inom rivningstillsynen var fokus initialt hantering av det farliga avfallet. Underhand har ambitionen vidgats till återanvändning/återvinning i allmänhet och att fler avfallsfraktioner därför bör sorteras. Inom rivningstillsynen uppmärksammas också andra miljöfrågor som t.ex. förorenad mark och PCB.

Förordningen om PCB m.m. syftar till att säkerställa att PCB som använts i golv- och fogmassor elimineras ur kretsloppet. Sista tid för sanering inföll 30 juni 2016 och under året har därför 41 saneringsanmälningar hanterats samtidigt som antalet ärenden om dispens för att senarelägga sanering uppgått till 35 stycken.

Förvaltningen har under året också hanterat flera stora infrastrukturprojekt. Nämnden har besvarat tillståndsremissen för Stockholms framtida avloppsrening, ett projekt som innebär nedläggning av Bromma reningsverk, nya tunnlar samt ombyggnad av Henriksdalsverket med helt ny reningsteknik. Behandlingen i nämnden av kontrollprogrammet för Förbifarten innebär att miljökraven läggs fast som egenkontrollen och tillsynen kommer att hantera vid anläggningsarbetena.

Nämndmål:

2.1.2 Utföra tillsyn motsvarande avgiften.

Uppfylls helt

Analys

Taxan är satt enligt självkostnadsprincipen och den avgift som företag betalar för tillsyn (begreppet "kontroll" används inom livsmedelsområdet) ska motsvara den tillsyn som utförs. Målet syftar till en redogörelse för i vad mån intäkterna motsvaras av utförd tillsyn. Detta avser närmast tillsyn med fasta årsavgifter. I de fall tillsynen bedrivs med timavgift ska faktureringen motsvara den direkt nedlagda debiterbara tiden.

Utförda tillsynstimmar med fast årsavgift jämfört med tillsynstimmar som motiveras av fasta avgifter

Med hänsyn till intäkter för tillsyn med fasta avgifter skulle under 2015 cirka 23 200 timmar tillsyn utföras inom miljöbalken. Utfallet ligger på cirka 24 600 timmar, det vill säga cirka 1 400 (6 %) fler timmar utförda än vad som tagits betalt för. Vilket visar att tillsynsobjekten som grupp får tillsyn motvarande vad man betalat för.

Avdelningen Hälsoskydd levererade i stort sett timmar motsvarande intäkterna bortsett från tillsynen av förskola/skola där närmare 270 timmar färre timmar lades ned pga ett bullerprojekt tog mindre tid än beräknat. Men timmarna lades istället ned på

uppföljningsåtgärder inom tillsynsområdet. Inom området strandbad åtgick ungefär 160 fler timmar än vad som motiverades av intäkterna.

Avdelningen Plan och miljö utförde drygt 1500 fler timmar än vad som motiverades av intäkterna varav nästan 400 timmar avsåg tillsynen av naturområden. Ytterligare områden där fler timmar lades ner är bland annat Vägtrafik, Flyg och Avloppsreningsverk,

Inom livsmedelskontrollen redovisas inom Planerad årlig kontroll, vars avgifter kan sägas vara fasta årsavgifter, cirka 2 230 färre utförda timmar jämfört med vad som motiveras av tillsynsintäkterna (27 445 timmar) vilket motsvarar 8 %. Förklaringar till differensen är att många företag stänger innan de har hunnit få den förbetalda kontrollen. I viss mån under- rapporterar inspektörerna nedlagd tid. Alla planerade kontroller som kunnat genomföras har blivit utförda så när som på de 222 kontroller, motsvarande ca 700 timmar, som förts över till 2017.

Jämförelse av budgeterad totalt utförd tid men redovisad utförd tid inom miljöbalken

Nämnden utförde cirka 5 500 fler timmar tillsyn än vad som planerats, dvs planerade 70 800 timmar jämfört med utfallet på cirka 76 300 timmar.

För avdelningen Plan och miljö planerades sammanlagt cirka 23 000 timmars tillsyn och 25 700 registrerades som utförda. För avdelningen Hälsoskydd planerades sammanlagt 47 800 timmars tillsyn inom miljöbalken och cirka 50 600 timmar registrerades som utförda.

Tabellen nedan visar totalt utförd tillsynstid under perioden 2006 – 2016 för tillsyn enligt miljöbalken och livsmedelslagstiftningen. Under perioden finns en ökande trend för tillsynen enligt miljöbalken till och med 2011 därefter har antalet utförda timmar avtagit något men ökar igen år 2015 och 2016. Denna utveckling kan delvis förklaras av olika sätt att redovisa tid. Förvaltningen har dock successivt ökat precisionen för vad som faktiskt har utförts. För livsmedelskontrollen finns en i stort sett ökande trend under perioden som helhet.

Livsmedelskontrollen uppvisar en minskning av utförda timmar då registrerat antal utförda timmar uppgår till 33 400 medan planerat antal timmar uppgick till 39 300 timmar, en differens på cirka 5 900 timmar. Till största delen beror differensen på underrapportering, men en annan viktig förklaring är planeringsmissar. Här kan t ex nämnas registrering av livsmedelsanläggningar där den planerade tidsåtgången var 2 400 timmar men endast cirka 1 200 timmar registrerades som utförda. Under året registrerades cirka 1200 anläggningar vilket tar ungefär en timme per anläggning.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Miljö-balken	60623	64705	59896	64958	67795	74617	72961	69261	67026	71179	76280
Livsmedelskontrollen	27650	26382	30959	33540	32482	30370	32649	36581	38607	35875	33425

Nämndmål:

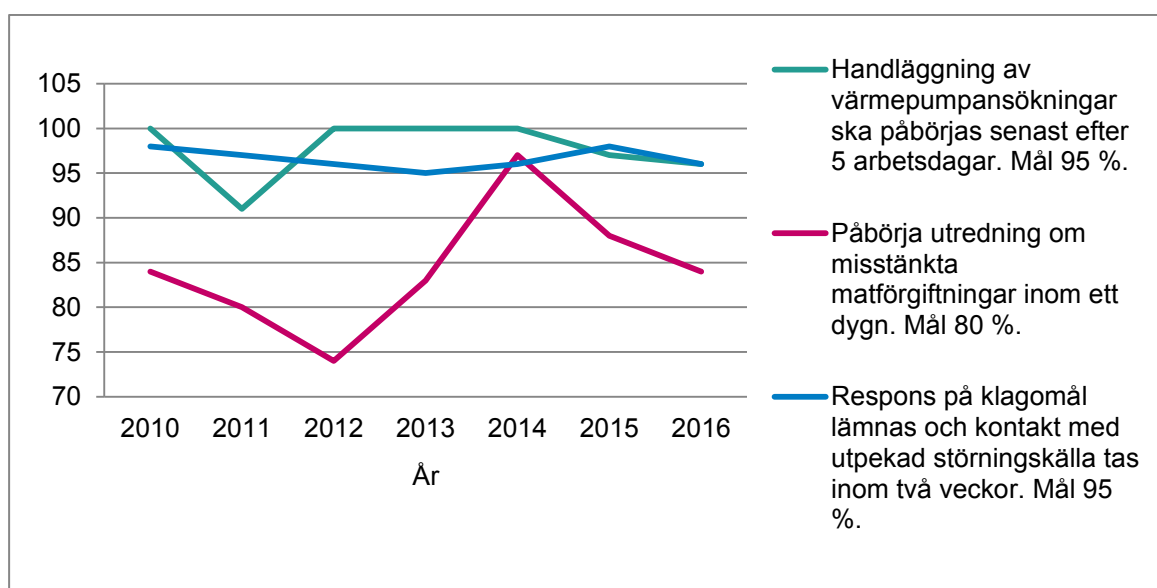
2.1.3 Snabb och effektiv service

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden har en hög prioritering av servicen. De så kallade punktlighetsmålen som nedan framgår i diagramform visar att målen uppfylls över tid med få undantag.

Diagrammet nedan visar uppfyllelsen av punktlighetsmål för service till allmänheten.

Nämndmål:

2.1.4 Genom Miljöbarometern och Miljödata erbjuda aktuell och lättillgänglig information om stadens miljösituation och miljöarbete.

● Uppfylls helt

Analys

Miljöbarometern har under året uppdaterats med ny data och information om miljöutvecklingen i Stockholm. Områden som särskilt utvecklats är avsnitten om miljömål, klimatförändringar, vatten, natur samt trafik. Webbplatsen har i genomsnitt haft 3400 unika besökare per månad.

Informationen om Klimat har utvecklats, och tre specifika temaingångar har publicerats: Utsläpp av växthusgaser, Klimat- och väderstatistik samt Klimatförändringar och

klimatanpassning. Här samlas information om kunskapsläget, indikatorer och åtgärdsarbete avseende klimatanpassning.

För Miljödata fortskrider förvaltning- och utvecklingsarbetet enligt årlig förvaltningsplan. Under året har ytterligare data, t.ex. aktuella bullerkartor, skyfallsmodellering samt livsmedelsinspektioner, publicerats som öppna data. Via digital förnyelse har 5,5 Mkr beviljats för att, under två år, bland annat anpassa Miljödatas webbportal för övriga förvaltningar och bolag. Arbetet har påbörjats med att skapa projektorganisation samt att upphandla utförare.

Mål

Kommunicera miljösituationen i Stockholm och stadens miljöarbete via Miljöbarometern.

Aktiviteter

- Projektledning och samordning av Miljöbarometern. (Utförd).
- Utveckling och kommunikation av miljöstatistik och miljödata. (Utförd).
- Utveckla informationen om klimatförändringar och klimatanpassning på Miljöbarometern. (Utförd).
- Utveckla informationen om natur och biologisk mångfald på Miljöbarometern. (Utförd).
- Utveckla och anpassa vatteninformationen utifrån Handlingsplan för vatten. (Utförd).
- Utveckla trafikinformationen tillsammans med Trafikkontoret. (Utförd).

Mål

Lagra och tillgängliggöra miljöförvaltningens mät- och geodata via Miljödata.

Aktiviteter

- Samordna förvaltning och utveckling av Miljödata, miljöförvaltningens GIS-verksamhet och Öppen data. (Utförd).
- Tillgängliggöra Miljödata för andra förvaltningar. (Utförd).

Nämndmål:

2.1.5 Stadens mål för hållbar energianvändning och minskad klimatpåverkan ska uppnås

 Uppfylls helt

Analys

Mål

Analysera växthusgasutsläpp och ta fram underlag för utsläppsmål och strategiska planer.

Delmål 1.1. ”Staden ska verka för att utsläppen av växthusgaser minskar till högst 2,3 ton per invånare till år 2020

Växthusgasutsläppen har följts upp och rapporterats till MHN i oktober. Växthusgasutsläppen var år 2014 2,7 ton CO₂e per invånare. Prognosen för år 2015 är 2,5 ton CO₂e per invånare, jämfört med målnivån 3,0 ton CO₂e/invånare till år 2015. MHN har genomförandeansvar för detta mål i miljöprogrammet. Förvaltningen har arbetat med kommunikation med invånare och verksamma i Stockholm med hur man kan minska klimatpåverkan i vardagen, framför allt genom Klimatsmarta stockholmare, www.stockholm.se och Klimatpakten. Förvaltningens fordon består av två elbilar, två etanolbilar och åtta bränslesnåla bensinbilar. Enligt plan ska bensinbilarna bytas ut under 2017. För att nå miljöprogrammets utsläppsmål behöver förvaltningens kommunikationsarbete ha en fortsatt hög nivå och fossilbränsleanvändningen i de egna fordonen fortsätta att fasas ut.

Förvaltningen har bistått stadsledningskontoret med att ta fram en klimatstrategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040 och åtgärder för att nå utsläppsmålet 2,3 ton CO₂e per invånare till 2020. Förvaltningen har utrett möjligheterna att gå över till att fortsättningsvis rapportera utsläppen i det internationella beräkningsprotokollet för städer, Greenhouse Gas Protocol. Nämnden beslutade om övergång till det internationella protokollet på sammanträdet i oktober. En utredning om möjligheterna att minska användning av fossil plast i stadens verksamheter har påbörjats. Arbete har även påbörjats för en kommande handlingsplan för en fossilbränslefri organisation 2030 liksom en utredning om möjligheterna att klimatkompensera stadens egna flygresor. Nätverket Klimatkommunerna har använts bl.a. för omvärdsbevakning (t.ex. kompensation för flygresor), för att delge andra kommuner information om stadens klimatarbete samt stadens svar på olika remisser.

Aktiviteter

- Beräkna och redovisa växthusgasutsläpp samt utveckla redovisning av utsläppen utifrån internationellt protokoll för växthusgasutsläpp. (Utförd).
- Ta fram nya kunskapsunderlag för minskade växthusgasutsläpp. (Utförd).
- Bistå kommunstyrelsen i arbetet med en fossiloberoende organisation 2030. (Ej utförd. Uppdraget har omformulerats till en fossilbränslefri organisation 2030 och ingår i stadens klimatstrategi. Under 2017 ska en handlingsplan för en fossilbränslefri organisation 2030 tas fram av Kommunstyrelsen med stöd av MHN och service-nämnden).
- Delta i Klimatkommunernas arbete. (Utförd).

Mål

Bistå stadens verksamheter samt bostadsrättsföreningar och företag med stöd till energieffektiviseringsåtgärder och förnybar energiproduktion.

Delmål 1.2. ”Staden ska genom energieffektivisering minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent till år 2020”.

Stadens energianvändning minskade med elva procent jämfört med målet tio procent under miljöprogramperioden 2012-2015. Den ackumulerade kostnadsminskningen för köpt energi under perioden motsvarar 420 miljoner kronor. Uppföljning av energianvändningen för 2016 sker i februari 2017. Stockholm Stadshus AB med stöd av MHN ansvarar för samordnad uppföljning av delmålet.

MHN har genomförandeansvar. Förvaltningen arbetar med stöd för att initiera energieffektiviseringsåtgärder i staden. Förvaltningen byter successivt ut belysning till LED. En fortsatt mycket hög energieffektiviseringstakt krävs för att nå målet till 2020.

Övrig text under enhetsmålet.

Förvaltningen har bistått Stockholm Vatten med en analys av lämpliga taktyper för solelproduktion. Familjebostäder och Stockholmshem har vardera fått 225 000 kr i bidrag till solcellsinstallationer från överskott i projektet Hållbara Järva. En uppkoppling av stadens solelanläggningar till SLB:s databas med visualiserad produktion på solkartan pågår. Förvaltningen har bistått stadsbyggnadskontoret med Malmös råd och riktlinjer för bygglov för solcellsanläggningar för att underlätta bygglovsprocessen. Förvaltningen har arrangerat ett solenergiseminarium.

Förvaltningen har beviljats projektmedel från Energimyndigheten till ett projekt för att stödja BRF:er och mindre fastighetsbolag att teckna avtal om energieffektiviseringstjänster. Projektet drivs i samverkan med det regionala Energi- och klimatrådgivningssamarbetet, fastighetsägarorganisationer, IVL och KTH och löper till 2018-12-31. Förvaltningen har bistått HS2020 i Hammarby Sjöstad i deras satsning på att energieffektivisera stadsdelen.

Förvaltningen har låtit genomföra en förstudie om möjligheten att återvinna energi ur avloppsvatten från simhallar hos fastighetskontoret/idrottsförvaltningen. Förstudien visar att det finns en klar besparingspotential och underlag för ansökan om medel från klimatområdet har tagits fram.

En studie av förluster i varmvattencirkulationssystem (VVC) inom lokalsektorn har genomförts där elva byggnader har undersökts. Studien har delfinansierats av Energimyndigheten och har genomförts i samverkan med stora lokalägare inom och utanför staden. Studien visar att av den energi som krävs för tappvarmvattenberedning försvinner i genomsnitt hälften i distributionsförlusterna inom byggnaden. Resultaten från studierna om energiåtervinning från avloppsvatten samt VVC förluster har kommunicerats till berörda bolag och förvaltningar. Information om energifrågor förmedlas inom staden genom Energicentrums nyhetsbrev.

Förvaltningen har bistått exploateringskontoret med granskning av byggnader som presenteras på "Hållbara kartan" och aktualisering av energikraven i Norra Djurgårdsstaden. Energiförbrukningen för bostäder har sänkts från 55 kWh/m² till 50 kWh/m² och energiberäkningarna ska göras utifrån nettoenergi i stället för mängden köpt energi. Förvaltningen har även, tillsammans med exploateringskontoret, låtit genomföra en systemstudie för energi inför planeringen av Loudden.

Förvaltningen har ansökt om medel för en gemensam visualisering av energianvändningen i staden hos enheten för Digital förnyelse. Ansökan avslogs, men en reviderad ansökan kommer att tas fram med berörda enheter i staden. Förvaltningen har bistått trafikkontoret samt stadsdelsförvaltningarna i Rinkeby-Kista, Hässelby-Vällingby och Hägersten-Liljeholmen att söka pengar för klimatinvesteringar. Förvaltningen har startat en dialog med Bromma stadsdelsförvaltning om att initiera ett antal projekt bland annat en förstudie om solceller i plaskdammar och framtagande av s.k. Gröna hyresavtal. Förvaltningen har bistått fastighetskontoret och utbildningsförvaltningen i arbetet med att teckna Grönt hyresavtal.

Aktiviteter

- Följa upp målpuppfyllelse för nämndens utpekade uppföljningsansvar i miljöprogrammets mål för hållbar energianvändning och stadens åtgärdsplan för energi och klimat. (Utförd).
- Bistå verksamheter i staden vid upphandling av solenergianläggningar samt bistå stadsbyggnadskontoret för att underlätta bygglovsprocessen för solenergianläggningar. (Utförd).
- Genomföra informationsinsatser och överföra expertkunskap för att påskynda energieffektivisering och klimatåtgärder. (Utförd).
- Genomföra förstudier och utredningar för att vidareutveckla stadens energieffektiviseringsarbete. (Utförd).
- Leda arbetet med fokusgrupp energi i Norra Djurgårdsstaden och i övrigt bistå stadens organisationer med energikompetens vid byggande av nya bostäder. (Utförd)
- Vidareutveckla samarbetet med bostadsrättsföreningar och fastighetsägarorganisationer. (Utförd).
- Initiera ett projekt där energianvändningen i byggnader visualiseras på samma sätt som solinstrålningen på solkartan. (Utförd).
- Bistå förvaltningar och bolag med att söka pengar från externa finansiärer t.ex. Klimatklivet. (Utförd).

Mål

Vara värdkommun för den regionala energi- och klimatrådgivningen samt ansvara för den lokala rådgivningen i Stockholm

Förvaltningen har projektlett det regionala samarbetet för energi- och klimatrådgivning (EKR) samt utfört uppdraget regional utvecklingsledning för energi- och klimatrådgivare på uppdrag av Energikontoret vid KSL. Under året har det kommit en ny förordning för kommunal energi och klimatrådgivning, nya föreskrifter samt nya stödnivåer. De nya stödnivåerna har förvaltningen verkat för under flera år och de innebär en förstärkning av energi- och klimatrådgivningen med två tjänster fr.o.m. 2017. Förvaltningen har lett EKR-samarbetet genom denna förändringprocess och samordnat remissvar ang. Energimyndighetens nya föreskrifter som skickades in av fler än hälften av regionens kommuner. Utöver förändringsprocessen har ordinarie projektverksamhet pågått. Förvaltningen har via EKR-samarbetet bland annat deltagit i projektet Målstyrd energiförvaltning, utbildat cirka 6000 elever i energi- och klimatfrågor genom en utställning på Tekniska museet och fått anslag ifrån Klimatklivet för en informationskampanj om laddplatser riktad till bostadsrättsföreningar. Solkartor för länets kommuner har tagits fram och ett antal solenergiseminarier har anordnats med sammanlagt ca 600 besökare.

Inom den lokala energi- och klimatrådgivningen har 67 bostadsrättsföreningar fått rådgivning på deras fastigheter. Förvaltningen har vid tre tillfällen föreläst om energirådgivning för tillsynspersonal. Föreläsningar har också hållits vid olika externa arrangemang.

Aktiviteter

- Projektleda det regionala samarbetet för energi- och klimatrådgivning. (Utförd).
- Ge energi- och klimatrådgivning till 60-70 bostadsrättsföreningar i Stockholm. (Utförd).

Mål

Engagera stockholmare och verksamma i Stockholm till minskad energianvändning och minskade utsläpp av växthusgaser.

Förvaltningen har bistått miljöroteln med att arrangera Klimatpaktens årliga seminarium, signeringsluncher samt tematiska nätverksmöten för företagen samt bistått med utvecklingen av Klimatpakten Plus. Klimatpaktens nyhetsbrev har getts ut två gånger och webbsidan har uppdaterats med bland annat nya medlemmar. Broschyren Klimatsmart på kontoret har uppdaterats och delades ut till alla deltagare på Klimatpaktens årsseminarium.

Klimatsmarta stockholmare har genomfört temakampanjen ”Klimatsmart mat i förskolan”. Under kampanjen har event om klimatsmart mat arrangerats på förskolor i Rinkeby-Kista och Skärholmen för att inspirera barn, föräldrar, pedagoger och kockar att äta mer grönt och klimatsmart. Barnen har med hjälp av pedagogiska övningar fått se, känna, lukta och smaka på klimatsmart mat och deras föräldrar har fått prova på mat ur förvaltningens kokbok ”Det smarta köket”. Totalt 270 barn och deras föräldrar har fått information om kampanjen via förskolan. 65 barn har aktivt medverkat. Drygt 160 föräldrar har provat på klimatsmart mat och fått kokboken.

Parallellt med aktiviteterna i förskolan har en kampanj om klimatsmart mat i förskolan pågått i sociala medier. Varje inlägg nådde i snitt 1300 personer. De mest välbesökta inläggen nådde

3 300 respektive 4 400 personer. Cirka 55 000 hushåll har också fått information om kampanjen via annonser i ”Vi i Rinkeby” och ”Södra Sidan/Skärholmen”. Metodik och arbetsmaterial från kampanjen sprids nu vidare till stadens drygt 1000 förskolor.

”Det smarta köket” har även diskuterats och delats ut till stockholmare vid flera olika event under året, bl a vid matfestivalen Smaka på Stockholm i juni, Återvinningskalaset i Årsta i september och Stockholms shems inspirationskvällar för hyresgäster i november. Hittills har över 5000 tryckta kokböcker delats ut till matintresserade stockholmare och matpersonal inom staden och nära 11 000 har läst i den digitala versionen på stockholm.se.

Genom månadens klimatsmarta exempel, Pingvinpriset, kommuniceras stadens arbete för att minska energianvändning och klimatpåverkan. Stockholmare tar del av de klimatsmarta exemplen via stockholm.se, notiser i Hallå stockholm i Direktpress lokaltidningar och i våra sociala medier.

Januari – Bibliotekarierna vid Stockholms stadsbibliotek, för att de underlättar för stadens invånare att återbruka böcker, filmer och ljudböcker via bibliotekens Readcyclingtunnor.

Februari - David Hälleberg, energistrateg på fastighetskontoret, för sin klimatsmarta teknik att värmeåtervinna spillvärme och samtidigt kyla Kulturhuset Stadsteatern och Hötorgshallen.

Mars – Matnätverket vid Västra Söders Förskolor, för sitt arbete med klimat- och miljösmart mat.

April - Per-Åke Tjärnberg, ingenjör vid trafikkontoret, för sitt långsiktiga arbete med att främja cyklandet i Stockholm genom att inrätta säkra cykelparkeringsplatser.

Maj - Bo Höglund, parkingenjör vid Norrmalms stadsdelsförvaltning, för införandet av solenergidrivna papperskorgar i Stockholms parker.

Juni - Stadens förvaltningar och bolag, för att de tillsammans minskat sin energianvändning med 11%.

Augusti - Helene Mårtenson, miljöstrateg vid kulturförvaltningen, för sitt målmedvetna och långsiktiga energi- och klimatarbete.

September - Fredrik Söderholm, vice vd, Stockholm Parkering AB, för sitt ambitiösa och framåtblickande arbete med att underlätta för elbilarnas intåg i Stockholm.

Oktober - Marita Andreasson och Eva Östberg, lärare vid Björngårdsskolan respektive Storkyrkoskolan, för sitt arbete som koordinatörer i Erasmus+, ett europeiskt samarbetsprojekt.

November - Sara Lagerros, pedagogisk ledare vid Östermalms stadsdelsförvaltning, för sitt arbete med att skapa och driva Hållplatsen (en ny mötesplats som ger förskolebarn och deras föräldrar möjlighet att utforska olika hållbara teman som klimatsmart mat och återvinning).

December - Emilie Zetterström, projektledare och Ingmarie Ahlberg, enhetschef exploateringskontoret, Katarina Persson, geodata, och Åsa Dahlin, planhandläggare, stadsbyggnadskontoret samt Jan-Ulric Sjögren, projektledare miljöförvaltningen, för att ha tagit fram den digitala Hållbara kartan.

Under hösten 2016 har tre klimatguidningar genomförts i staden för allmänheten. Syftet har varit att berätta och skapa dialog kring hur Stockholm kan komma att påverkas av kommande

klimatförändringar och hur staden möter dessa med olika typer av klimatanpassningar. Stadens arbete för att minska utsläppen av växthusgaser och vad privatpersoner kan göra för att minska våra utsläpp av växthusgaser har också behandlats.

Tidningen "Klimatsmart i Stockholm" har producerats under våren och getts ut som bilaga till DN 17 juni. Temat är cirkulär ekonomi, återbruk och minskat matsvinn med särskilt fokus på stadens verksamheter.

Kommunikationen på sociala medier har intensifierats. Facebook har 1600 följare Twitter 417 följare och Instagram 381 följare. Exempel på inlägg är presentation av månadens pingvinpris, klimatsmarta tips från Klimatsmart i hemmet, "Det smarta köket" samt aktuella klimatnyheter från omvärlden, t ex Parismötet. I december publicerades en julkalender med ett klimatsmart jultips varje dag på Facebook, Instagram, Twitter och stadens intranät.

Klimatvågen har använts för dialog med stockholmarna om deras vanor, konsumtion och klimatpåverkan. Klimatsmarta stockholmare har bland annat deltagit med Klimatvågen i pressrummet vid Eurovision Song Contest i Globen och vid Kulturfestivalen samt en stadsomfattande sommarturné som gjordes med tolv sommarjobbare i juni och augusti. På sommarturnén testade 960 personer Klimatvågen och 1660 personer deltog i samtal om klimatfrågor.

På stockholm.se har förvaltningen informerat stockholmarna om stadens klimatarbete och hur de kan leva mer miljövänligt, på webbsidorna "Leva miljövänligt" (3170 besök) och "Stadens klimat- och miljöarbete" (1659 besök).

Förvaltningen har informerat om stadens klimatarbete i nya Stockholmsrummet och deltagit i utvecklingen av utställningen. Webbkommunikationen om Hållbar stadsutveckling har utvecklats i samarbete med exploateringskontoret. Förvaltningen har också deltagit i utvecklingsarbetet kring stadens medborgardialog samt anordnat en hearing där allmänheten kunnat lämna synpunkter på stadens strategi för ett fossilbränslefritt Stockholm 2040.

Aktiviteter

- Bistå miljöroteln med utveckling av Klimatpakten och genomförande av årlig konferens. (Utförd).
- Genomföra en större kommunikationsinsats för att öka medvetenheten om klimatfrågan hos stockholmarna, speciellt barn och unga. (Utförd).
- Dela ut Pingvinpriset för goda insatser inom staden för att minska energianvändning och utsläpp av växthusgaser. (Utförd).
- Informera om stadens energi- och klimatarbete på stadens webb och via sociala medier. (Utförd).
- Delta i utvecklingen av Stockholmsrummet och stadens medborgardialog. (Utförd).

Mål

Leda GrowSmarter-projektet i Stockholm och Europa

Stockholms stad leder projektet GrowSmarter på EU nivå och aktiviteterna i projektet genomförs i Stockholm, Köln och Barcelona. Under året har åtta styrgruppsmöten (med representanter från alla Workpackageledare och områdesansvariga) och ett General Assembly

(stormöte med alla 36 partners i projektet) arrangerats, och beslut om projektets genomförande har tagits. En årlig och en periodisk teknisk och finansiell rapport har godkänts av EU. Projektet har medverkat på Vinnovas Smart City konferens och bidragit till att program och utställning på Building Sustainability konferensen genomfördes med medverkan från alla Horizon 2020 Smart City & Community projekt.

Implementeringen av de 12 smarta lösningarna i Stockholmsområdet Årsta har påbörjats. Åtgärderna i BRF Årstakrönet är i princip slutförda och uppföljning har påbörjats. Vissa förseningar har uppstått vid Stockholmsshems förhandlingar med hyresgästerna och implementeringen av smarta lösningar samt energieffektivisering påbörjades i juni 2016 i första höghuset som beräknas bli klart hösten 2017. Bygglogistikcentrumet har startat i mindre skala under hösten 2016. Installationen av smart avfallshantering har påbörjats i Valla Torg och beräknas vara klara i juni 2017. Den smarta belysningen i Valla Torg är implementerad och uppföljning har påbörjats. FSK påbörjade ombyggnationen av hus 8 i oktober 2016, något försenat p.g.a. att upphandlingen blev överklagad. FSK har ännu inte påbörjat ombyggnaden av det andra huset. Supermarket i Farsta har kopplats upp så att överskottsvärme överförs till fjärrvärmenätet. Den första drivmedelsstationen med förnybara bränslen är klar. Snabbladdaren är ännu inte uppförd.

Två fasta utställningar om GrowSmarter har satts upp i visningslokaler i Valla Torg och Slakthusområdet och projektet har tagit emot många studiebesök. I augusti genomfördes i Valla torg ett återvinningsevent med utställningar från deltagande partners i projektet med information om de 12 smarta lösningarna och där det fanns möjlighet för boende att sälja prylar inför evakueringen samt få besöka visningslägenheterna.

Aktiviteter:

- Sammanställa en årlig och en periodisk teknisk och finansiell rapport till EU och miljö- och hälsoskyddsnämnden. Rapportering har skett till EU som godkänt rapporten. (Utförd).
- Arrangera 4 styrgruppsmöten och ett General Assembly, projektets beslutande organ där alla partners deltar. (Utförd).
- Medverka till planeringen av minst två internationella konferenser i Stockholm; Eureka (Innovationevent 2016 som anordnas av Vinnova) och Building Sustainability SGBC16. (Utförd).
- Leda arbetet med projektet i Stockholm så att implementeringen av de 12 smarta lösningarna påbörjas. (Utförd).

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
■ Köpt energi (GWh)					1 880 GWh		2016
Analys							
Kommentar: Energianvändningen för 2016 följs upp i februari 2017.							

Nämndmål:

2.1.6 Genom en långsiktig miljöövervakning följa miljötillståndet som underlag för tillsyn, programarbete samt övrigt miljöarbete

 Uppfylls helt

Analys

Mål

Hälsorelaterad övervakning

I samarbete med Karolinska institutet har ett övervakningsprojekt genomförts med analys av dammprover från 100 förskolor med avseende på hälsoskadliga ämnen. En metod och checklista för kontroll av förekomst av farliga ämnen i varor och material i förskolemiljön har tagits fram och använts i samband med inspektionerna då damm provtogs. De första resultaten har presenterats för miljö- och hälsoskyddsnämnden i juni och en slutlig redovisning av alla resultat kommer att presenteras i januari 2017.

Ett arbete med att utveckla ett långsiktigt program för hälsorelaterad miljögiftsövervakning har inletts. Syftet är att identifiera mått på barns och gravidas exponering för farliga ämnen som kan fungera som indikatorer för kemikaliearbetet och för att identifiera nya problemkemikalier som staden kan och bör fokusera på. I ett första skede föreslås bankade prover av bröstmjolk användas, men på sikt kan fler matriser bli fråga.

Aktivitet

- Genomföra hälsorelaterad miljögiftsövervakning inriktad på barns exponering av farliga ämnen. (Utförd).

Mål

Kultur i ögonhöjd

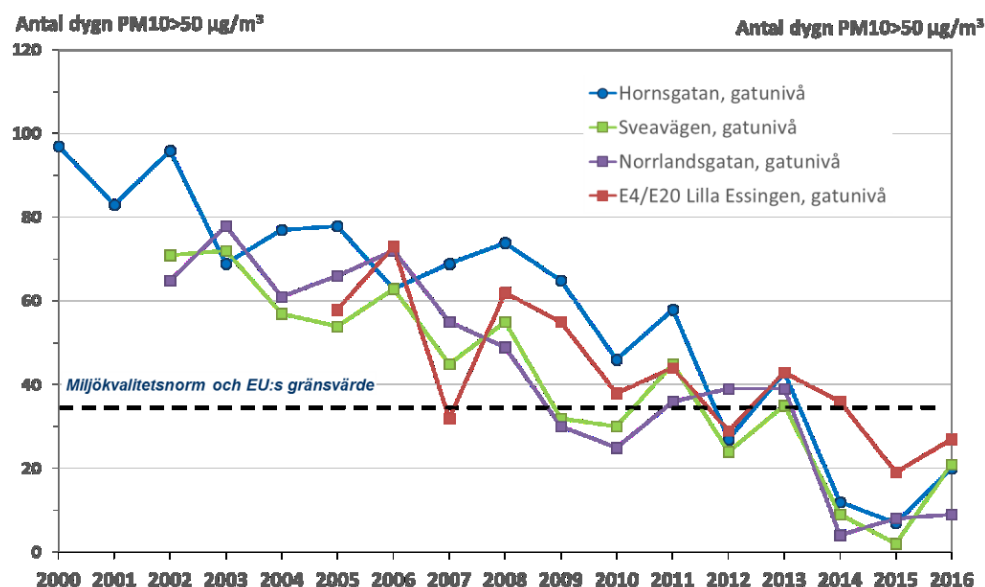
Under 2016 har det tagits fram en metod för integrerad barnkonsekvensanalys och dialog som ska användas i stadens stadsutvecklingsprojekt. Dokumentet förankras nu internt inom staden och ska sedan ut på remiss till stadens förvaltningar och bolag.

Mål

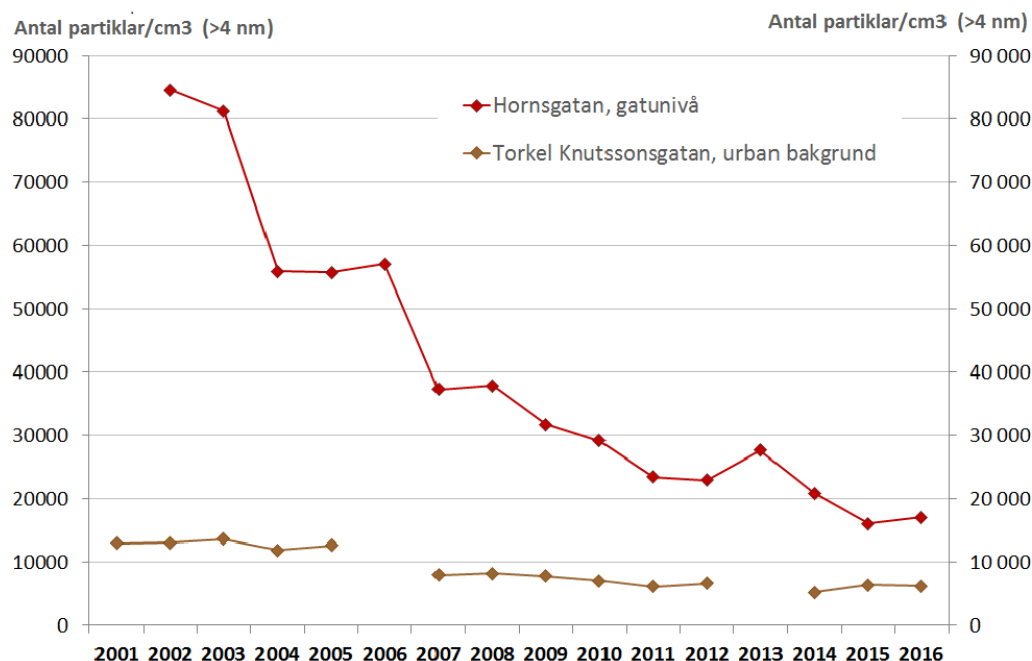
Miljöövervakning av luftkvaliteten

Miljökvalitetsnormen för partiklar (PM10) har klarats 2016. Det är tredje året i rad som miljökvalitetsnormen uppfylls. Trafikkontorets insatser i form av dammbindning och städning var anledningen till att normen klarades.

Diagrammen nedan visar utvecklingen av partikelhalterna för PM10 sedan år 2000.

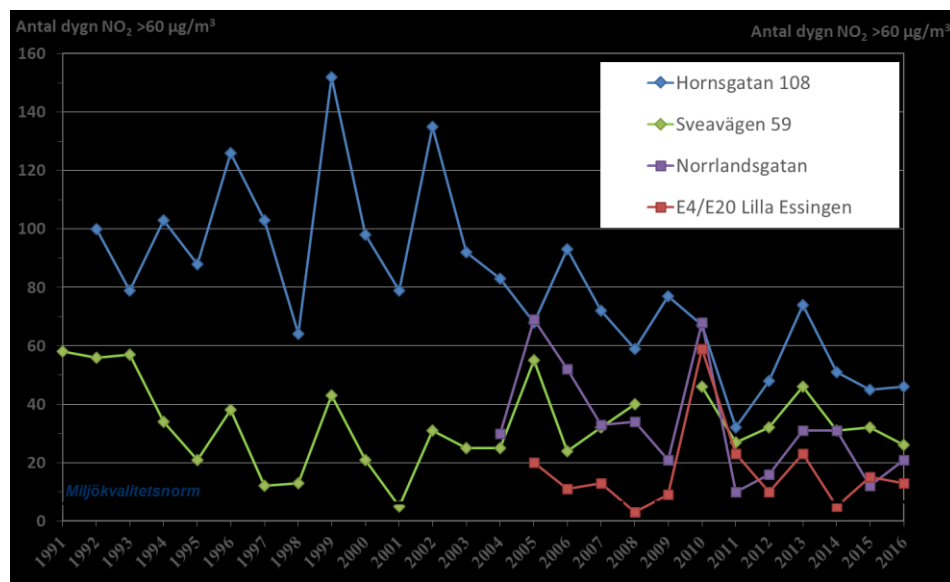

Diagrammet nedan visar uppmätta årsmedelhalter av antal partiklar i gatunivå på Hornsgatan och i taknivå på Torkel Knutssongatan under åren 2001 – 2016. I både den urbana bakgrundsluften och i gatunivå på Hornsgatan har halterna av ultrafina partiklar minskat under 2000-talet. Halterna i bakgrundsluften har mer än halverats medan antalet partiklar på Hornsgatan har minskat med ca 80 %. Detta är en följd av renare bilar samt minskad trafik.

Miljökvalitetsnormen för kvävedioxid har överträts 2016. Den nedåtgående trenden för halten kvävedioxid har planat ut under de senaste åren vilket bland annat beror på ökad andel dieselfordon i Stockholmsregionen. Dieslbilar har relativt höga utsläpp av både kväveoxider och kvävedioxid jämfört med t.ex. bensindrivna bilar.

Diagrammet nedan visar utvecklingen av halterna av kvävedioxid i stockholmsluften sedan 1991.

Effekten av dubbdäcksförbudet på Fleminggatan och Kungsgatan har utretts. Dubbdäcksandelen minskade till 30 % på gatorna. Enligt beräkningar minskade vägbaneslitaget som bidrar till PM10 med ca 20 %. Det lokala haltbidraget minskade med ca 15 % under perioden januari till maj.

SLB-analys har levererat underlag till miljömedicinska forskare som ska utreda hur höga halter av trafikrelaterade föroreningar under graviditeten och första levnadsåren påverkar lungfunktionen hos spädbarn.

Aktiviteter:

- Genomföra kontinuerlig luftövervakning på Hornsgatan, Sveavägen, Norrlandsgatan och Folkungagatan. (Utförd).
- Utvärdera olika åtgärders effekter på luftkvaliteten i Stockholm. (Utförd).
- I samarbete med miljömedicinsk expertis öka kunskapen om olika luftföroreningars hälsoeffekter. (Utförd).

Mål

Miljöövervakning biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Ett förslag till miljöövervakningsprogram för biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster har presenterats för MHN, som sedan remitterat det till berörda förvaltningar inom staden. I dokumentet föreslås prioriterade insatser fram till 2021, inklusive övervakning av olika naturvårdsåtgärder.

En idébank för nya förslag till ekologiska förstärkningsåtgärder har skapats på Miljöbarometern och börjat fyllas på. Centrala medel har beviljats till en förstudie för att utveckla metoder för datainsamling inom staden gällande naturmarksskötsel och ekologiska förstärkningsåtgärder, samt för ett digitalt prioriteringsstöd till skötselansvariga. Ansökan togs fram i samråd med kontaktpersoner från trafikkontoret, exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och Skärholmens stadsdelsförvaltning.

I en förstudie om landskapsanalyser av gräsmarksarter och pollinatörer har indata tagits fram att arbeta vidare med. Förvaltningen deltar i länsstyrelsens referensgrupp för biotopkartering av hela länet, där man vidareutvecklar metodiken från Stockholms biotopdatabas.

En rapport om återetablering av större vattensalamander i Kyrksjölötens Natura 2000-område har presenterats; arten har reproducerat sig bra och projektet verkar ha lyckats. Inventering av trädlevande lavar och mossor 2015 visar hög artmångfald i flera provytor och bra förutsättningar pga många gamla träd. Vissa områden påverkas fortfarande av luftföroreningar. Naturvårdsåtgärder som föreslogs på 2000-talet har följts upp och resultaten publicerats; närmare hälften av förslagen har förverkligats. En datasammanställning av ringmärkning 2008-2015 visar att duvhöken trivs bra i Stockholm.

Miljöprogrammets delmål 3.5 "Staden ska ha en livskraftig grönstruktur med rik biologisk mångfald."

Nämnden har under året bidragit till delmål 3.5 genom övervakning av tillståndet för biologisk mångfald och genom att vidareutveckla och aktualisera kunskapsunderlag, vilket redovisas ovan. Nämnden har också börjat ta fram nya uppföljningsverktyg samt konkreta åtgärdsförslag för ekologisk förstärkning av grönstrukturen.

Bedömning av måluppfyllelse utifrån nämndens ansvarsområde: Stadens grönstruktur upprätthåller en rik ekologisk variation och är ännu till större delen sammanhängande. Den snabba bebyggelseutvecklingen innebär dock ökat tryck med risk för uppsplittring och förlust av livsmiljöer och spridningsvägar för djur- och växtlivet.

Förslag till eventuella förändringar eller kompletteringar som förvaltningen anser behövs för att nå målen: För att säkerställa en grönytekompensation som svarar mot stadens tillväxt föreslås ökade satsningar på ekologiska förstärkningsåtgärder. En ny tjänst avses tillsättas på miljöförvaltningen 2017 för att ta fram förslag till sådana åtgärder. Ett större fokus på skötselåtgärder även mellan de lagskyddade naturområdena, samt löpande uppföljning av dessa, föreslås också för att säkerställa en ändamålsenlig naturmarksskötsel enligt delmålet.

Aktiviteter:

- Analyser av samband på landskapsnivå inom stadens ekologiska infrastruktur. (Utförd).
- Analyser med fokus på prioriterade arter. (Utförd).
- Biotopinriktade analyser samt förslag till ekologiska förstärkningsåtgärder. (Utförd).
- Färdigställa ett miljöövervakningsprogram för stadens växt- och djurliv samt därmed relaterade ekosystemtjänster. (Utförd).
- Kontinuerlig uppdatering och utveckling av databasen ArtArken och dess koppling till den nationella databasen Artportalens ekosystemtjänster. (Utförd).
- Kartläggning av ekosystemtjänster inom staden. (Utförd).

- Analyser av konnektivitet (samband) m fl parametrar på landskapsnivå inom stadens ekologiska infrastruktur. (Utförd).
- Analyser med fokus på arter som lyfts fram i lagstiftning och nationell rödlista samt utvalda indikatorarter. (Utförd).
- Färdigställa ett program för övervakning av tillståndet för valda delar av stadens växt- och djurliv samt därmed relaterade ekosystemtjänster. (Utförd).
- Fördjupning av förändringsanalys och utveckling av förslag till kompensatoriska åtgärder. (Utförd).

Mål

Miljöövervakning klimatförändringar och klimatanpassning

Under året har informationen om klimatförändringar och dess effekter utvecklats på Miljöbarometern. Dataserier finns för temperatur, nederbörd, solstrålning och hydrologi. Genom ett särskilt uppdrag till SLB-analys har fördjupade analyser av nederbördsdata gjorts vilket medför att ett flertal nya indikatorer kan presenteras på Miljöbarometern. Dessa indikatorer avser nederbördsdagar, säsongsnederbörd, dygnsnederbörd, extremnederbörd, torrperioder och snötäcke. Nederbördsdata kommer från mätstationer som drivs av SMHI, Stockholm Vatten och SLB-analys vid miljöförvaltningen.

Aktiviteter

- Sammanställning, bearbetning och analys av meteorologiska, hydrologiska och limnologiska grunddata. (Utförd)
- Bevaka kunskapsläget och kommunicera naturvetenskapliga underlag. (Utförd)
- Utveckla informationen om klimatförändringar och klimatanpassning på Miljöbarometern. (Utförd)

Mål

Miljöövervakning mark

Aktiviteter:

- Ansvarsutredningar ska, i de fall krav ska ställas gentemot betalningsansvarig eller om staden avser söka bidrag för sanering, genomföras för områden som länsstyrelsen riskklassat till nivå 1 och 2. Utredningarna används som underlag för förelägganden respektive bidragsansökan. (Ej varit aktuellt)
- Samtliga badplatser där det förekommer risk för markföroreningar ska undersökas. I den mån det behövs genomförs provtagning. (Utfört)
- Undersökning av parkmark i strandnära områden. (Utfört)
- Bistå exploateringskontoret i arbetet att marksanera Vinterviken. (Utfört).

Mål

Miljöövervakning vattenmiljön

Löpande miljögiftsövervakning utförs i syfte att övervaka vattendirektivets prioriterade ämnen (ingår i bedömning av kemisk status), nationella så kallade särskilda förorenande ämnen (ingår i bedömning av ekologisk status) samt andra för staden prioriterade miljögifter. Miljögiftsövervakning bedrivs sedan ett antal år tillbaka i Årstaviken, Drevviken, Brunnsviken, Saltsjön och Bällstaån där fiskprover tas årligen och vattenprover månatligen. Under 2016 har en utökad screening av miljögifter gjorts, med syfte att skapa underlag till de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster. Övervakning av de kvalitetsfaktorer som ingår i bedömning av ekologisk status enligt vattendirektivet utförs i ett urval av stadens sjöar och vattendrag. Under 2016 genomfördes provfiske i Årstaviken och Brunnsviken samt bottenfaunaprovtagning i Ulvsundasjön och Brunnsviken.

Under året har den nuvarande miljöövervakningen avseende ekologisk status analyserats och ett förslag till nytt program tagits fram. Detta arbete ska fortsätta och det nya programmet ska beslutas under 2017.

Aktiviteter

- Genomföra löpande miljögiftsövervakning i Drevviken, Årstaviken, Brunnsviken, Saltsjön och Bällstaån och vid behov komplettera med andra prioriterade vattenförekomster. (Utförd).
- Genomföra undersökningar i enlighet med övervakningsprogram för ekologiska kvalitetsfaktorer (t.ex. fisk, vattenväxter och bottenfauna). (Utförd).
- I samverkan med Stockholm Vatten AB planera och genomföra övervakning av fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer. (Utförd).
- Utvärdera tidigare års övervakning av ekologisk och kemisk status och utifrån resultatet av detta samordna och planera kommande övervakningsinsatser, samt ta fram nytt övervakningsprogram i samverkan med tillsynsavdelningen och Stockholm vatten. (Utförd).

Mål

Samordna och långsiktigt planera miljöförvaltningens miljöövervakning.

Enkäten om Stockholmarnas miljövanor och attityder har genomförts under hösten 2016. Rapporten kommer att presenteras för miljö- och hälsoskyddsnämnden under våren 2017. Miljöövervakningsplanen för 2017 har tagits fram i samband med verksamhetsplanen. Kommande års planer finns beskrivna i respektive miljöövervakningsprogram för de delområden som övervakas.

Aktiviteter

- Genomföra en undersökning av Stockholmarnas miljövanor och attityder till miljö och miljöarbete. (Utförd).
- Uppdatera miljöövervakningsplan 2016-2019. (Utförd).

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Antal dygn över normvärdet för kvävedioxid i luft	35				7		2016
 Antal dygn över normvärdet för PM 10 i luft	22				35		2016

Nämndmål:

2.1.7 MHN ska samarbeta och utbyta erfarenheter med andra städer och aktörer i Europa för att påverka EU-regelverket samt driva åtgärdsarbete och utveckling framåt.

 Uppfylls helt

Analys

Miljöanalys har sökt och beviljats medel från Svenska institutet för Vitrysslands deltagande i NonHazCity. Kemikaliecentrum utbyter erfarenheter med andra städer regionalt och nationellt i arbetet med att minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen via kommunala processer. I vattenarbetet samarbetar miljöanalys, med KTH och LTU i ett antal forskningsprojekt i syfte att övervaka och minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen.

Nämnden genomförde en studieresa till Berlin i september varvid en rad kontakter togs med företrädare för Berlin

Mål:

Genomföra europeiska projekt för att underlätta arbetet lokalt

Aktivitet:

- Undersöka förutsättningar för att söka medel för att samarbeta med andra städer eller organisationer i syfte att minska spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen i staden. (Utfört).
- Tillsammans med övriga nordiska huvudstäder återuppta utbytet inom Nordens större städer. Vissa kontakter har tagits. Avsikten är att under våren 2017 bjuda in förvaltningscheferna för miljöförvaltningarna i de berörda städerna till ett planeringsmöte i Stockholm

Mål

Utveckla förvaltningens internationella miljöarbete genom att bevaka, påverka och aktivt driva stadens intressen i organisationer, nätverk och projekt.

Staden blev fullvärdig medlem i FN-initiativet Compact of Mayors år 2015. Compact of Mayors och EU-initiativet Covenant of Mayors har under året slagits ihop till det globala

nätverket Global Covenant of Mayors for Climate and Energy. I anslutning till konferensen Building Sustainability anordnade förvaltningen ett endagsseminarium för några utvalda C40-städer för erfarenhetsutbyte av städernas energi- och klimatarbete. Miljöborgarrådet inledde seminariet. Förvaltningen deltog på C40-nätverket "Municipal Buildings" första möte. Genom nätverket har C40:s rådgivare för Bueno Aires informerats om energicentrum som stadsintern funktion för att stödja energieffektivisering, energieffektiv nyproduktion och förnybar energiproduktion. Buenos Aires planerar att bygga upp en liknande funktion som energicentrum, ICLEI ingår som partner i GrowSmarter-projektet och deltog som medarrangör av Building Sustainability 2016. Stadens remissvar till Miljö- och energidepartementet angående Europakommissionens förslag om utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning samt förslaget om bindande årliga minskningar av medlemsländernas växthusgasutsläpp har tagits upp inom Eurocities.

Aktiviteter

- Bevaka EU-initiativ och påverka EU-regelverket inom nämndens verksamhetsområde. (Utförd)
- Delta i Stadens interna internationella nätverk. (Utförd).
- Lyfta och driva stadens och nämndens intressen i Eurocitiesnätverket. (Utförd).
- Samordna förvaltningens internationella miljöarbete. (Utförd).
- Bidra med fackkunskap när staden uppvaktar staten och EU t.ex. om behoven av minskad användning av miljö- och hälsoskadliga kemikalier. (Utförd).
- Ingå i C40 som är ett nätverk av världens största städer som arbetar för att minska växthusgasutsläppen. (Utförd)
- Ingå i ICLEI (Cities of sustainability). (Utförd).
- Ingå i Compact of Mayors, som är ett nätverk av städer som har förbundit sig att gå mycket långt i sina klimatambitioner. (Utförd).

Nämndmål:

2.1.8 Genom MHN:s expertkompetens utveckla stadens miljöarbete och bidra till att målen i Stockholms miljöprogram och andra program uppfylls och följs upp.

Uppfylls helt

Analys

Mål

Bidra till att målen i Stockholms miljöprogram uppfylls och följs upp.

Nämnden har genom sin verksamhet drivit på att flera av miljöprogrammets delmål uppnås. Under året har genomförandet av det nya miljöprogrammet påbörjats och uppföljning förberetts. Mer om detta framgår under de olika avsnitten i verksamhetsberättelsen.

Aktivitet:

- Samordning, uppföljning och kommunikation av miljöprogrammets delmål som berör miljö- och hälsoskyddsnämnden. (Utförd).

Mål

Utveckla Miljösamverkan Stockholms län.

Uppdraget att verkställa verksamhetsplanen för Miljösamverkan Stockholms län har genomförts. Med fokus på operativ miljöbalkstillsyn och livsmedelskontroll har 30 projekt samordnats och resultatet kommunicerats till medverkande parter.

Särskilt samverkan i Stockholms län mellan de olika livsmedelskontrollerna (SILK) har bidragit verksamt till att skapa samsyn inom kontrollen av livsmedelsföretagare.

Mål

Stödja arbetet med miljötillsyn, klimatanpassning, miljömål, planhandläggning mm.

Aktiviteter:

- Expertfunktion vid interna och externa förfrågningar. (Utförd).
- Bidra till att varor som säljs i staden inte innehåller farliga kemikalier däribland allergiframkallande. Mål 1 Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2011-2016. (Utförd).

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2 Transporter i Stockholm är miljöanpassade

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden bedriver ett omfattande arbete för ökad användning av miljöbilar och miljöbränsle vilket bidrar till ökad hållbarhet. I den fysiska planeringen bevakas att bostäder och nya arbetsplatser planeras och lokaliseras vid goda kollektivtrafiklägen och försörjs med cykelvägar.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel elbilar	15,4%			9,09 %	14 %	14 %	VB 2016
  Andel sålda förnybara drivmedel av totalt sålda drivmedel i länet per år. Analys: Utfallet för 2016 följs upp i VB 2017. Utfallet för 2015 var ca 24 %. Det som följs upp är förnybar energi i i drivmedel till vägtrafiken, levererat i Stockholms län, delat med total energi till vägtrafiken i Stockholms län.					28 %	28 %	2016

Nämndmål:

2.2.1 Förnybar energi ska utgöra minst 37 % av allt sålt drivmedel till vägtrafiken (mäts av praktiska skäl på länsnivå)

● Uppfylls helt

Analys

Målet bedöms kunna betraktas som uppfyllt. En viktig del i denna bedömning är att målet om 37 % förnybar energi bedöms som möjligt att uppnå per år 2019. Två aktiviteter bedöms inte komma att utföras helt, dvs test och utvärdering av entreprenadmaskin och att uppnå 200 laddbara fordon i stadens fordonflotta. Aktiviteterna bedöms som relativt marginella sett till helheten och målet för aktiviteten angående laddbara fordon bedöms tangeras. Andelen registrerade miljöbilar kan förefalla ha planat ut men det finns orsak att tro att andelen kan öka och faktiskt nå målet 50 % år 2019.

Miljöprogrammets delmål 2.5 . ”Fossil energi i transportsektorn ska minska”.

Andelen förnybar energi av sålda drivmedel till vägtrafiken 2015 var 24 % för Stockholms län. Fossil energi i länet 2015 utgjordes av 8,9 TWh.

Under 2016 registrerades 22,4 % miljöbilar, vilket är en minskning från 2015. Andelen laddbara elfordon (elbilar ca 0,9 % och laddhybrider 4,9 %) ökar stadigt.

Miljöförvaltningen har utrett förutsättningarna för laddgator tillsammans med trafikkontoret, vilket redovisades för MHN i december 2016. De första laddgatorna förväntas komma upp i början av 2017 med hjälp av energibolag. En plan för laddinfrastrukturen, har tagits fram i samarbete med trafikkontoret och kommer att redovisas till MHN i januari 2017. Ett informationsmaterial till bostadsrättsföreningar om hur man fixar laddplatser är framtaget. Se www.fixaladdplats.se. Sex seminarier är planerade till 2017.

Förvaltningen har sökt och fått medel från Energimyndigheten för ytterligare utveckling av hemsidan miljofordon.se. Även medel för utveckling av upphandling av fossilfria arbetsmaskiner har erhållits. Under året har fyra nyhetsbrev gått ut från Miljöbilar i Stockholm.

Andelen nyregistrerade miljölastbilar 2015 i Stockholms län var 3,3 %. I denna siffra ingår dock inte de lastbilar som är godkända för att köra på HVO, då det inte är möjligt att sortera ut dem via vägtrafikregistret. Målet att 10 % av nyregistrerade lastbilar 2019 ska vara miljölastbilar bedöms möjligt att uppnå.

Miljöförvaltningen har lotsat ärendet om en drivmedelsstation med förnybart drivmedel för tung distributionstrafik i Årsta vidare till detaljplaneplanläggande, och St1 har erbjudits ett läge för en drivmedelsstation för tung trafik i Larsboda. Preem diskuterar ett läge i Kista och OKQ8 har under våren fått markanvisning i Bromma. En ny drivmedelsstation har öppnats i Kallhäll under året.

Miljöförvaltningen har beviljats ett nytt EU-projekt, ECCENTRIC, som påbörjades 1 september och ska pågå till hösten 2020. Kontrakt skrevs med kommissionen i juni. Madrid koordinerar och miljöförvaltningen är projektledare för stockholmsdelarna. Projektet handlar om elfordon, godshantering, cykelåtgärder och bildelningstjänster. Trafikkontoret har också en stor roll i projektet.

Två seminarier har genomförts, ett om klimatsmart vagnpark och ett om klimatkrav vid upphandling av transporter.

Vid halvårsskiftet 2016 var det 98 % miljöbilar i stadens egen fordonsflotta. Tankningsgraden för etanol var vid halvårsskiftet 85 % och för gas 78 %. Utfallet för 2016 är inte klart förrän i T1. Andelen elfordon är en summering av elbilar (11,5 %) och laddhybrider (8,1 %). Antalet laddbara fordon är 155 st elbilar (11,5 %) och laddhybrider (8,1 %) i juli och målet om 200 har skjutits upp till 2017.

För kommunkoncernens gemensamma fordonshantering har fleet manager funktionen bemannats genom att en person i den befintliga personalstyrkan fått nya arbetsuppgifter och ansvar, och dessutom har en ny person rekryterats. En strategi och riktlinjer för fordonsarbetet har tagits fram av miljöförvaltningen i samarbete med stadsledningskontoret och serviceförvaltningen och antogs av MHN i juni och är nu på remiss för att antas i KF under 2017.

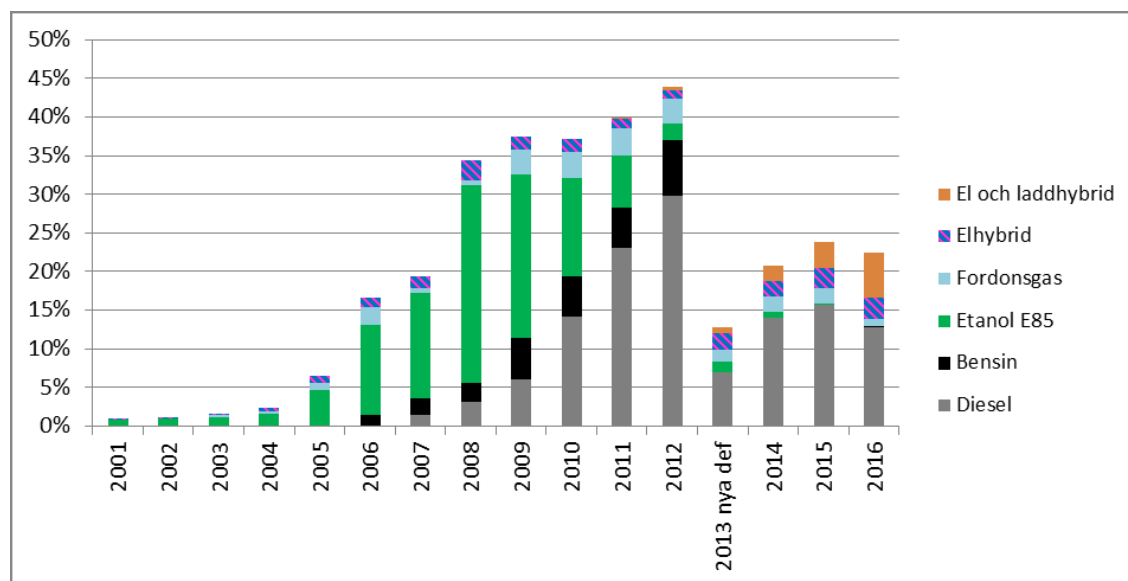
Förnyad konkurrensutsatt fordonsupphandling har färdigställts och implementerats under 2016.

En ny eldriven lätt lastbil leasas från slutet av 2016 i syfte att lånas ut som testfordon inom staden.

Mål

Förvaltningen kommer att verka för att nya personbilar som säljs i Stockholms län år 2019 till minst 50 % utgörs av miljöbilar enligt stadens miljöbilsdefinition (vilken är samma som statens). Dessutom ska förvaltningen verka för att en ökad andel av dessa är elfordon.

År 2016 var 22,4 % av nyregistrerade personbilar i Stockholms län miljöbilar. Det är en minskning från 2015. Endast elhybrider samt elbilar och laddhybrider ökar i andel. 0,9 % av nyregistrerade personbilar i länet var elbilar och 4,9 % var laddhybrider.

Aktiviteter

- 4 nyhetsbrev har kommunicerats under året och www.stockholm.se/miljobilar samt miljofordon.se har vidareutvecklats och uppdaterats mm. (Utförd).
- Samverkan med biogasaktörer genom rundabordssamtal, utredningar, seminarier, möten mm har genomförts under året. (Utförd).
- Verkat för incitament och förmåner som gynnar (eller undanröjer missgynnande av) miljöfordon och miljöbränslen har genomförts bland annat genom deltagande i möten med:
 - Bonus-malusutredningen för en skärpt miljöbilsdefinition samt remissvar.
 - Utredningen för cirkulär ekonomi för en tydlig bilpoolsbilsdefinition.
 - SKL där miljöförvaltningen deltagit i framtagande av en handbok om hur kommuner kan arbeta med laddinfrastruktur och regelverk som behöver ändras för att underlätta detta arbete.
 - Transportstyrelsen för framtagande av miljözonsförslag.
 - Näringsdepartementet om hur Sverige ska uppföra infrastruktur för alternativa drivmedel.

Dessutom:

- Svarat på remissen om miljömålsberedningen slutbetänkande
- Leder miljöförvaltningen en kommissionsarbetsgrupp om framtagande av en europeisk miljöbilsdefinition samt revidering av direktivet för kommuners upphandling av rena och energieffektiva fordon.
- Att stötta andra aktörer inom stadens arbete för ökat genomslag för bilpooler har påbörjats inom ramen för Eccentric projektet (se slutet av verksamhetsberättelsen). Miljöförvaltningen stöttar serviceförvaltningen i en pågående bilpoolsupphandling för stadens förvaltningar och bolag. Dessa bilpooler kommer att vara öppna även för andra privata användare. (Utförd).
- Tillsammans med Stockholm Parkering AB och övriga berörda bolag i staden, och i samverkan med akademi, och näringsliv mm, har ett gemensamt långsiktigt mål för Stockholms stad om övergång till fler elfordon tagits fram. Redovisas för miljö- och hälsoskyddsnämnden i januari 2017. (Utförd).
- Bistått trafiknämnden i sitt arbete med att utreda förutsättningar för att skapa laddgator med platser för normalladdning. Redovisat för miljö- och hälsoskyddsnämnden i december 2016. (Utförd).
- Upplyst berörda om de statliga medel som kan sökas av bland annat fastighetsägare och företagare för uppsättning av normalladdare, se www.fixaladdplats.se. (Utförd).
- Sprida resultaten och erfarenheterna från projekten Elbilsupphandlingen och E-facts. (Utförd)
- Bistått trafiknämnden i arbetet med genomförandet av åtgärder utifrån Stockholms konkretisering av Fossilfrihet på väg (SOU 2013:84). (Utförd).
- Söka extern finansiering för delar av miljöbilsarbetet. (Utförd. Stöd från Energimyndigheten har sökts och erhållits för www.miljofordon.se . Stöd från Klimatlivet har erhållits för information om hur man fixar laddplatser samt till investeringar i laddplatser för stadens eldrivna fordon). (Utförd).

Mål

Förvaltningen ska verka för att 10 procent av nyregistrerade tunga fordon ska vara miljölastbilsklassade år 2019.

Aktiviteter

- Arbetet med att få en nationell miljölastbilsdefinition har gått trögt under året men förvaltningen bevakar frågan och jobbar för detta vid alla olika tillfällen som erbjuds. (Utförd).
- Under innevarande miljöprogramperiod ska 10 nya tankmöjligheter med förnybart bränsle för tunga fordon i Stockholms kommun eller kranskommuner etableras. Den första tankstationen med biogas, ED95 och HVO invigdes i maj 2016 i Kallhäll. Relativt långtgående planer för ytterligare tre har tagits fram under år 2016. (Utförd).
- Miljöförvaltningen har deltagit i ett samarbete med servicenämnden, trafiknämnden och exploateringsnämnden och delvis utrett förutsättningarna för samlastning av stadens egna varuleveranser, med målsättningen att projektet ska vara igång senast 2018. (Utförd).
- Deltagit i Upphandlingsmyndighetens arbete om uppdatering av miljökrav inom områdena transporter, fordon och drivmedel. (Utförd)
- I samarbete med servicenämnden använt och kontinuerligt utvecklat befintlig arbetsmall för hur krav på fordon och transporter bör ställas samt successivt skärpt kraven i relevanta upphandlingar i staden. Miljöförvaltningen bistår även vid avtalsuppföljningen. (Utförd).
- Stöttat bolag och förvaltningar med fordon och drivmedelskompetens, vid upphandling och uppföljning av tjänster där transporter ingår. (Utförd).
- Aktiviteten att i samarbete med trafiknämnden utveckla gemensamma miljökrav för entreprenadupphandlingar samt verka för att minst en entreprenadmaskin på förnybart bränsle eller el testas och utvärderas inom stadens egen organisation under 2016 endast delvis utfört. (Avvikelse: miljöförvaltningen har arbetat med att utveckla miljökrav och verkat för men ännu inte lyckats testa en entreprenadmaskin.)

Mål

Förvaltningen ska verka för att uppnå 100 % miljöbilar i stadens flotta och att stadens biodrivmedels- och elbilar tankas/laddas till 85 % med miljöbränsle.

Aktiviteter

- Bistått kommunstyrelsen i implementeringen av fossiloberoende organisation 2030 i de delar som rör fordon och drivmedel. (Utförd).
- Genom den nya Fleet Management funktionen har ett aktivt arbete bedrivits med att stötta förvaltningar och bolag vid deras fordonsanskaffning och framtagande av utbytesplaner. Förslag på ny fordonsstrategi och riktlinjer har tagits fram i samråd med stadsledningskontoret, Stockholms Stadshus AB och serviceförvaltningen. En första förnyad konkurrensutsättning i befintliga ramavtal har genomförts med bra resultat. (Utförd).
- Stöttat förvaltningar och bolag vid uppföljning av fordonsinnehav och tankning, i såväl ILS som till MHN. (Utförd).
- Verkat för att det finns minst 200 laddbara fordon i stadens fordonsflotta vid slutet av

år 2016. (212 laddbara bilar fanns vid halvårsskiftet 2016 och därefter har siffran ökat men exakt hur hög den var vid årsskiftet redovisas senare under år 2017 när siffrorna sammanställts). (Utförd).

- Försök med induktionsladdning på fem elbilar i stadens flotta har genomförts inom ramen för WiCh projektet som kommer att slutredovisas för miljö- och hälsoskyddsnämnden under våren 2017. (Utförd).

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Sålda fossila bränslen (TWh)					8,7 Twh		2016
Analys Utfallet för 2016 tas fram i VB 2017, Utfall för 2015 är XX TWh							

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3 Stockholm har en hållbar mark- och vattenanvändning

 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet inom mark och vattenområdet svarar mot stadens ambition om en hållbar miljö. Inom vattenområdet är det aktuellt med genomförande av handlingsplanen för vatten som innebär att lokala åtgärdsprogram tas fram för stadens vattenförekomster. Inom markarbetet finns ett ambitiöst och nyskapande arbete med grönstrukturfrågor som ska bidra till bevarade grönytor och nya naturreservat för stockholmarna.

Under 2016 - 2018 ska förvaltningen genomföra ett projekt där så många som möjligt av stadens cirka 7000 båtar mäts med avseende på metaller som indikerar på båtbottnfärger. Förvaltningen erhöll extra medel om en miljon kronor under 2016 för genomförande av projektet. Målet 2016 var att mäta cirka 1200 båtar. Totalt mättes under 2016 1270 båtar. Av de hittills mätta båtarna i Mälaren påvisade ca 91 procent förekomst av metallerna koppar, zink, tenn eller bly på skrovet vilket indikerar att de har målats med båtbottnfärger som innehåller biocider. Ca 9 procent av båtarna var skrovrena eller renskrapade och uppvisade därmed ingen förekomst av metaller. I tillsynsplanen finns mer att läsa om projektet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel vattenförekomster som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status	26 %				25 %	25 %	2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 	Exploateringsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden och stadsbyggnadsnämnden utreda förutsättningarna för att göra Norra och Södra Djurgården samt Lillsjön till naturreservat.	2016-01-01	2016-12-31	
 	Exploateringsnämnden ska tillsammans med miljö- och hälsoskyddsnämnden, fortsätta arbetet med implementering av ekosystemtjänster och grönytekomensation i stadens verksamheter.	2016-01-01	2016-12-31	
 	Exploateringsnämnden ska, tillsammans med stadsbyggnadsnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden, fortsätta arbetet med inrättandet av naturreservat i Årstaskogen och Årsta holmar samt Kyrkhamn.	2016-01-01	2016-12-31	
 	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska, tillsammans med berörda stadsdelsnämnder, idrottsnämnden, utbildningsnämnden och exploateringsnämnden, arbeta med att tillgängliggöra stadens naturreservat för stockholmarna samt arbeta med hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten.	2016-01-01	2016-12-31	
 	Stockholm Vatten AB ska i samverkan med trafikinämnden miljö- och hälsoskyddsnämnden, exploateringsnämnden och Stockholm Parkering AB genomföra pilotprojekt med hållbara dagvattenlösningar.	2016-01-01	2016-12-31	

Nämndmål:

2.3.1 Bidra till att stadens vattenområden uppnår god ekologisk och kemisk vattenstatus.

 Uppfylls helt

Analys

Arbetet med att ta fram de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster fortskrider och målet om att bidra till att stadens vattenförekomster når god status bedöms vara uppfyllt. Några av årets processer har försenats men det påverkar inte måluppfyllelsen då arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram avslutas först 2019.

Miljöförvaltningen ansvarar för samordning, planering och projektledning för framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster. Arbetet sker i nära samarbete med framförallt Stockholm Vatten AB, andra kommuner samt vattensamarbeten. Styrgruppen för vattenprogrammet har en samordnande roll.

Medel för att ta fram åtgärdsprogrammen kommer att sökas ur central medelsreserv tillsammans med berörda förvaltningar och Stockholm Vatten. Medlen kommer att användas till färdigställande av lokala åtgärdsprogram och till underlag för framtagande av nya åtgärdsprogram. Många av aktiviteterna kräver konsultstöd och arbetet har under året varit upphandlingsintensivt. Flera av de större upphandlingarna kommer att löpa över årsskiftet och förvaltningen behöver därför äska ytterligare resurser för det fortsatta arbetet i samband med VP-processen inför 2017.

Miljöprogrammets delmål 3.2 . ”God status ska uppnås i stadens alla vattenförekomster.”

Som ett komplement till de aktiviteter som beskrivs under nämndmålet 2.3.1 vill miljöförvaltningen särskilt lyfta fram följande:

- För att nå delmålet har miljöförvaltningen arbetat med att förbättra processerna för genomförande av åtgärder. Vidare har miljöförvaltningen i samverkan med Stockholm Vatten påbörjat en utredning av Kräppla dagvattendamm och Hjulsta vattenpark i syfte att förbättra reningseffekten i båda.
- Lokala åtgärdsprogram för Ballstaån och Brunnsviken har i stort sett färdigställts under året. Dessutom har lokala åtgärdsprogram för ytterligare nio vattenförekomster påbörjats.
- En särskild utredning för fällning av fosforrika sediment i Brunnsviken har genomförts. Resultaten från denna ska lyftas inför politisk behandling under 2017.

En nämndövergripande arbetsgrupp har tagit fram nya vägledningar för dagvattenhantering för parkeringsytor och i kvartersmark. Dessutom har ett övergripande åtgärdsområde tagits fram. Dessa ska användas vid ny- och ombyggnation för att främja en hållbar dagvattenhantering.

Miljöförvaltningen bedömer att förutsättningarna för att nå god vattenstatus i stadens alla vattenförekomster är goda tack vare den strategiska åtgärdsplaneringen som sker i de lokala åtgärdsprogrammen.

Det krävs dock att stadens samtliga fackförvaltningar och bolag arbetar aktivt med att införliva dagvattenstrategin, de vägledningar som har tagits fram samt åtgärdsområdet i den löpande verksamheten för att utsläppen av förorenat dagvatten ska minska i sådan grad att god status kan uppnås. En långsiktigt hållbar dagvattenhantering behöver bli en naturlig del av stadsbyggnadsprocessen och finnas med från början till slut.

Vidare behövs resurser hos främst exploateringskontoret, trafikkontoret, stadsdelsförvaltningarna samt Stockholm Vatten för att söka medel och genomföra de fysiska åtgärder som tas fram inom ramen för de lokala åtgärdsprogrammen.

Miljöprogrammets delmål 3.3. ”Stadens vattenområden ska stärkas och utvecklas för både rekreation och biologisk mångfald”.

- För att nå delmålet samverkar miljöförvaltningen med bland annat idrottsförvaltningen för att stärka stadens vattenområden avseende bad, fiske och båtliv. Miljöförvaltningen har under 2016 drivit ett projekt vid namn ”Julgransprojektet” med syfte att använda uttjanta julgranar som substrat för att skapa sänkvasar för förbättrad fisklek.
- Inom ramen för arbetet med lokala åtgärdsprogram arbetar miljöförvaltningen aktivt med att förbättra de strandnära biotoperna runt våra vattenförekomster. Fokus under 2016 har varit att ta fram ett underlag för biotopvårdande åtgärder längst Ballstaån samt utreda möjligheterna att anlägga en trädridå längst med Ballstaån strax nedströms Solvalla. Arbetet med Hjulsta vattenpark tar ett helhetsgrepp och inkluderar även den biologiska mångfalden.

Miljöförvaltningens arbete med lokala åtgärdsprogram samt samverkan bidrar till att nå målet, men frågorna behöver lyftas tydligare i ett bredare sammanhang. I samband med att Handlingsplanen för god vattenstatus ersatte det tidigare Vattenprogrammet togs de delar som rörde rekreation bort. Dessa frågor saknar i dagsläget ett styrdokument motsvarande Handlingsplanen för god vattenstatus och bör hanteras på motsvarande sätt för att få ökad dignitet inom staden.

Mål

Genomföra handlingsplanen för vatten med särskilt fokus på framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster

Under året har miljöförvaltningen arbetat med färdigställandet av lokala åtgärdsprogram för Bällstaån och Brunnsviken inför politisk hantering 2017.

Miljöförvaltningen har i samverkan med Stockholm vatten påbörjat arbetet med ytterligare nio vattenförekomster samt påbörjat ett antal viktiga projekt av strategisk betydelse; utredning av värdet av Stockholms vatten, undersökning av biocidfärg på båtbottnar i båtclubbar i Mälaren, utredning av förbättring av funktionerna hos dagvattendamm i Kräppladiket och Hjulsta vattenpark, plan för uppföljning av effekter av genomförda åtgärder, särskild utredning av fosforfraktionering samt miljögifter och metaller i sediment i prioriterade vattenförekomster samt framtagande av riktlinjer för dagvatten från miljöfarlig verksamhet.

Miljöförvaltningen deltar aktivt i arbetet med att använda uttjanta julgranar som substrat för att skapa sänkvasar för förbättrad fisklek.

Aktiviteter

- Ta fram sex lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster; Bällstaån, Brunnsviken, Magelungen, Kyrksjön, Judarn, Räcksta Träsk. (Utförd). *Avvikelse: LÅP Bällstaån och Brunnsviken är i stort sett klara inför politisk behandling. Underlag för LÅP Magelungen, Kyrksjön, Judarn och Räcksta träsk tas fram under 2016, men arbetet med att skriva klart LÅP sker under 2017.*
- Utifrån senaste kunskapsläge prioritera vattenförekomster för åtgärdsarbete. (Utförd)
- Ta fram förslag och bidra till genomförandet av åtgärder i samverkan med genomförandeorganisationerna i staden. (Utförd)

Mål

Samordna, följa upp och kommunicera stadens vattenarbete enligt Handlingsplan för god vattenstatus

Miljöförvaltningen ansvarar för samordning, uppföljning och information om stadens vattenvårdsarbete via Miljöbarometern. Förvaltningen deltar också i genomförandet av åtgärder tillsammans med berörda förvaltningar och Stockholm Vatten.

Under året har miljöförvaltningen anordnat sex samordningsmöten för god vattenstatus samt deltagit på sex styrgruppsmöten för god vattenstatus.

Miljöförvaltningen deltar i ett antal projekt tillsammans med universitet och andra aktörer. Exempelvis;

- DDS-projektet iWater; utveckling av realtidssystem för vattenövervakning som drivs av KTHVinnova-projektet Anonyma källor; skapa kunskap om källor till förorening av dagvatten i urban miljö. Projektet drivs av Luleå Tekniska Universitet
- Yteffektiv dagvattenrening; metod för rening av metaller från koppartak (Nationalmuseum). Projektet drivs av Luleå Tekniska Universitet
- Life IP Rich Waters; minskning av läckage från båtbottnfärg samt miljögiftsövervakning.

Miljöförvaltningen deltar också i Luleå Tekniska Universitets ansökan om medel från Vinnova till ett kompetenscentrum för dagvatten.

Under året har miljöförvaltningen deltagit i olika seminarier, workshops och konferenser för att prata om Handlingsplanen, Dagvattenstrategin och arbetet med lokala åtgärdsprogram. Exempelvis;

- Så når vi god status i våra vatten – temadag om kommunalt åtgärdsarbete
- Vattenmyndighetens MKN-workshop för Länsstyrelserna
- MKN-workshop Mälaren en sjö för miljoner
- Seminarium om MKN i vatten.

Aktiviteter

- Samordna och informera om stadens vattenarbete. (Utförd).
- Bidra till implementering av stadens dagvattenstrategi genom framtagande av vägledningsdokument för den praktiska tillämpningen av strategin. (Utförd).
- Bistå övriga förvaltningar och bolag med stöd rörande miljökvalitetsnormer för vatten. (Utförd).

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel badplatser med bra vattenkvalitet	88 %				85 %		2016
Analys Antalet tjänliga prover utgör 88 % av totalt antal tagna prover under badsäsongen sommaren 2016 vilket överstiger årsmålet om 85%.							
 Andel vattenförekomster som följer miljökvalitetsnormerna för kemisk status.					35 %		2016

Nämndmål:

2.3.2 Aktivt bistå i samordning av grönstrukturfrågor, planering och utredning av nya naturreservat samt uppmärksamma ekosystemtjänster i staden

 Uppfylls helt

Analys

Miljöprogrammets delmål 3.4 "Vid stadsutveckling ska ekosystemtjänster främjas för att bidra till en god livsmiljö".

Aktiviteter har genomförts som planerat enligt projekt- och tidplan för C/O-City. Spridningen av resultat pågår inom staden genom pilotprojekten och i planprocessen för flera detaljplaner. I Stockholm deltar cirka fem projekt som pilotområden. I hela Sverige testas ca 20 pilotområden verktyg och metoder från C/O City.

Ett forum för aktörer inom hållbar stadsutveckling har skapats med erbjudanden till aktörer att delta för att öka kompetensen om urbana ekosystemtjänster. C/O City deltar i Naturvårdsverkets nätverk för ekosystemtjänster och samverkar med Boverket om vägledning för planering.

En handlingsplan för kommunikation har tagits fram med aktiviteter för projekttiden. C/O City har arrangerat seminarium i Almedalen tillsammans med tre Vinnova-projekt. Projektet har varit medarrangör till den internationella konferensen SGBC16 den 18-19 oktober med deltagande i sessioner, en egen monter och frukostseminarium. Ett partner nätverk har etablerats i Brasilien "C/O City Brasil".

Mål:

Leda och se till så att målen i projekt C/O City uppnås.

Aktiviteter

- Spridning av C/O City resultat i stadens övriga utveckling och till andra EU-länder genom att delta i planeringen av ISmart (ett Urbact III projekt med syfte att sprida smarta lösningar) samt inom Eurocities och C40. (Utförd).
- Tester av verktyg/metoder påbörjas i utvalda pilotområden bland annat i Stockholm. (Utförd).
- Sammanställa regelbundna avrapporteringar mellan WP (arbetspaket), styrgrupp, referensgrupp, VINNOVA och till miljö- och hälsoskyddsnämnden. (Utförd).
- Arrangera styrgruppsmöten och samordningsmöten för WP-projektledare. (Utförd)
- Delta i utställningar, presentationer och studiebesök om C/O City och medverka i planeringen av minst 2 internationella konferenser (t ex Building Sustainability SGBC16). (Utförd).

Mål

Delta i stadens samordning av grönstrukturfrågor samt aktivt bistå i planering och utredning av nya naturreservat

Parker och naturområden är viktiga för stockholmarna. I den hållbart växande staden behövs också grundläggande planering för viktiga grönytor och grönområden. Förvaltningen har medverkat i projektgruppen för "Ett Grönare Stockholm", och också deltagit i förvaltningsövergripande arbetsgrupper och där bidragit med gröna underlag i arbetet med översiktsplanen.

Förvaltningen deltar i arbetsgrupperna som utreder nya reservat i Årstaskogen och Årsta holmar, Kyrkhamn och Rågsved. Arbetet med Kyrkhamns naturreservat har stått still under året, medan arbetet med Årstaskogen och Rågsved i olika grad har arbetats med under 2016 och ett förslag kan möjligen finnas framme under 2017. Arbetet med Östra Älvsjöskogen har inte påbörjats. Utredningen av förutsättningarna för naturreservat vid Lillsjön och Norra och Södra Djurgården slutfördes under 2015.

I arbetet med att tillgängliggöra och utveckla rekreativa och ekologiska värden i stadens reservat har förvaltningen

- Inom tillsynen anordnat en reservatsdag för flera förvaltningar med temat tillgänglighet och utveckling av rekreativa värden tillsammans med ett studiebesök till ett gott exempel i Huddinge kommun.
- Tagit fram och tryckt reservatsfoldrar till samtliga reservat.
- Tagit fram och tryckt en "Guide till tystnaden" med förslag på rofyllda promenader i samtliga reservat. Även skyltar som reservatens förvaltare får tillgång till.
- Utrett förutsättningar för stigcykling och kommit fram till att det är lämpligt att fortsätta utreda möjligheterna i tre reservat.
- Samarbetat med trafikkontoret för att tydliggöra på vilka anlagda gång/cykelvägar det är tillåtet att cykla i reservaten.
- Deltagit i projektet Pilot Flaten, som undersökt hur Stockholms skyddade områden kan fortsätta vara och utvecklas som en viktig resurs för stadens hållbara utveckling. Arbetet pågår med förslag som kan genomföras generellt för reservaten i staden samt praktiska åtgärdsförslag för att öka tillgänglighet samt rekreations- och naturvärden i Flatens naturreservat. Dessa beräknas kunna redovisas för MHN våren 2017.

Aktiviteter

- Delta i kommunstyrelsens arbete med att förbättra samordning av grönstrukturfrågor. (Utförd).
- Utveckla planeringsunderlag för förstärkning och utveckling av grönstrukturen. (Utförd).

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4 Stockholms kretslopp är resurseffektiva

 Uppfylls helt

Analys

Arbetsområdet avfall och återvinning hör framförallt hemma under tillsynen. Nämnden har arbetat på flera olika spår. Det handlar om att minska avfallet, sortera ut avfall och bidra till återbruk och återvinning eller som slutalternativ att utvinna energi genom förbränning. Genom ett nytt samarbete med Stockholm Vatten kommer sorteringen av avfall hos stora verksamhetsutövare att kunna effektiviseras. Det har också inletts ett samarbete med Stockholm Vatten om farligt avfall och möjligheterna att lämna detta.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska genomföra enkäten Miljö och miljövanor i Stockholm.	2016-01-01	2016-12-31	
	Trafiknämnden ska ta fram ett program för avfallshantering i stadens offentliga rum, tillsammans med stadsdelsnämnderna, miljö- och hälsoskyddsnämnden och Stockholm Vatten Avfall AB.	2016-01-01	2016-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5 Stockholms miljö är giftfri

 Uppfylls helt

Analys

Nämnden har ett omfattande arbete för en giftfri miljö som omfattar en mängd olika verksamheter, alltifrån tillsyn till projekt och programarbete samt miljöövervakning. Här bör särskilt nämnas det breda arbetet mot farliga kemikalier som utförs inom Kemikaliecentrum vars verksamhet bidrar till att implementera Kemikalieplanen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Antalet kemiska produkter som innehåller utfasningsämnen och som används i stadens verksamheter						Fastställs 2016	2016

Nämndmål:

2.5.1 Aktivt bidra till genomförande av Stockholm stads kemikalieplan 2014 - 2019

● Uppfylls helt

Analys

Målet betraktas som uppfyllt trots att införandet av system för registrering av kemiska produkter har fördröjts till 2017 och fortbildning av lärare om kemikalier i vardagen inte utförts som planerat. Detta är begränsade avvikelser i förhållande till helheten och medför inga egentliga nackdelar.

I samband med att Stockholms stads kemikalieplan togs fram sköts pengar till för inrättande av ett kompetenscentrum med uppgift att stödja stadens verksamheter i genomförandet av planen. Detta kemikaliecentrum placerades på miljöförvaltningen och består idag av projektledare och specialister inom upphandling, kemiska produkter, byggmaterial och kommunikation. Dessutom har ett par personer haft tjänster som har delats mellan kemikaliecentrum och tillsyn på förskolor respektive företag.

Mål

Erbjuda stadens verksamheter stöd och kompetensutveckling inom kemikalieområdet

Kemikaliecentrum erbjuder genom en mångfald av arbetssätt stadens verksamheter stöd i deras arbete med att genomföra stadens kemikalieplan. Detta stöd har erbjudits i form av seminarier, vägledning, listor på bra kemikalieval, materialutredningar och svar på löpande frågor.

Miljöprogrammets delmål 5.2 "Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor och tjänster ska minska".

Kemikaliecentrums roll i förhållande till delmålet är att vara stödjande till de förvaltningar och bolag som genomför upphandlingar. Inom upphandlingsområdet har stöd getts genom att kemikaliecentrum medverkat i flera centrala upphandlingar som genomförts av serviceförvaltningen (bland annat tvätt- och textilservice, bild och form, köks- och serveringsutrustning samt barnvagnar). Kemikaliecentrum har också presenterat listor på kemikaliesmarta val i det upphandlade sortimentet inom några avtalsområden och verkat för att sådana val framöver ska vara utmärkta i e-handelsverktyget för effektiva inköp. Kemikaliecentrum har haft med representanter i Upphandlingsmyndighetens expertgrupper för framtagande av kriterier inom områdena handskar, leksaker och textil. Under senare delen av året har ett projekt med stickprovsanalyser av levererade varor för uppföljning av ställda krav inletts. Detta kommer att redovisas i början av 2017. En förutsättning för att stödet ska kunna ges fullt ut är att upphandlingsansvarig förvaltning/bolag efterfrågar stödet i tid inför en upphandling och tar ansvar för att ställda krav ska följas upp. Här finns utrymme för förbättringar – mycket av arbetet sker på Kemikaliecentrums initiativ.

Utöver Kemikaliecentrums stödjande funktion har nämnden i egenskap av upphandlande myndighet ett genomförandeansvar att ställa de kemikaliekrav som föreskrivs av miljöprogrammet och kemikalieplanen.

Aktiviteter

- Erbjuder stöd och kompetensutveckling inom området kemikalier i varor och produkter. (Utförd)
- Införa databaserat system för hantering av kemiska produkter i staden. (Delvis utförd)
- Medverka i upphandlingsmyndighetens forum och expertgrupper för kriterieutveckling. (Utförd)
- Ordförandeskap i fokusgrupp för hållbara byggnader och anläggningar i Norra Djurgårdsstaden. (Utförd)
- Påverka kriterieutveckling i BVB, BASTA, SGBC, Miljöbyggnad. (Utförd)
- Stödja trafikkontoret i kravställning vad gäller kemiskt innehåll i lekplatsmaterial. (Utförd)
- Verka för att Byggvarubedömningen används i stadens verksamheter. (Utförd)

Mål

Informera om kemikalieplanen och stödja dess implementering

Kemikalieplanen och Kemikaliecentrum har presenterats vid möten såväl inom som utom staden. Under politikerveckan i Almedalen medverkade Kemikaliecentrum i en diskussion om upphandling och under hösten presenterades stadens kemikaliearbete vid seminarier ordnade av forskningscentret Swetox, IVL Svenska miljöinstitutet och Chemicals Watch samt vid konferenserna Building Sustainability SGBC16, Chemicals Management Summit mm. I oktober hölls ett seminarium för stadens förvaltningar och bolag som avspark för arbetet med miljöprogrammet målområde Giftfritt Stockholm.

Ett vetenskapligt råd har inrättats och haft två möten med ett dussintal ledande forskare och representanter för nationella myndigheter.

Aktiviteter

- Etablera och upprätthålla kontakt med ledande forskare i ett vetenskapligt råd. (Utfört)
- Informera om kemikalieplanen och kemikaliecentrum (Utfört)
- Förmedla information om relevanta forskningsprojekt. (Utfört).

Mål

Kommunicera om kemikalier med medborgare och verksamhetsutövare

Miljöprogrammets delmål 5.1. "Spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel byggande och andra aktörer ska minska".

En bredd av aktiviteter har genomförts under perioden för att kommunicera med olika målgrupper i och utanför staden om hur de kan bidra till ett giftfritt Stockholm. Forum för kemikaliesmart handel (samarbete med Svensk Handel) har arrangerat sex seminarier med teman om skadliga kemikalier i varor och produkter. Fyra seminarier har hållits i en ny seminarierie med rubriken "Forum för kemikaliesmart byggande" för byggbranschen inklusive stadens egna verksamheter inom byggområdet. Tre av dessa seminarier har filmats och lagts ut på webben.

Kemikaliesidorna på stockholm.se har fyllts på med bland annat information riktad till hushåll och byggbranschen och kemikaliesmarta tips läggs ut på Facebooksidan Giftfritt Stockholm varje vecka. Bland aktiviteter riktade till allmänheten kan också nämnas en artikel i Aftonbladet med kemikaliesmarta tips för hemmet i juni, en kampanj med affischer på stortavlor och i kollektivtrafiken under oktober samt en redaktionell annons i bilagan Fokus Babyboom som distribuerades med DN i november.

Ett projekt om kemikaliesmart frisör har inletts i samarbete med hälsoskyddsavdelningen. Ett informationsmaterial håller på att tas fram och distribueras till frisersalonger under vintern och våren.

Ett PM har skrivits i samarbete med hälsoskyddsavdelningen om hur frågan om båtbottnfärger ska hanteras i tillsynen på båtklubbar. Arbete har inletts med ett material om hållbart båtunderhåll för båtägare som inte är med i en båtklubb. Båda materialen är tänkta att användas av kommuner i Miljösamverkan Stockholms län.

Satsningen på lärarfortbildning har prioriterats ned eftersom det visade sig att fortbildning på området redan har erbjudits i samarbete med Kemikalieinspektionen.

Det är tydligt att intresset för kemikalier i vardagen ökar bland alla målgrupperna. För att än bättre mäta genomslaget för kommunikationsarbetet har en enkät tagits fram, och några frågor om kemikalier skickades med i den så kallade Stockholmsbussen under hösten.

Aktiviteter

- Fortbildning till lärare om kemikalier i vardagen. (Ej utförd pga tidsbrist)
- Kommunera med bygg- och fastighetsbranschen. (Utförd)
- Kommunera med båtlivet. (Utförd)
- Kommunera med handeln. (Utförd)
- Kommunera med konsumenter. (Utförd)
- Kommunera om hårvård med frisörbranschen och konsumenter. (Utförd)

Mål

Stödja tillsynens, stadsdelarnas och SISABs arbete med kemikaliesmarta förskolor

Miljöprogrammets delmål 5.5 "Förekomsten av hälsofarliga kemikalier i förskolemiljön ska minska"

Kemikaliecentrum fortsätter att sprida Vägledning för kemikaliesmart förskola som togs fram under 2015. Råden förmedlas även genom halvdagsutbildningar för förskolechefer och miljöombud och som en webbutbildning för förskolepersonal som lanserades i mars 2016. Både webbutbildningen och utbildningen för chefer och miljöombud ges för såväl kommunala som fristående förskolor. I början av december hade cirka 800 personalgrupper påbörjat webbutbildningen och nästan 300 hade avslutat den. Utbildningen för chefer och miljöombud har getts för alla stadsdelar och vid fem tillfällen för fristående förskolor. Vägledningen och utbildningarna har ökat medvetenheten i verksamheterna, vilket märks i form av fler frågor till Kemikaliecentrum om olika material som förekommer i förskolan och om råd inför nyanskaffning. En lista på bra val i det upphandlade sortimentet inom några produktgrupper har publicerats på www.stockholm.se/kemikaliesmartforskola. En

inspirationsworkshop om kemikaliesmarta lösningar i förskolor hölls under hösten, och ett skrivet material om detta tas fram.

I samverkan med SISAB genomförs satsningar på att utvärdera och inventera prioriterade material i byggvaror som PVC och gummigranulat. Pilotprojekt för ombyggnation av en förskola, samt två andra mindre pilotprojekt varav det ena handlar om kemikaliesmarta åtgärder i förskola och det andra avser en helt nybyggd förskola, har påbörjats tillsammans med Hägersten/Liljeholmens stadsdelsförvaltning och SISAB. Kemikaliecentrum samordnar arbetet för de tre pilotprojekten. Projektet innefattar ombyggnation, verksamheten och kontroll. Provtagningar av damm, luft och materialprover har genomförts i de tre förskolorna. Kemikaliecentrum kommer också att bidra med stöd till verksamheten (stadsdelen) vad det gäller inköp av nya varor men också återanvändning av gammalt, i enlighet med vägledning för kemikaliesmart förskola.

I samarbete med Karolinska Institutet har ett övervakningsprojekt genomförts med analys av dammprover från 100 förskolor med avseende på hälsoskadliga ämnen. En metod och checklista för kontroll av förekomst av farliga ämnen i varor och material i förskolemiljön har tagits fram och använts i samband med inspektionerna då damm provtogs. De första resultaten presenterades för miljö- och hälsoskyddsnämnden i juni, och en slutlig redovisning av alla resultat kommer att presenteras i januari 2017.

En PVC-inventering i stadens förskolor angående mattor och damm och halt av farliga ämnen och eventuell exponering pågår och kommer vara en av flera faktorer som ligger till grund för de åtgärder som SISAB planerar göra framöver.

Aktiviteter:

- Genomföra hälsorelaterad miljöövervakning inriktad på barns exponering av farliga ämnen genom utvärdering av 2015 års provtagning av miljögifter i damm. (Utfört).
- Hålla utbildningar för förskolechefer och miljöombud i stadsdelarna och från fristående förskolor. (Utfört)
- Hålla workshops med förskolor om hur de tagit sig an arbetet med kemikaliesmart förskola. (Utfört)
- Medverka i Konkurrensverkets framtagande av kriterier för Giftfri förskola. (Utfört)
- Pilotsatsning på kemikaliesmarta förskolebyggnader tillsammans med SISAB och Hägersten-Liljeholmens stadsdelsförvaltning. (Utfört)
- Sprida och marknadsföra webb-utbildning om kemikaliesmart förskola för förskolepersonal. (Utfört)
- Stödja förskoletillsynen med avseende på kemikaliefrågor. (Utfört)
- Stödja SISABs arbete för en giftfri förskolemiljö. (Utfört)
- Underhålla/uppdatera websidan för kemikaliesmart förskola. (Utfört)

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.6 Inomhusmiljön i Stockholm är sund

● Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämnden bedriver riktad tillsyn med avseende på inomhusmiljö på skolor och förskolor. Ca 400 skolor/förskolor inspekteras årligen. Av dessa får ca 50 % anmärkning avseende buller eller ventilation på grund av överskridanden av de riktvärden som anges i allmänna råd utgivna av Folkhälsomyndigheten. Det är en utmaning för förvaltningen och staden att komma till rätta med problem gällande buller och ventilation i skolor och förskolor. Problemen har sin grund både i bristfälliga ventilationsanläggningar (de kan även orsaka buller) och en överbeläggning av elever i lokaler som i grunden har en välfungerande ventilation. Vid överbeläggning räcker inte luften till och då skruvas ventilationen upp, vilket medför bullerproblem. Bristfällig ventilation och förhöjda bullernivåer påverkar på förutsättningarna för inlärning i skolan negativt och kan även kan leda till ohälsa på sikt. Miljöförvaltningen har inlett ett samarbete med SISAB i syfte att ta fram en strategi för utförande av rimliga åtgärder för att undanröja brister i stadens lokaler för skolor och förskolor. Miljöförvaltningen handlägger ärenden rörande inkommande klagomål på störningar i bostäder. Majoriteten av klagomålen rör bullerstörningar följt av klagomål på lukt och temperatur. Mängden klagomål per år ligger relativt konstant på 600 st årligen. I relation till antalet medborgare är det ganska få. Merparten av klagomålen är hänförliga till innerstaden. Nämnden bedriver också tillsyn på olika typer av boenden. Under 2016 har stadens migrationsboenden fått tillsyn.

Nämndmål:

2.6.1 Alla flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor i staden ska vara kontrollerade avseende radon och ha radonvärden under riktvärdet 200 Bq /m3 luft.

● Uppfylls helt

Analys

Skolorna ska mäta radon, vid behov åtgärda för höga halter och efter mätning rapportera till miljöförvaltningen. Om detta inte utförs trots påminnelse kan förvaltningen utfärda förelägganden. Om riktvärdet överskrids ställer förvaltningen krav på åtgärder. Tillsynen av radon i flerbostadshus bedrivs på likartat sätt.

Nu är 85 % av förskolorna och skolorna kontrollerade avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m³ luft. Tillsynen fortgår för att säkerställa att de kvarvarande förskolorna och skolorna mäts.

Under 2013 skickades uppmaningar till ägare av fastigheter med flerbostadshus i Söderort (Södermalm och yttre västerort) att mäta och kontrollera sina hus. De fastighetsägare som inte har redovisat mätresultat trots tidigare uppmaningar har under året förelagts att mäta under eldningssäsongen 2016-2017. Under hösten 2016 har förvaltningen skickat uppmaningar till fastighetsägare i Bromma och till kvarvarande fastighetsägare i Söderort att mäta radon och eventuellt åtgärda samt rapportera till förvaltningen. Under 2017 fortsätter tillsynen genom att uppmaningar skickas till fastighetsägare i Norrort.

Nu är 66 % av flerbostadshusen klarmarkerade, dvs de är kontrollerade avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m³ luft. Andelen klarmarkerade i de kommunala bostadsbolagen är 85 %. 10 320 användare har använt e-tjänsten för radon.

Årets mål för radontillsynen har uppnåtts.

	Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
	6.2.1 Andel flerbostadsfastigheter i staden (totalt) som är kontrollerade avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft i %.	66 %			62 %	65 %		2016
	Analys 66% av det totala antalet flerbostadsfastigheter är kontrollerade och har radonvärden under 200 Bq/m ³ , vilket överstiger årsmålet om 65%.							
	6.2.2. Andel flerbostadsfastigheter i de kommunala bostadsbolagen som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under riktvärdet 200 Bq/m ³ luft.	85 %			84 %	80 %		2016
	Analys 85% av flerbostadshusen i de kommunala bostadsbolagen har mätts och har radonvärden under 200 Bq/m ³ .							
	6.2.3. Andel förskolor och skolor som har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m ³ luft.	85 %			78 %	85 %		2016
	Analys 85% av förskolorna och skolorna har kontrollerats avseende radon och har radonvärden under 200 Bq/m ³ .							

Nämndmål:

2.6.2 Inomhusmiljön i flerbostadsfastigheter, skolor och förskolor ska inte medföra olägenhet för människors hälsa

 Uppfylls helt

Analys

Miljöprogrammets delmål 6.3 "Bullernivån inomhus ska minska".

Under året har ett bullerprojekt utförts inom stadsdelarna Norrmalm och Södermalm. 111 st förskolor har mätts med avseende på buller från fasta installationer. 75 procent av dessa kommer att följas upp på grund av överskridanden av Folkhälsomyndighetens riktvärden för buller inomhus i undervisningslokaler, vilket är 30 dBA. Förskolor med uppmätta värden upp till 33 dBA har dock lämnats till verksamhetens egenkontroll att följa upp eventuellt åtgärda.

En omorganisation har utförts med syfte att tillskapa en särskild enhet för olägenhetsärenden i syfte att tillförsäkra tillsynsområdet tillräckliga och kontinuerliga resurser. Arbetet med att renodla processerna för handläggningen av olägenhetsärenden har fortsatt under året. Extra resurser har satts in för att öka produktiviteten.

Under året har ett pilotprojekt genomförts rörande riktad tillsyn mot flerbostadsbyggnader i socioekonomiskt utsatta områden. Projektet har genererat flera uppföljningsärenden som kommer att leda till att åtgärder vidtas som syftar till att förbättra inomhusmiljön. Under nästa år kommer denna tillsyn att öka.

Informationsinsatser har utförts gentemot skolor i fråga om kemikaliers inverkan på barns hälsa och utveckling.

Under hösten har personbelastningskartor efterfrågats vid inspektionerna. Endast 5 % av inspekterade skolor och förskolor har en personbelastningskarta.

Aktiviteter

- Bullerprojekt ska genomföras i stadens förskolor under 2016. Det innebär mätning av fasta installationer vid cirka 120 förskolor. (Utförd).
- Informationsinsatser riktade mot verksamhetsutövare och fastighetsägare. (Delvis utförd; endast gentemot VU utförd i form av kemikalieinfo enligt kommentar ovan).
- Klagomålsärenden ska prioriteras. (Utförd).
- Ny metod för riktad tillsyn av fastighetsägares egenkontroll ska prövas under 2016. Syftet är att rikta tillsyn mot fastigheter i stadsdelar med befarat eftersatt fastighetsunderhåll och där det kan finnas problem med olägenheter i bostäder på grund av detta. (Utförd).
- Arbeta för att skolor och förskolor, som har dålig inomhusmiljö, ska ta fram belastningskarta för ventilation som är uppsatta i lokalerna så att lokalerna används rätt. (Utförd och fortlöper).

KF:s inriktningsmål:

3. Ett ekonomiskt hållbart Stockholm

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en hög prioritering av effektivitet och översyn av kostnader och intäkter för att få mycket verksamhet ut av sina resurser. Lösningar söks därför som bidrar till ökad kostnadseffektivitet. Särskilt aktuellt är detta inom tillsynsverksamheten där flera effektiviseringar har givit goda resultat under året, till exempel inom olägenhetshanteringen.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2 Stockholm är en företagsvänlig stad

 Uppfylls helt

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på nämndmålet:

Nämndens verksamhet är i hög grad riktad ut mot stadens företag och då i synnerhet tillsynen. Nämnden har en hög prioritering av servicen och det professionella utförandet på tillsynen vilket har visat sig i allt högre NKI-värden och punktlighetsmål som i allmänhet uppfylls väl. Miljö- och hälsoskyddsnämnden kan bidra till ett bra företagsklimat genom att fungera bra som myndighet. En väl fungerande tillsyn med tydliga regler som gäller lika för alla, kompetens och en bra serviceinställning underlättar för företagen. De allt mer utvecklade e-tjänsterna som bidrar till fungerande och effektiva kontakter med företagen och även samarbetsprojekt med företagen t.ex. för utveckling av teknik inom energiområdet. Det måste även framhållas att en bra miljö med tillvaratagna naturvärden och hälsosamma levnadsförhållanden ger en positiv bild av staden och gör den attraktiv för företagen att verka i.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Företagens nöjdhet med bemötandet Analys: Utfallet avser helåret 2015, siffror har inte kommit för helår 2016.	85				88	76	2016
  Näringslivets nöjdhet vid kontakter med staden som myndighet Analys: Siffrorna avser helåret 2015, siffror har inte kommit för helår 2016.	77				81	72	2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Socialnämnden ska i samarbete med trafiknämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden utreda en gemensam hantering av satellitserveringar	2016-01-01	2016-04-30	

Nämndmål:

3.2.1 Förvaltningen ger en god service och bedriver tillsyn med hög professionalitet mot företag och andra verksamhetsutövare i staden

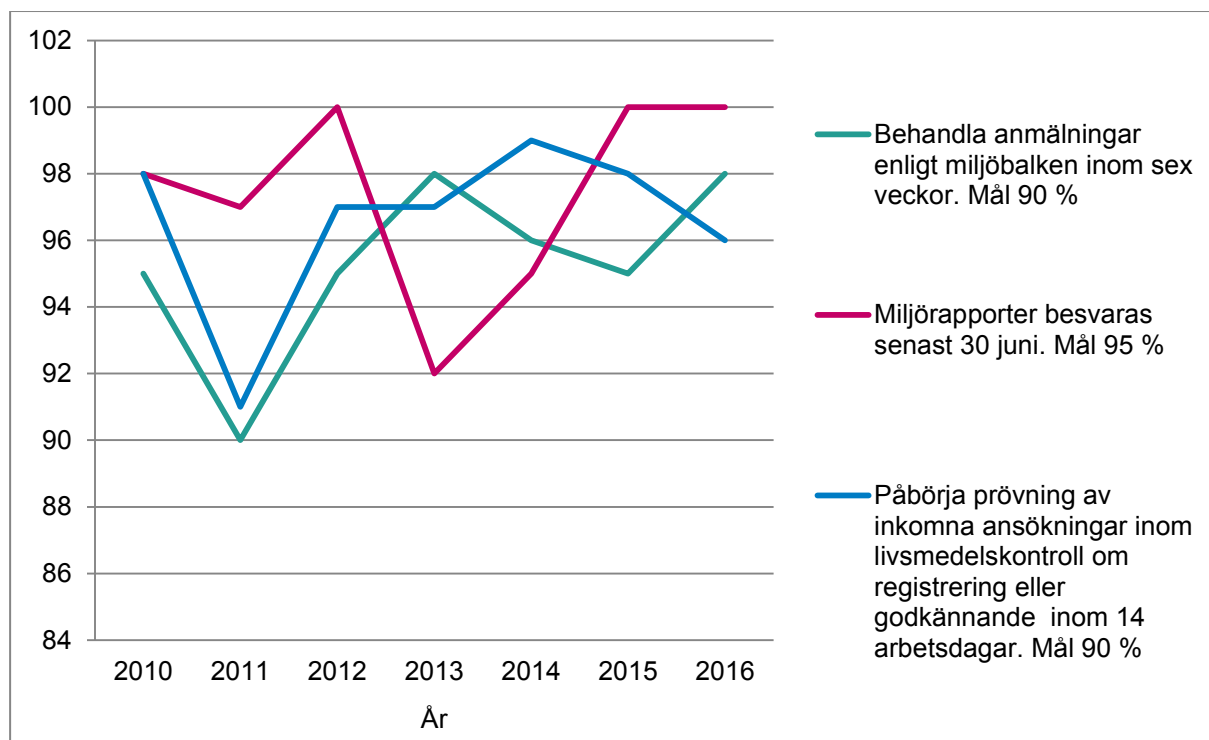
 Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämndens strävar efter att ge bra service till företagen och att utföra en bra tillsyn. Trendmässigt har resultaten på NKI-undersökningen blivit allt bättre och ledde för helåret 2015 till ett All time high för NKI på 77. Noteras kan att utfallet på NKI-frågan ”Företagen uppfattar inspektörerna som professionella” får hela 82 i NKI värde för 2015. Bra samarbete med olika företag och branschorganisationer har varit en viktig framgångsfaktor. Helårsvärde för NKI för 2016 finns ännu inte.

Diagrammet nedan visar att över tid finns en bra måluppfyllelse för vanliga ärendetyper, dvs de så kallade punktlighetsmålen.

Diagrammet nedan visar uppfyllelsen av punktlighetsmål för service till verksamhetsutövare.

Kommentar: Godkännande görs numera av Livsmedelsverket, och för registrering krävs ingen provning, det är endast en administrativ åtgärd.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Företagen uppfattar inspektörerna som professionella	82			86	87		2016

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.3 Fler jobbar, har trygga anställningar och försörjer sig själva

 Uppfylls delvis

Analys

Nämnden har en högt specialiserad verksamhet vilket påverkar möjligheterna att erbjuda sommarjobb och praktikplatser. Miljöförvaltningen får in ett tämligen stort antal förfrågningar om sommarjobb, ex-jobb och praktik och förvaltningen försöker tillmötesgå önskemålen i den utsträckning det är möjligt.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal aspiranter som fått kommunala visstidsanställningar	1				2 st	750	VB 2016
  Antal praktiktillfällen som genomförs inom stadens verksamheter av de aspiranter som Jobbtorg Stockholm matchar	0			2 st	1 st	500 st	VB 2016
  Antal tillhandahållna platser för feriejobb	12				1 st	10 000 st	2016
  Antal tillhandahållna platser för kommunala visstidsanställningar	1				2 st	800 st	VB 2016
  Antal ungdomar som fått sommarjobb i stadens regi	11 st	6 st	5 st	18 st	10 st	8000 st	2016

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 	Arbetsmarknadsnämnden ska i samråd med stadens nämnder och bolag utveckla ett utbud av platser för kommunala visstidsanställningar som motsvarar behoven hos aspiranterna. Stadens nämnder och bolag ska medverka i arbetet med att bereda platser för visstidsanställda.	2016-01-01	2016-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.5 Stockholms stads ekonomi är långsiktigt hållbar

● Uppfylls helt

Analys

Miljö- och hälsoskyddsnämnden redovisar ett överskott om 8,6 mnkr. Observeras bör att överskottet inkluderar 1,6 mnkr CMR medel som inte hunnit förbrukas för framtagande av lokala åtgärdsprogram och högre slutbetalning för två avslutade projekt (2,0 mnkr för projekt Cleantruck samt 1,0 mnkr för projekt Elbilsupphandlingen). Man kan därför säga att överskottet i den ordinarie verksamheten uppgår till 4,0 mnkr.

Nettoutfallet uppgår till 103,3 mnkr jämfört med budget på 111,9 mnkr.

Bedömningen av måluppfyllelsen grundas på en förbättring av prognossäkerheten jämfört med föregående år samt att hänsyn måste tas till att förvaltningen har svårt att förutse leverans från konsulter som anlitas i projekt och uppdrag i programverksamheter. Överskottet visar också att nämnden har en hög prioritering av budgethållning.

Efter kommunfullmäktiges beslut om budget 2016 fick nämnden en budget om 97,8 mnkr och därefter budgetjusteringar i två omgångar. Nedanstående tabell visar utveckling av nämndens budget för 2016.

	Kostnader	Intäkter	Netto
KF budget 2016	193,9	-96,1	97,8
Budgetjustering för lokala åtgärdsprogram (CMR medel)	5,0		
Budgetjustering naturreservat	0,3		
Budgetjustering för hantering av fordon	2,0		
Omslutningsförändringar	13,1	-13,1	
Budget avstämningsärendet	214,3	-109,2	105,1
Budgetjustering lokala åtgärdsprogram (CMR medel)	6,8		
Omslutningsförändringar	2,7	-2,7	
Budget efter T1	223,8	-111,9	111,9
Omslutningsförändringar	2,7	-2,7	
Budget efter T2	226,5	-114,6	111,9

I avstämningsärendet utökades budgeten med 0,3 mnkr för skyddsåtgärder för groddjur i Kyrksjölötens och Judarskogens naturreservat, undersökning av kryptogamfloran i flera reservat samt för att samordna kommunikering av rekreativsvärden i stadens befintliga och tillkommande naturreservat.

Budgetjusteringen för framtagande av lokala åtgärdsprogram, som förvaltningen fick i februari i samband med avstämningsärendet samt i juni i samband med Ks beslut om tertialrapport 1, hann inte utnyttjas helt under 2016 pga. försenade och komplicerade upphandlingar.

Det totala överskottet om 8,6 mnkr beror framförallt på:

- ej förbrukade medel för insatser inom framtagande av lokala åtgärdsprogram som förvaltningen fick budgetjustering för (1,6 mnkr).
- högre tillsynsintäkter, särskilt timdebitering av tillsyn (1,9 mnkr) och flera extraordinära livsmedelskontroller (1,3 mnkr). Under året har avdelning Hälsoskydd haft extra personal och övertidsarbete för att arbeta bort gamla olägenhetsärenden. Det har gett en engångseffekt i form av ökad timdebitering som inte väntas kvarstå under 2017. Livsmedelskontrollen har prioriterat extraordinära kontroller och har därför inte hunnit utföra alla planerade kontroller för 2016. Enligt redovisningsreglerna periodiserades intäkter för ej utförda timmar om 0,9 mnkr till 2017.
- högre slutbetalning för två avslutade projekt
- lägre kostnader, speciellt personalkostnader till följd av föräldraledigheter, personalavgångar och sjukskrivningar.

Inom flera projekt har aktiviteter flyttats fram till år 2017 vilket medför att kostnaderna under 2016 blivit lägre än budgeterat. Det innebär att intäkterna från EU för dessa projekt också har blivit lägre.

En mer detaljerad beskrivning av förvaltningens ekonomi finns nedan under avsnittet Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Genomförandet av nämndens EU-positionsapper

De EU-frågor som berör nämndens verksamhetsområde bevakas av miljöförvaltningen som också driver stadens och nämndens intressen genom ett aktivt deltagande i stadens samarbetsorganisationer, nätverk och projekt. Det här medför att Stockholm profileras i dessa frågor samtidigt som det ger staden goda möjligheter att lära sig av andra städer. Samarbetet består i att hålla presentationer på nationella och internationella konferenser, ta emot studiebesök och att leverera underlag till nationella och internationella jämförande studier samt medverka i ett antal internationella samverkansprojekt.

Påverkansarbete i särskilda frågor bedrivs framför allt genom Eurocities miljöforum och arbetsgrupperna: Green Areas & Biodiversity (ordförandeskap 2016) Noise, Climate Change Energy Efficiency Air Quality, Water. Därtill kommer alltså också alla de internationella samarbetsprojekt där nämnden deltar, vilka beskrivs under olika mål i detta VB.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	92,3%			85,71 %	100 %	100 %	VB 2016
  Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	92,3%			85,7 %	100 %	100 %	VB 2016
  Nämndens prognossäkerhet T2	-5%			-12 %	+/- 1 %	+/- 1 %	2016

Nämndmål:

3.5.1 Bibehålla en hög intäktsfinansieringsgrad

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden redovisar en allmänt ökad självfinansieringsgrad för 2016, som ökar från budgeterade 75 % till 79 % i utfallet. Inom miljöbalkstillsynen beror ökningen framförallt på högre intäkter för riktad tillsyn av fastighetsägare samt ansökningar/anmälningar för värmepumpar och hygienverksamheter. Inom livsmedelskontrollen beror ökningen på låga personalkostnader och en mer stringent fakturering vid brister pga. extra tillsynskontroller. En mer utförlig redogörelse för intäktsfinansieringen framgår nedan.

Nämndmål:

3.5.2 Effektivisera och höja kvaliteten på förvaltningens interna processer

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen arbetar systematiskt och långsiktigt med att effektivisera interna processer. Där det är möjligt och önskvärt digitaliseras hanteringen. En ny version av ärendehanteringssystemet Ecos ska införas 2018, vilket har föranlett ett stort förberedelsearbete under 2016 som bland annat inbegriper översyn av processer, registervård samt digital arkivering.

Liksom tidigare år har ett omfattande utbildningsprogram genomförts för att höja kunskapsnivån hos alla på förvaltningen. Bland annat har det under året anordnats ett stort antal utbildningar i Ecos, ekonomiadministration, registrering och arkivering, personalfrågor samt i klarspråk för handläggare och chefer.

KF:s inriktningsmål:

4. Ett demokratiskt hållbart Stockholm

Genom uppdragen i kommunfullmäktiges budget uppmärksammas frågor om jämställdhet i förvaltningens utåtriktade verksamhet. I grunden riktar sig förvaltningens arbete till alla utan några åtskillnader. Men eftersom tillsynen företrädesvis riktas gentemot juridiska personer, och inte mot enskilda, så har förvaltningen svårt att arbeta med könsuppdelad statistik och genusbudgetering. Därför fokuserar förvaltningen inom detta område huvudsakligen istället på att kvalitetssäkra ett bra och lika bemötande.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.1 Stockholm är en jämställd stad där makt och resurser fördelas lika

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen har under året intensifierat sitt arbete med utgångspunkt i jämställdhets- och mångfaldsplanen som reviderades inför perioden 2016-2018. Bland annat har ett samarbete med Södertörns högskola inletts, där studenter har genomfört studier med fokus på bemötande vid tillsynsbesök utifrån ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv. Dessa studier kommer att redovisas i början av 2017. Under hösten har utbildningar inom jämställdhet, mångfald och normkritik genomförts.

St at u s	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
	Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska mäta och analysera den statistik som relaterar till individer uppdelad efter kön.	2016-01-01	2016-12-31	
	Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet ska jämställdhetsintegreras i syfte att synliggöra effekten av nämndens beslut och resurs-fördelning utifrån kön.	2016-01-01	2016-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.2 Stockholms stad är en bra arbetsgivare med goda arbetsvillkor

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen ska vara attraktiv arbetsgivare med goda arbetsvillkor. Miljöförvaltningen har ett relativt lägre löneläge gentemot kranskommunerna och under året har extra lönesatsningar genomförts vilket minskat skillnaden. Sjukfrånvaron är 3,6 procent, vilket är lägre än staden i övrigt men innebär en ökning jämfört med föregående år. Ökningen beror främst på ett fåtal mycket långa sjukskrivningar som inte har arbetet som huvudorsak.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Aktivt Medskapandeindex 	83			81	83	83	2016
Analys Kommentar: Senaste mätvärdet är från 2015.							

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2015	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Index Bra arbetsgivare 	83				83	fastställs 2016	2016
Analys Kommentar: Beräkningsmetod beslutades under hösten. Målvärde saknas, senaste mätvärdet är från 2015.							
  Index Psykosocial arbetsmiljö 	81				81	fastställs 2016	2016
Analys Kommentar: Beräkningsmetod beslutades under hösten. Målvärde saknas, senaste mätvärdet är från 2015.							
  Sjukfrånvaro 	3,6 %	1,8 %	4,4 %	2,8 %	2,4 %	tas fram av nämnden	VB 2016
Analys Utfall i tertialrapport 2 var 3,7 % och är nu 3,6%. Miljöförvaltningens sjukfrånvaro har ökat i likhet med den trend som ses i samhället i stort. En ny analys visar att i första hand beror ökningen på att långtidssjukskrivningarna hos kvinnor har ökat och att sjukskrivningen beror på andra orsaker än arbetet. Förvaltningen har fortfarande en låg sjukfrånvaro och under genomsnittet i Stockholms stad.							

Nämndmål:

4.2.1 Miljöförvaltningen ska erbjuda meningsfulla arbetsuppgifter, en hälsosam arbetsmiljö, ett tydligt och inspirerande ledarskap och möjlighet till delaktighet och utveckling

 Uppfylls helt

Analys

Alla anställda på förvaltningen har stora utvecklingsmöjligheter i arbetet och samtliga upprättar en individuell utvecklingsplan som kontinuerligt uppdateras under året. Flera avdelningar arbetar med särskilda utvecklingsgrupper och kaizen-tavlor för att genomföra och lyfta fram förbättringsarbeten. Under hösten återupptogs den så kallade TN-akademin, ett kompetensutvecklingsprogram som anordnas gemensamt av de tekniska förvaltningarna. Utbildning om Arbetsmiljöverkets nya föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö har genomförts för chefer och arbetstagarorganisationer samt en informationsträff för samtliga anställda. Samtliga anställda har erbjudits möte med en ergonom samt möjlighet att vaccinera sig mot vinterinfluensan.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.3 Stockholm är en stad som lever upp till mänskliga rättigheter och är fritt från diskriminering

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningens verksamhet ska rikta sig till alla utan någon åtskillnad. Ett samarbete har inletts med Södertörns högskola för att genomföra studier (i form av C-uppsatser) kring bemötande i tillsynsarbetet.

Nämndmål:

4.3.1 Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska säkerställa att nämndens verksamhet bedrivs så att mänskliga rättigheter respekteras och att ingen utsätts för diskriminering

● Uppfylls helt

Analys

Formuleringen av ett nytt nämndmål (i samband med tertialrapport 1) har inneburit att frågor om diskriminering fått ökad uppmärksamhet och prioritering. Bland annat har en särskild enkät kring diskriminering, trakasserier och kränkande särbehandling genomförts bland medarbetarna, och resultatet av denna kommer att ligga till grund för fortsatt arbete med bl a kompetensutveckling. Under hösten har utbildningar inom jämställdhet, mångfald och normkritik genomförts.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.4 Stockholm är en stad som respekterar och lever upp till barnets rättigheter i enlighet med FN:s barnkonvention

● Uppfylls helt

Analys

Insatserna som särskilt riktar sig till barn redovisas på flera andra håll i verksamhetsberättelsen. Särskilt märks Kemikaliecentrums och Hälsoskyddsavdelningens arbete på förskolor och skolor. Livsmedelskontrollen har också en viktig del i arbetet genom undersökningar av livsmedelshygienen på skolmatsalar inklusive förekomsten av allergener i maten.

Nämndmål:

4.4.1 Barnrättsperspektivet ska vara en naturlig del i miljöförvaltningens verksamhet.

● Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen arbetar med flera områden som direkt inriktar sig mot att tillförsäkra barn en god miljö, inklusive livsmedel, som inte har en negativ inverkan på hälsan. Som exempel kan nämnas att nämnden bedriver tillsyn som ska säkerställa en god inomhusmiljö och goda livsmedel i skolor och förskolor, arbetar för att öka kunskapen och medvetenheten om kemikaliers inverkan på barns hälsa och utveckling, arbetar för att barnens behov av skolgång och tillgång till fria ytor ska beaktas i staden detaljplanearbete mm.

Nämnden har under året utfört ett pilotprojekt rörande riktad bostadstillsyn i socioekonomiskt utsatta områden. En webbutbildning riktad till förskoleverksamheter med avseende på kemikaliers påverkan på barn och deras utveckling har tagits fram under året och tillgängliggjorts på stadens webbsida. I nämndens riktade tillsyn av förskolor innefattas diskussion med ansvarig personal och information om kemikaliers påverkan på barns hälsa och utveckling. Vid tillsynen informerar förvaltningen också om den framtagna webbutbildningen. Förvaltningen har i detaljplanearbetet kontinuerlig dialog med stadsbyggnadskontoret i olika frågor, däribland frågor om tillgång till skolor och ytor att röra sig på inom ett detaljplaneområde. Nämnden beaktar också dessa frågor i sina remissyttranden rörande detaljplaner. I miljöförvaltningens arbete finns ett naturligt inslag av att beakta barnperspektivet eftersom alla bedömningar utgår från miljöbalken eller livsmedelslagstiftningen och därmed behöver alltid kunskap rörande olika gruppers behov ur ett hälsoperspektiv beaktas. Detta är något som återkommande diskuteras i olika forum på förvaltningen. Under 2017 kommer dock en särskild checklista att tas fram för att säkerställa att barnperspektivet beaktas i förvaltningens arbete.

Aktiviteter:

- Utföra riktad bostadstillsyn i socioekonomiskt utsatta bostadsområden. (Utförd)
- Information med avseende på kemikaliers påverkan på barns hälsa och utveckling på förskolor. (Utförd).
- Tillsyn med avseende på kemikaliers påverkan på barns hälsa och utveckling på förskolor. (Utförd).
- Verka för att barns behov beaktas i detaljplanearbetet. (Utförd).
- Göra medarbetarna medvetna om barnrättsperspektivet genom information och rutiner. (Utförd).

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.7 Stockholm är en demokratisk stad där invånarna har inflytande

● Uppfylls helt

Analys

Nämnden har särskilt genom tillsynen en verksamhet som bedrivs i allmänhetens tjänst. Mycket av tillsynen handlar om att på olika sätt direkt undanröja hälsofaror och olägenheter samt stödja allmänhetens intresse av exempelvis god livsmedelshygien och redlighet inom livsmedelsområdet. Vid upplevda problem kan allmänheten i olika sammanhang få stöd och information från nämnden och även påverka nämndens insatser.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

4.8 Offentlig upphandling utvecklar staden i hållbar riktning

● Uppfylls helt

Analys

Stöd till andra nämnder vid upphandling och investeringar ingår i arbetet för flera av förvaltningens verksamheter. Framförallt Kemikaliecentrum, Miljöbilar i Stockholm samt Energicentrum. För närmare information hänvisas till uppföljningen av respektive verksamhet.

Uppföljning av ekonomi och särskilda satsningar

Analys av resultaträkning - uppföljning av driftbudget

Det är ett betydande överskott jämfört med budget. Förvaltningsledningen såg redan i maj att det skulle komma att bli ett överskott jämfört med budget. Därför vidtogs åtgärder för att lägga in aktiviteter utöver vad som beslutats i verksamhetsprogrammet. Det var i huvudsak åtgärder som är till nytta för framtiden, men som när beslut om verksamhetsprogrammet togs bedömdes inte kunna rymmas inom nämndens ram. Dessa ytterligare aktiviteter kostade ca 4 mnkr. Trots detta uppstod det redovisade överskottet mot budget.

Överskottet förklaras till ca hälften av högre intäkter än beräknat och till andra hälften av lägre kostnader än väntat. När förvaltningen gör sina prognoser sker det vad gäller tillsynen genom att medarbetarna som ansvarar för ett tillsynsområde gör en bedömning av hur resultatet för året kommer att bli. Det är sammantaget ett 100-tal bedömningar som görs. Och med hänsyn till vikten av att underskott mot budget inte skall uppkomma lägger var och en in en viss hälsosam marginal i sin prognos. Men alla dessa – var och en ganska blygsamma marginaler – summerar sig till betydande belopp. 10 000 kr i marginal inom varje område blir tillhoppa ca 1,5 mnkr.

Även om förvaltningen är väl medveten om kravet på god prognossäkerhet finns det enligt förvaltningens mening anledning att inte överdriva kritiken när som i detta fall avvikelser från budget är att nämnden har förbrukat mindre medel än vad som anslagits. Det uttrycker också för det första att förvaltningen inte har initierat onödiga aktiviteter enbart för att på enklast möjliga sätt förbruka de anslagna medlen. Det andra är en hälsosam försiktighet i bedömningarna. Det tredje är att förvaltningens effektivisering blev större än budgeterat. De verksamheter och aktiviteter som planerades i verksamhetsprogrammet har ju till allra största delen genomförts – men till lägre nettokostnad än beräknat. Ett fjärde är att vakanser genom föräldraledigheter och avgångar har blivit större än väntat, men att avdelningarna trots detta kunnat fullgöra verksamheten enligt plan.

Under sådana förhållanden har förvaltningsledningen diskuterat hur det vore möjligt att säkerställa att kostnaderna verkligen uppgår till de budgeterade nivåerna. Det krävs större mod – för att inte säga våghalsighet – och att inte oroas över ett eventuellt underskott jämfört med budget. Sådana tilltag har emellertid traditionellt inte mottagits väl av stadsledningen. Och i frånvaron av en möjlighet att balansera överskott från ett år till ett annat saknas det marginaler för en sådan mer äventyrlig styrning. Det finns därför anledning att centralt överväga om det vore möjligt med en ordning där nämnden hade möjlighet att bygga upp en rimlig marginal för att lättare kunna utjämna kostnader och intäkter över tid. Det skulle också minska oron över att tvingas redovisa ett underskott jämfört med budget. Med 2016 års överskott har nämnden under senaste tio åren sammantaget redovisat överskott om ca 30 mnkr jämfört med budget och jämfört med de 111 mnkr som nämnden hade i budget för 2006 minskat nettokostnaderna med sammantaget ca 340 mnkr. Med nuvarande ordning är det framgångar och prestationer som dock saknar långsiktigt värde. Varje budgetår är nytt och kravet på god budgethållning detsamma oavsett vad som skett under tidigare år. Det bidrar till storleken på nämndens överskott.

2017-01-23

	Nämnd		Förvaltningschef inkl. MSL		Verksamhets-stöd inkl. utveckling av e-tjänster		Plan och miljö		Hälsoskydd		Livsmedels- kontrollen		Miljöanalys		SLB		Gemensamm a kostnader		Total		
(tkr)	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budget	Utfall	Budge t	Utfall	Budge t	Utfall	Budge t	Utfall	Budge t	Utfall	Budge t	Utfal l	Budget	Utfall	Avvikels e
Intäkter	0	0	-1 094	-1 006	-1 825	-1 572	-29 292	-28 576	-29 479	-31 714	-41 728	-43 880	-1 401	-1 122	-9 800	-11 339	0	0	-114 619	-119 209	4 590
Tillbakaföring av fast årliga avgifter 2015												-717							-717	717	
Periodosering av fast årliga avgifter 2016												936							0	936	-936
Summa intäkter	0	0	-1 094	-1 006	-1 825	-1 572	-29 292	-28 576	-29 479	-31 714	-41 728	-43 661	-1 401	-1 122	-9 800	-11 339	0	0	-114 619	-118 990	4 371
Kostnader	1 753	2 004	6 586	5 981	23 141	21 225	59 798	59 359	35 982	35 312	40 943	39 707	33 783	31 912	16 596	18 700	7 937	7 395	226 519	221 595	4 924
Kostnader för utföring av fast årliga avgifter 2015	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		717	0	0	0	0	0	0	0	717	-717
Periodosering av kostnader för fast årliga avgifter 2016	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		0	0	0	0	0		0	0	0
Summa kostnader	1 753	2 004	6 586	5 981	23 141	21 225	59 798	59 359	35 982	35 312	40 943	40 424	33 783	31 912	16 596	18 700	7 937	7 395	226 519	222 312	4 207
Nettoutfall	1 753	2 004	5 492	4 975	21 316	19 653	30 506	30 783	6 503	3 598	-785	-3 237	32 382	30 790	6 796	7 361	7 937	7 395	111 900	103 322	8 578

Budget och utfall per avdelning och totalt för MHN år 2016

Här följer en redogörelse för utfallet per avdelning:

Nämnden

Nämndens nettoutfall är högre än budgeterat på grund av nämndens studieresa till Berlin.

Förvaltningschef

Förvaltningschefens nettoöverskott om 0,5 mnkr beror på lägre kostnader (en reserv för oförutsedda kostnader som inte behövde användas).

Plan och Miljö

För Plan och Miljö berodde det något högre utfallet än budgeterat på:

- Lägre intäkter och kostnader inom projekten eftersom en del aktiviteter inom projekten skjuts fram till 2017.
- Högre kostnader som följd av solcellssatsningen.
- Högre tillsynsintäkter.

Hälsoskydd

Avdelning Hälsoskydd visar ett överskott om 2,9 mnkr. Avdelningens extraordinära resultat beror på följande:

- Fler tillsynstimmar utförda inom flera områden, bl.a. mer fastighetsägartillsyn än planerat med hög debiteringsgrad.
- Större andel debiterbara timmar av total tillsynstid. Bl.a. fler anmälningar och ansökningar (värmepumpar och hygienverksamheter) än budgeterat ger fler debiterbara timmar. Tid för att hantera dessa ärenden togs från andra områden med lägre debiterbarhet.
- Fler köldmedieanläggningar än budgeterat.
- Många uppföljningsärenden med hög debiteringsgrad.
- Lägre personalkostnader pga. sjukskrivningar, dock i viss mån ersatt genom inhyrd personal.
- Ej förbrukade CMR medel för arbete med framtagande av underlag för lokala åtgärdsprogram för vatten enligt Handlingsplanen för god vattenstatus (0,2 mnkr).

Livsmedelskontrollen

Överskottet jämfört med budget för Livsmedelskontrollen var 2,5 mnkr, vilket främst beror på högre intäkter för extraordinär kontroll samt lägre personalkostnader och kostnader för konsluter/köpta tjänster.

De 588 kontrolltimmar från 2015 (motsvarande 0,7 mnkr) som inte kunde levereras 2015 och därmed periodiserades till 2016, utfördes under det gångna året. De periodiserade intäkterna användes till täcka personalkostnader för extra personal som utförde kontrollerna.

På grund av personalbrist och prioritering av extra ordinär kontroll kunde inte alla timmar för fast årlig avgift 2016 levereras. Enligt god redovisningssed och livsmedelslagstiftningen periodiserades intäkter om 0,9 mnkr avseende dessa timmar till år 2017. Kontrollen kommer att utföras i början av 2017.

Miljöanalys

Nettoutfallet för Miljöanalys var 1,6 mnkr lägre än budgeterat beroende på

- Ej förbrukade medel för arbete med framtagande av underlag för lokala åtgärdsprogram för vatten enligt Handlingsplanen för god vattenstatus (1,2 mnkr).
- Lägre personalkostnader.

SLB

Resultatet för SLB-analys, inklusive avskrivningar, var 0,5 mnkr högre än budget. Högre intäkter orsakades av hög efterfrågan på enhetens tjänster. Högre driftkostnader berodde på högre personalkostnader till följd temporärt utökad personalstyrka, ökade licenskostnader för modellsystemet samt högre kostnader för reservdelar och tillbehör till mätinstrument pga. en stor andel äldre instrument och mätskåp. Avskrivningarna blev lägre än förväntat på grund av att stora investeringar genomförts först under hösten 2016 och därmed inte belastat budgeten 2016 i som förväntat.

Verksamhetsstöd

Avdelningen Verksamhetsstöd uppvisade ett överskott om 1,7 mnkr som beror på tjänst- och föräldraledigheter samt lägre konsultkostnader. Lägre konsultkostnader berodde på försenad införande av ECOS 2.

Gemensamma kostnader

De förvaltningsgemensamma kostnaderna var 0,5 mnkr lägre än budget på grund av lägre konsultkostnader för gemensamma IT-kostnader och lägre gemensamma kontorskostnader.

Nedanstående tabell beskriver förvaltningens intäkts- och kostnadsutveckling åren 2006-2016.

Miljöförvaltningens intäkter och kostnader 2006-2016 (mnkr)

Intäkter	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Miljöbalkstillsyn	20,2	20,9	32,6	36,2	35,1	36,4	36,4	39,3	41,5	47,1	46,1
Livsmedelskontroll	19,3	21,7	25,2	31,0	31,1	31,8	35,7	36,3	40,4	41,3	43,7
Summa tillsyn	39,5	42,6	57,8	67,2	66,2	68,2	72,1	75,6	81,9	88,4	89,7
Uppdragsverksamhet/SLB	5,8	6,0	6,2	7,2	7,2	7,5	8,5	8,1	9,7	9,4	11,3
Bygglövsgranskning	0,3	0,2	0,4	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Miljöbilsprojekten	14,2	6,0	7,2	6,9	4,3	2,8	3,6	2,6	8,8	6,5	4,,641
Kompetensfonden	10,9	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0	0,0
Miljömiljarden	22,9	20,2	17,4	19,8	-	-	-	-	-	-	-
Övriga intäkter	2,8	3,1	5,8	7,0	13,6	11,4	9,0	8,1	12,4	16,4	17,9
Summa intäkter	96,4	78,1	94,8	108,2	91,3	89,9	93,2	94,4	112,8	120,7	119,0
Kostnader											
Personalkostnader	112,6	105,3	98,8	100,7	101,5	106,8	112,0	113,9	124,2	132,7	141,3
Konsult/köpta tjänster	39,5	26,8	26,8	32,4	18,4	20,5	17,8	18,3	22,7	24,8	34,8
Lokalkostnader	13,1	13,2	11,7	11,8	11,3	11,1	11,9	12,1	13,7	13,1	13,1
Övrigt inkl. avskrivningar	39,9	21,9	19,7	20,8	22,0	24,3	31,0	28,9	37,3	38,3	33,2
Kostnader	205,1	167,2	157,0	165,7	153,2	162,7	172,7	173,2	197,9	208,9	222,3
Netto	108,7	89,1	62,2	57,5	61,9	72,8	79,5	78,8	85,1	88,2*	103,3

*Netto efter upplösning av avsättningar för risk inom projekt

Intäkterna för tillsyn enligt miljöbalken uppgick till 46,1 mnkr och var 1,0 mnkr lägre än utfallet 2015. Minskningen från 2015 beror på extraordinär debitering av många äldre ärenden inom bostadsklagomål som slutfördes under 2015 och färre anmälningar/ansökningar under 2016.

För livsmedelskontrollen uppgick intäkterna till 43,7 mnkr och var 2,4 mnkr högre än utfall 2015. Rörliga intäkter som extra offentlig kontroll och första årskontroller är högre än budgeterat på grund av mer tid har åtgått till uppföljning av bristande verksamheter samt att nystartade verksamheter i högre utsträckning än tidigare har blivit kontrollerade i nära anslutning till att de påbörjas. Kundförlusterna uppgick till 0,4 mnkr och var på samma nivå som år 2014.

Tabellen ovan visar också att intäktsökningen för tillsynen har varit kraftig, 50,2 mnkr för period 2006-2016.

Resultat jämfört med prognos

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beräknade kostnaderna i tertialrapport 2 2016 till 225,6 mnkr. Resultatet i bokslutet är 222,3 mnkr vilket ger 1,5 procents avvikelse från prognosen i andra tertialrapporten. Avvikelsen mellan tertialrapport 2 och bokslutet beror på:

- lägre kostnader och intäkter inom projekten vars utfall är svåra att prognostisera och som beror på förskjutningar av aktiviteter till 2017.
- lägre personalkostnader till följd av tjänste- och föräldraledigheter (ca 3,0 mnkr).
- lägre kostnader för framtagande av lokala åtgärdsprogram pga. komplicerade och långdragna upphandlingar.

Intäkterna beräknades i tertialrapport 2 till 116,4 mnkr. Resultatet i bokslutet blev 119 mnkr vilket innebär 2,2 procent differens i förhållande till prognosen i tertialrapport 2. Den positiva avvikelsen mellan tertialrapport 2 och bokslutet beror främst på högre tillsynsintäkter.

Det finns därtill en allmän försiktighet när förvaltningen gör prognoser. Många områden med tämligen liten omsättning gör prognoser och även om var och en av dem har ett begränsat reservutrymme för att med säkerhet kunna infria den lämnade prognosen, kan summan av alla dessa ”reserver” bli betydande. Det är självklart olyckligt med ett resultat som avviker från prognoserna, men det är samtidigt uttryck för att förvaltningens medarbetare visar omsorg om budgethållningen och att effekterna av effektiviseringar är svåra att beräkna. Med hänsyn till de speciella förhållandena som föranleder överskottet anser förvaltningen att avvikelsen mot prognosen i tertialrapport 2 är godtagbar.

2016 års resultat jämfört med utfallet 2015

Miljö- och hälsoskyddsnämndens kostnader år 2016 var 14,3 mnkr högre än år 2015.

Intäkterna var år 2015 1,7 mnkr lägre än 2016. De högre kostnaderna under 2016 beror till stor del på ökad budgettilldelning för uppdrag såsom Kemikaliecentrum, Energicentrum och CMR medel för arbete med framtagande av underlag för lokala åtgärdsprogram för vatten enligt Handlingsplanen för god vattenstatus. Personalkostnader år 2015 var ovanligt låga på grund av vakanser och föräldraledigheter. År 2016 låg personalkostnaderna på en mer rimlig nivå, dock lägre än budget 2016.

De lägre intäkterna 2016 beror på extraordinärt höga intäkter inom projekten 2015, speciellt på grund av upplösningen av avsättningarna för risk inom projekten om 7,2 mnkr.

Personalkostnadsutvecklingen

Personalkostnaderna (lön och personalförsäkring) uppgick år 2015 till 132,7 mnkr och utgjorde 63,4 % av Miljö- och hälsoskyddsnämndens kostnader.

År 2016 låg personalkostnader på 141,3 mnkr som utgjorde 63,6 % av nämndens totala kostnader. Ökning om 8,6 mnkr från 2015 till 2016 beror på löneökning om 3,5 mnkr enligt avtal, flera anställda till följd av nya uppdrag samt ett högre antal inspektörer inom tillsynen som framgår av tabellen nedan.

Under perioden från 2006 till 2011 har resurserna i form av årsarbetare inom tillsynen varit i stort sett konstanta. År 2013 var antalet årsarbetare inom tillsynen lägre än planerat på grund av större personalomsättning, många föräldralediga och sent tillsatta vakanser. Detta avspeglades då också i låga personalkostnader.

Årsarbetare inom Miljöbalks- och Livsmedelstillsynen

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	VP 2016	Utfall 2016	Plan 2017
Miljöbalkstillsyn	53,9	53,6	55,0	52,0	53,0	52,0	56,5	52,8	60,5	63,0	61,3	64,1	63,7
Livsmedel	42,0	38,4	38,5	39,0	39,0	40,5	44,0	41,8	43,3	46,9	47,0	45,4	48,8
Summa	95,9	92,0	93,5	91,0	92,0	92,5	100,5	94,6	103,8	109,9	108,3	109,5	112,5

Antal årsarbetare inom miljöbalkstillsynen ökade under 2016. För livsmedelskontrollen minskade antal årsarbetare jämfört både med utfall 2015 och VP 2016. Det beror på många vakanser och tjänst- och föräldraledigheter under 2016. För att kunna utföra alla planerade tillsynsbesök för 2017 och ej utförda tillsynstimmar som överfördes från 2016 till 2017 kommer avdelningen att anställa ytterligare ca 4 inspektörer.

Under perioden 2006 - 2016 har intäkterna per årsarbetare inom miljöbalken ökat med 0,35 mnkr (94 procent) och inom livsmedelstillsynen med 0,5 mnkr (109 procent). Minskningen för miljöbalken under 2012, beror framför allt på de minskade intäkterna för värmepumpsansökningar. Ökningen för livsmedelskontrollen under 2014 och 2016 beror på effektiviseringar i handlägningsprocesserna samt lågt antal årsarbetare som inte avspeglar det verkliga personalbehovet. Minskningen för miljöbalken under 2014 och 2016 beror på högre antal årsarbetare och satsningar på tillsynen som inte är debiterbar.

Intäkt per årsarbetare (mnkr)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Miljöbalkstillsyn	0,37	0,39	0,58	0,68	0,65	0,66	0,64	0,74	0,68	0,75	0,72
Livsmedel	0,46	0,57	0,68	0,79	0,8	0,79	0,81	0,87	0,94	0,88	0,96

2017-01-23

Självfinansieringsgrad inkl. OH för miljöbalkstillsyn/livsmedelskontroll 2006 – 2016

tkr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	B 2016	Prognos 2016	Utfall 2016	VP 2017
Miljöbalkstillsyn (MB)														
Hälsoskydd Intäkter	n/a	n/a	18 659	21 582	20 855	21 864	21 501	24 662	25 795	31 898	29 079	29 444	31 000	31 599
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	27 438	29 042	30 725	33 145	35 081	36 875	37 830	43 071	43 174	45 387	43 880	47 220
Netto HS	n/a	n/a	8 779	7 460	9 870	11 281	13 580	12 213	12 035	11 173	14 095	15 943	12 880	15 621
<i>Självfin.grad HS</i>	<i>n/a</i>	<i>n/a</i>	<i>68%</i>	<i>74%</i>	<i>68%</i>	<i>66%</i>	<i>61%</i>	<i>67%</i>	<i>68%</i>	<i>74%</i>	<i>67%</i>	<i>65%</i>	<i>71%</i>	<i>67%</i>
Plan och Miljö Intäkter	n/a	n/a	13 947	14 615	14 269	14 500	14 874	14 859	15 658	15 182	14 918	14 823	15 075	14 636
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	22 746	20 682	20 864	22 046	22 661	20 512	21 073	20 691	21 109	21 223	20 975	21 526
Netto PoM	n/a	n/a	8 799	6 067	6 595	7 546	7 787	5 653	5 415	5 509	6 191	6 400	5 900	6 890
<i>Självfin.grad PoM</i>	<i>n/a</i>	<i>n/a</i>	<i>61%</i>	<i>71%</i>	<i>68%</i>	<i>66%</i>	<i>66%</i>	<i>72%</i>	<i>74%</i>	<i>73%</i>	<i>71%</i>	<i>70%</i>	<i>72%</i>	<i>68%</i>
Tot Miljöbalk Intäkter	n/a	n/a	32 606	36 197	35 124	36 364	36 375	39 521	41 453	47 080	43 997	44 267	46 075	46 235
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	50 184	49 724	51 589	55 191	57 742	57 387	58 903	63 762	64 283	66 610	64 855	68 746
Netto MB	n/a	n/a	17 578	13 527	16 465	18 827	21 367	17 866	17 450	16 681	20 286	22 343	18 780	22 511
Självfin.grad MB	40%	43%	65%	73%	68%	66%	63%	68%	70%	74%	68%	66%	71%	67%
Livsmedelskontroll Intäkter	n/a	n/a	25 174	31 063	31 169	31 888	35 714	36 347	40 434	41 299	41 728	42 171	43 661	45 610
Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	34 952	37 960	36 676	37 993	42 830	42 127	46 416	48 238	49 691	48 985	49 172	54 409
Netto Livs	n/a	n/a	9 778	6 897	5 507	6 105	7 116	5 780	5 982	6 939	7 963	6 814	5 511	8 799
Självfin.grad Livs	47%	63%	72%	82%	85%	84%	83%	86%	87%	86%	84%	86%	89%	84%
Tot Intäkter	n/a	n/a	57 780	67 260	66 293	68 252	72 089	75 868	81 887	88 379	85 725	86 438	89 736	91 845
Tot Kostnader inkl. OH	n/a	n/a	85 136	87 684	88 265	93 184	100 572	99 514	105 319	112 000	113 974	115 595	114 027	123 155
Tot Netto MHN tillsyn	n/a	n/a	27 356	20 424	21 972	24 932	28 483	23 646	23 432	23 620	28 249	29 157	24 291	31 310
Tot MHN tillsyn	44%	52%	68%	77%	75%	73%	72%	77%	78%	79%	75%	75%	79%	75%

Mellan åren 2006 - 2016 som helhet har det skett en kraftig ökning, inom miljöbalken från 40 procent till 72 procent och inom livsmedelstillsynen från 47 procent till 89 procent. Att självfinansieringsgraden minskar något inom miljöbalksområdet mellan år 2010 och 2012 beror främst på kostnadsökningar samt lägre tillsynsintäkter än budgeterat, framförallt från timdebitering och vikande efterfrågan inom värmepumpar och strandbadsanalys. De tillfälliga budgetförstärkningarna för tillsynen påverkar självfinansieringsgraden negativt eftersom den inte motsvaras av ökade intäkter.

För avdelningen Plan och Miljö beror ökningen för 2013-2016 delvis på översyn av andelen tillsynskostnader i självkostnadskalkylen och delvis på svårigheten att tillsätta vikarier och tillsvidareanställningar i takt med personalomsättningen.

För avdelningen Hälsoskydd beror ökningen jämfört med 2016 på effektivisering av handläggning av bostadsklagomål/allmänna missförhållanden som resulterade i högre debiteringsgrad samt på större andel debiterbara timmar av totala tillsynstiden. Därutöver inkom fler anmälningar och ansökningar (värmepumpar och hygienverksamheter) än budgeterat.

Jämfört med budget ökade självfinansieringsgraden för avdelningen Livsmedelskontroll till 89 % på grund av högre rörliga intäkter, bättre planering av tillsynsbesök (man besöker flera verksamhetsutövare i samma område/centrum i stället för inspektörerna ska åka ut flera gånger) samt lägre personalkostnader.

Särskilda satsningar

Av SLK:s anvisningar för verksamhetsberättelsen framgår att de särskilda satsningar som redogjordes för i tertialrapport 2 också följs upp i verksamhetsberättelsen. Här redogörs för, liksom i tertialrapporten, både det ekonomiska och verksamhetsmässiga utfallet.

Av anvisningarna till verksamhetsberättelsen framgår att de särskilda satsningar som redogjordes för i tertialrapport 2 också följs upp i verksamhetsberättelsen. Här redogörs för, liksom i tertialrapporten, både det ekonomiska och verksamhetsmässiga utfallet.

- Handlingsplan för god vattenstatus; provtagningar samt personella resurser, 3,5 mnkr

Personalförstärkning till arbetet med att ta fram lokala åtgärdsprogram enligt Handlingsplanen för god vattenstatus har skett. Omfattande övervakning av miljögifter i fisk vatten och sediment i Stockholms vattenförekomster har utförts. Övervakningen ligger till grund för att ta fram åtgärder i de lokala åtgärdsprogrammen för vatten. En analys av befintlig övervakning av ekologisk status inför framtagande av ett nytt övervakningsprogram samt provfiske i Brunnsviken och Ulvsundasjön har skett.

Tilldelade medlen förbrukades. Därutöver har nämnden skjutit till ytterligare medel om 0,8 mnkr.

– Utvecklingsprogram ökad tillgänglighet och funktion för naturreservat, 2,0 mnkr

Pilotprojekt Flaten är en del i uppfyllandet av budgetmål ”att tillgängliggöra stadens naturreservat för stockholmarna samt arbeta med hur rekreativa och ekologiska värden kan utvecklas och stärkas i reservaten”.

Denna projektfas, som pågick mellan februari - november 2016, resulterade i en redovisning om hur behov och möjligheter ser ut inom de olika delområdena samt vilka utmaningar som finns. Utifrån detta presenterades en bärande idé för hela området med förslag till lösningar och åtgärder.

Medlen förbrukades under året.

– Framtagande av lokala åtgärdsprogram, 11,8 mnkr

Medlen har använts till färdigställande av lokala åtgärdsprogram och till underlag för framtagande av nya åtgärdsprogram. Många av aktiviteterna krävde konsultstöd och arbetet har under 2016 varit upphandlingsintensivt. Flera av de större upphandlingarna löpte över årsskiftet och förvaltningen har därför i samband med VP-processen inför 2017 äskat ytterligare resurser för det fortsatta arbetet.

Av de tilldelade medlen förbrukades inte 1,6 mnkr. Det lägre utfallet jämfört med medelstillsättningen beror bland annat på förseningar som följd av de omfattande upphandlingsrutiner som krävs för komplicerade konsultuppdrag. Vissa upphandlingar blev även billigare än vad som planerades från början. Viss försening kan också härledas till att arbetet med de lokala åtgärdsprogrammen bygger på samverkan med andra aktörer, inte minst andra kommuner, och projektledningen har inte mandat att styra över externa aktörers resursplanering.

Investeringar

Förvaltningen har en investeringsbudget om 0,8 mnkr, Utfallet 2016 blev 2,1 mnkr. Avvikelsen om 1,3 mnkr beror på ej budgeterade anskaffningar av möbler samt nya luftmätninginstrument.

Analys av balansräkning

Enligt stadens anvisningar ska balansräkningen för år 2016 kommenteras i jämförelse med balansräkningen år 2015:

- Kundfordringarna var 6,7 mnkr år 2016, det vill säga 1,6 mnkr högre jämfört med år 2015. Detta beror på högre slutfakturerings inom miljöbalkstillsynen och livsmedelskontrollen för 2016 som infaller i december.
- Fordringar mot staten och EU var 0,0 mnkr år 2016, det vill säga 0,1 mnkr lägre jämfört med år 2015 beroende på inbetalda projektmedel.
- Övriga kortsiktiga fordringar var 2,4 mnkr som helt beror på utveckling av e-tjänster och finansieras via Digital förnyelse.

- Förutbetalda kostnader, vilket främst består av hyra för första kvartalet år 2016, var 4,6 mnkr vilket är marginellt högre jämfört med år 2015.
- Upplupna intäkter år 2016 uppgick till 0,5 mnkr och var 1,4 mnkr lägre än år 2015 beroende på att slutfakturerings av tillsynsavgifter för 2015 till stor del kunde läsas in i Agresso och behövde inte uppbokas manuellt.
- Leverantörsskulden uppgick till 24,5 mnkr och var 9,7 mnkr högre år 2016 än år 2015 vilket förklaras av stort inflöde av fakturor i december 2016.
- Övriga kortfristiga skulder, som avser förskottsinbetalda projektmedel från EU och andra bidragsgivare, var 28,6 mnkr det vill säga 12,7 mnkr högre år 2016 än 2015 beroende på att influtna förskott till förvaltningen för projekten.
- Förutbetalda intäkter uppgick till 2,0 mnkr vilket är 0,5 mnkr högre år 2016 än 2015 på grund av fakturor som har skickats men tjänsterna inte har levererats under 2016 för SLB och Livsmedelskontrollen. Livsmedelskontroll lyckades leverera de fakturerade och periodiserade timmar från 2015. Cirka 800 timmar avseende fasta årliga livsmedelskontroller för år 2016 kunde inte levereras och dessa har enligt god redovisningssed och livsmedelslagstiftningen periodiserats till år 2017.
- Övriga interimsskulder ligger stort sett i samma nivå som år 2015.

Balansräkning			
Period: 201600-201613			Kr
		Förändring	
	Per 2015-12-31	201601-201613	Per 2016-12-31
Anläggningstillgångar	1 941 280,20	1 033 855,74	2 975 135,94
12 Maskiner och inventarier	1 941 280,20	1 033 855,74	2 975 135,94
Omsättningstillgångar	16 102 395,01	-1 945 361,10	14 157 033,91
15 Kundfordringar	5 112 795,18	1 578 504,82	6 691 300,00
161 Fordringar hos anställda	12 696,00	3 475,00	16 171,00
165 Fordringar hos staten och EU	97 000,00	-97 000,00	0,00
166 Andra kortfristiga fordringar	4 982 847,24	-2 580 761,24	2 402 086,00
167 Ingående mervärdesskatt	0,00	0,00	0,00
169 Värderereglering av diverse kortfristiga fordringar	-9 606,00	9 606,00	0,00
16 Diverse kortfristiga fordringar	5 082 937,24	-2 664 680,24	2 418 257,00
171 Förutbetalda kostnader	4 037 300,09	549 936,82	4 587 236,91
175 Upplupna intäkter	1 869 362,50	-1 409 122,50	460 240,00
179 Övriga interimfordringar	0,00	0,00	0,00
17 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	5 906 662,59	-859 185,68	5 047 476,91
Summa Tillgångar	18 043 675,21	-911 505,36	17 132 169,85
Eget kapital	15 696 204,98	24 150 057,29	39 846 262,27
20 Eget kapital	15 696 204,98	24 150 057,29	39 846 262,27
Avsättningar	0,00	0,00	0,00
Långfristiga skulder	0,00	0,00	0,00
Kortfristiga skulder	-33 739 880,19	-23 238 551,93	-56 978 432,12
24 Kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder	-4 725,00	4 725,00	0,00
25 Leverantörsskulder	-14 867 555,07	-9 675 220,24	-24 542 775,31
26 Moms och särskilda punktskatter	0,00	0,00	0,00
289 Övriga kortfristiga skulder	-15 834 804,08	-12 748 426,01	-28 583 230,09
28 Övriga kortfristiga skulder	-15 834 804,08	-12 748 426,01	-28 583 230,09
291 Upplupna löner	-158 952,00	-373 309,00	-532 261,00
293 Upplupna sociala avgifter	-69 140,00	-149 684,00	-218 824,00
295 Förutbetalda intäkter	-1 528 875,00	-480 855,00	-2 009 730,00
299 Övriga interimsskulder	-1 275 829,04	184 217,32	-1 091 611,72
29 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-3 032 796,04	-819 630,68	-3 852 426,72
Summa Skulder & Eget kapital	-18 043 675,21	911 505,36	-17 132 169,85

Synpunkter och klagomål

Till nämnden har under 2016 inkommit 7 så kallade serviceanmärkningar, det vill säga en formellt registrerad anmärkning på förvaltningens service. Serviceanmärkningarna avser klagomål på handläggning av ärenden vilket kan röra bemötande vid handläggning, arbetssätt, bristande information och missnöje med uppfattade brister i återkoppling på iakttagelser avseende miljö. Fem av ärendena är avslutade. När ärenden avslutas innebär det i regel att personen kontaktas per telefon eller mail och därvid väljer att inte driva frågan vidare.

Serviceanmärkningarna tas emot och handläggs av berörd avdelning. På grund av nämndens roll som myndighet hanteras utöver de fåtaliga serviceanmärkningarna, många överklaganden vilka ibland innehåller synpunkter på servicen. Dessa tar nämnden till sig och är underlag för förbättringar. Nämnden har en stor kontaktyta ut mot samhällets invånare och företagare och frågor om service är viktig och ständigt aktuell.

Övrigt

Kvalitetsarbete

Hög kvalitet ska genomsyra alla verksamheter, likaså ett systematiskt arbete med ständiga förbättringar och effektiviseringar. Förvaltningen mäter verksamhetens kvalitet bland annat genom NKI (Nöjd Kund Index), Nöjd Medborgarundersökning samt internkontroll. Grunden för allt kvalitetsarbete är kompetenta medarbetare, och förvaltningen satsar på så väl extern som intern kompetensutveckling i olika former.

Ett omfattande arbete läggs varje år på att formulera konkreta och relevanta mål för verksamheterna. Förvaltningen har även en genomgripande uppföljning av både tillsynsarbetet och den övriga verksamheten.

Nämndbeslut och ärendebalans

Nämnden har sammanträtt 10 gånger under året och behandlat 183 ärenden.

Tabellen nedan visar ärendestatistiken för de senaste 10 åren vilka då inkluderar alla de ärenden där miljöförvaltningen har delegation.

Ärendebalansen kan utläsas genom att jämföra antalet nya och avslutade ärenden inom samma år. Minst lika många ärenden som inkommer måste avslutas inom samma period för att obalans inte ska uppstå. För 2016 ligger balansen på 99,7 % vilket innebär att något färre ärenden avslutats än vad som inkommit. Förvaltningen arbetar systematiskt med att avsluta gamla ärenden där inga ytterligare aktiviteter väntas och eftersträvar att bara ha aktuella ärenden öppna. År 2016 upprättades 18791 ärenden vilket är 44 färre än 2015. Av ärendena som avsåg tillsyn inkom 2510 via e-tjänsterna vilket är 197 fler än 2015. 8522 ärenden är öppna vilket är 161 fler än vid förra årsskiftet. 18732 ärenden avslutades vilket är 1396 fler än 2015 och 59 färre än inkomna ärenden.

Period	Nya ärenden	Avslutade ärenden	Öppna ärenden (1)
2007	8436	8393	6127
2008	12537	11680	7525
2009	14 756	18 737	6 174
2010	15 129	15 474	6 029
2011	21856	21594	6368
2012	17384	17439	6729
2013	17128	17237	6835
2014	17880	18193	6657
2015	18835	17336	8361
2016	18791	18732	8522

Not 1: Öppna ärenden avser läget vid årets slut.

Ärendestatistik för 2016 uppdelat per avdelning

Avdelning	Nya ärenden	Avslutade ärenden	Öppna ärenden (1)
Verksamhetsstöd	168	227	224
Plan och miljö	2016	1905	1861
Hälsoskydd	5483	5014	3664
Livsmedel	10946	11453	2650
Miljöanalys	162	126	110
SLB-analys	16	7	13

Not 1: Öppna ärenden avser läget vid årets slut.

Överklaganden

Det har under året kommit in 103 avgöranden från överinstanser avseende överklagade beslut från miljö- och hälsoskyddsnämnden. Det är en drastisk förändring jämfört med föregående år (2015) då 278 avgöranden inkom – en minskning med över 60 procent. Förvaltningen kan inte se någon annan orsak till förändringen än att helt enkelt färre beslut överklagats under året. Det återstår att se om trenden kommer att hålla i sig under 2017 eller om antalet avgöranden kommer att öka igen.

Utöver de 103 avgörandena kring nämndens beslut har 3 avgöranden inkommit som avser villkorsprövningar eller andra avgöranden eller beslut där nämnden har varit part men där föremålet för prövningen inte har varit ett av nämndens beslut.

Liksom tidigare år härrör flera av avgörandena från beslut som meddelats och överklagats före år 2016. Nämndens beslut har fastställts (inklusive avgöranden där prövningstillstånd inte meddelats) i 93 fall, vilket utgör 84 procent av alla överklaganden. Motsvarande andel för år 2015 var 86 procent av totalt 278 överklaganden. Nämndens beslut har under år 2016 delvis ändrats eller upphävts helt i 3 respektive 14 fall, vilket utgör 3 procent respektive 13 procent av avgörandena. Motsvarande andel föregående år var 6 procent respektive 8 procent. Trots det totalt sett lägre antalet överklaganden ligger sålunda andelen avgöranden där nämndens beslut fastställts av överprövande instans på i princip samma nivå som tidigare år.

Att andelen avgöranden som gått emot nämnden ökat något under året beror framförallt på att nämnden i något större utsträckning än tidigare har överklagat beslut av länsstyrelsen som gått nämnden emot. I flera fall har nämnden också vunnit i högre instans, men i en rad ärenden har mark- och miljödomstolen gått på länsstyrelsens linje. Dessa ärenden har främst handlat om olika olägenhetsärenden där huvudfrågan har varit om nämndens utredning av ärendet varit tillräcklig. Detta är en kategori avgöranden från länsstyrelsen som förvaltningen har noterat ökat under året. Förvaltningen har i flera fall ställt sig frågande till om länsstyrelsen haft fog för sitt beslut eftersom förvaltningen har ansett att länsstyrelsen krav gått utöver vad som föreskrivs i tillsynsvägledande myndighets allmänna råd eller annars varit för långtgående eller uppenbart obehövliga. Frågan är av principiell betydelse för nämnden eftersom det i grund och botten handlar om hur omfattande utredningar, och därmed resurser och handläggningstid, som behöver läggas ner innan ett ärende kan avslutas. Ett exempel är ärenden där miljöförvaltningen trots upprepade inspektioner inte har kunnat påvisa någon olägenhet. I ett ärende försökte nämnden även få prövningstillstånd för principfrågan i Mark- och miljööverdomstolen. Tyvärr är det juridiska utrymmet för överprövning av beslut om återförvisning begränsat och nämnden har därför i merparten av fallen förlorat på formella grunder utan att sakfrågan har prövats.

Sammantaget anser förvaltningen att utfallet av överinstansernas avgöranden visar på att nämndens avgöranden i stor utsträckning står sig vilket är ett gott betyg för nämndens tillsynsverksamhet.

Avgöranden från överinstanser 2016

	Totalt	MHN beslut fastställt	MHN beslut delvis ändrats	MHN beslut ändrats helt	Fråga om PT	Övrigt (villkor etc.)
Miljööverdomstolen (MÖD)	5				4	1
Mark och miljödomstolen (MMD)	24	15		8		1
Högsta förvaltningsdomstolen (HFD)	1				1	
Kammarrätten	4				4	
Förvaltningsrätten	8	7				1
Tingsrätten						
Länsstyrelsen	71	62	3	6		
Totalt	113	84	3	14	9	3

Kommunfullmäktiges uppdrag

Nedan rapporteras kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden under året 2016

Stockholms stads program för evenemang(Utl. 2016:157)Dnr 171-1710/2015

Beslut

1. Stockholms stads program för evenemang, bilaga 2 till utlåtandet, antas och ersätter stadens övergripande strategi för evenemang (Dnr 053-1394/2011).
2. Kulturnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden ges i uppdrag att ta fram riktlinjer för miljöanpassning av evenemang.
3. Stockholms Stadshus AB uppmanas att ge Stockholm Business Region AB i uppdrag att ta fram riktlinjer för miljöanpassning av evenemang, i samverkan med kulturnämnden och miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Svar på uppdraget

Kulturförvaltningen och Miljöförvaltningen i samarbete har under 2016 tagit fram ett förslag till Hållbarhetsguide för hållbara evenemang. Guiden består av en handledning, ett digitalt verktyg samt en checklista. Under 2017 finns det möjlighet att justera den så den blir så optimal som möjligt. Den behöver också arbetas in i stadens organisation så att den blir känd och så att den används.

Stockholms stads EU-policy (Utl. 2016:182)Ersätter stadens policy om EU-politik med påverkan på Stockholm och stockholmarna, dnr 024-2011/2011Dnr 171-1890/2015Beslut

1. Stockholms stads EU-policy, bilaga 2 till utlåtandet, antas och ersätter stadens policy om EU-politik med påverkan på Stockholm och stockholmarna (dnr 024-2011/2011).
2. Arbetsmarknadsnämnden, exploateringsnämnden, fastighetsnämnden, idrottsnämnden, kulturnämnden, **miljö- och hälsoskyddsnämnden**, socialnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, utbildningsnämnden och äldreomsorgsnämnden får i uppdrag att med utgångspunkt i Stockholms stads EU-policy och i nära samverkan med kommun-styrelsen utarbeta och anta egna riktlinjer för sitt EU-policyarbete.

Svar på uppdraget

Uppdraget gavs av KF i mitten av december. Förvaltningen kommer att utarbeta riktlinjer för nämndens EU-policyarbete under våren 2017.

Status för projekt med särskild finansiering

Hållbara Järva

Projekt Hållbara Järva avslutades år 2014 men resurser har funnits kvar för solcellssatsningar. Familjebostäder och Stockholmshem har vardera erhållit 225 000 kr för investeringar i soleanläggningar från projektet. 27 soleanläggningar har utrustats med driftlarm och enhetligt insamling av produktionsdata. Produktionsdata visualiseras på stadens solkarta.

GrowSmarter

Förvaltningen har ansvaret att koordinera EU projektet GrowSmarter, där Stockholm,

Barcelona och Köln ska energieffektivisera befintliga byggnader, tillföra förnybar energi, genomföra åtgärder för hållbara transporter samt med hjälp av informations och

kommunikationsteknologi underlätta en hållbar utveckling i respektive stads utvalda stadsdel och en hållbar livsstil.

- Arbetet med att genomföra de olika smarta lösningarna har pågått intensivt under år 2016 och de beräknas helt vara införda under 2017 varefter demonstrations- och utvärderingsperioden vidtar.

Care of city – Ekosystemtjänster. Vinnova-projekt

Projektet startades under augusti 2012 och pågår i två år fram till september 2014.

Förvaltningen har beviljats bidrag av Vinnova för att driva projektet C/O – city om Urbana ekosystemtjänster vidare under perioden juni 2015 - maj 2017. Syftet är att vidareutveckla resultat från tidigare projektsteg och konkreta lösningar för att arbeta med ekosystemtjänster i urban miljö. Miljöförvaltningen är projektägare och projektledare och genomför projektet enligt projektets mål och projektplan.

Förvaltningen har bistått exploateringskontoret med erfarenheter från C/O City samt med biträdande projektledning i arbetet med att utveckla strategi för ekosystemtjänster i Stockholm.

Energi- och klimatrådgivning - Regionalt samarbete

Förvaltningen har projektlett det regionala samarbetet för energi- och klimatrådgivning (EKR) samt utfört uppdraget regional utvecklingsledning för energi- och klimatrådgivare på uppdrag av Energikontoret vid KSL. Under året har det kommit en ny förordning för kommunal energi och klimatrådgivning, nya föreskrifter samt nya stödnivåer. De nya stödnivåerna har förvaltningen verkat för under flera år och de innebär en förstärkning av energi- och klimatrådgivningen med två tjänster fr.o.m. 2017. Förvaltningen har lett EKR-samarbetet genom denna förändringprocess och samordnat remissvar ang. Energimyndighetens nya föreskrifter som skickades in av fler än hälften av regionens kommuner. Utöver förändringsprocessen har ordinarie projektverksamhet pågått. Förvaltningen har via EKR-samarbetet bland annat deltagit i projektet Målstyrd energiförvaltning, utbildat cirka 6000 elever i energi- och klimatfrågor genom en utställning på Tekniska museet och fått anslag från Klimatklivet för en informationskampanj om laddplatser riktad till bostadsrättsföreningar. Solkartor för länets kommuner har tagits fram och ett antal solenergiseminarier har anordnats med sammanlagt ca 600 besökare.

Energi- och klimatrådgivning – Lokalt arbete.

I den lokala rådgivningen prioriteras rådgivning till bostadsrättsföreningar och fastighetsägare med mindre fastighetsbestånd. 61 procent av det statliga bidraget används för denna rådgivning. De senaste åren har efterfrågan på rådgivning ökat markant som ett resultat av att förvaltningens tillsyn över fastighetsägare informerar om möjligheten till att få gratis energi- och klimatrådgivning. 67 bostadsrättsföreningar har fått rådgivning på deras fastigheter.

Förvaltningen har vid tre tillfällen föreläst om energirådgivning för tillsynspersonal. Föreläsningar har också hållits vid olika externa arrangemang.

Nearly Zero Energy Building Renovation-NeZeR

Projektet startade i mars 2014 och avslutas i februari 2017.

Under året har projektet tagit fram riktlinjer för hur europeiska städer kan gå till väga för att identifiera vilken typ av byggnader eller stadsdelar som bör prioriteras vid kommande renoveringar (*General Guidelines for creation of action plans in all Europe*). Workshops har även arrangerats under året med olika intressenter från fastighetssektorn för att informera om och diskutera hur energieffektiviseringar kan genomföras.

Under 2016 har studenttävlingar arrangerats där förslag på bra och kostnadseffektiva tekniker och metoder för att göra energibesparingar i befintliga byggnader tagits fram. Studenterna från Uppsala universitet använde som tävlingsobjekt ett par av Stockholms stads byggnader i Solberga. Vinnande förslag från Stockholm presenterades för vinnare från de andra länderna vid en utställning i Tallinn hösten 2016.

Från Sverige deltar miljöförvaltningen, Stockholms hem, Stadshuset AB samt IVL Svenska Miljöinstitutet. Övriga deltagande länder är Nederländerna, Rumänien, Finland (koordinator) och Spanien.

Urban learning

Syftet med EU-projektet Urban Learning är att fördjupa samarbetet mellan olika förvaltningar i respektive stad så att arbetet med energifrågor breddas till att även innefatta energisystem och integrerade energilösningar. Projektet startade i mars 2015 och avslutas i augusti 2017. Staden Wien är koordinator och Stockholms stad representeras av stadsbyggnadskontoret. Förvaltningen och exploateringskontoret deltar med erfarenheter från N. Djurgårdsstaden.

Elbilsupphandling

Elbilsupphandlingen avslutades formellt under 2015 men projektet har därefter förlängts för ytterligare ett års utvärdering av bilarnas drift. Projektet slutrapporterades därför i februari 2016.

Wich / Induktionsladdning

Wich (trådlös laddning av elfordon) är ett svenskt forsknings- och demonstrationsprojekt som studerar trådlös laddning av elbilar från användarens perspektiv. Bidrag ges från Viktoria Swedish ICT. Trådlös laddning anses av många vara en laddningslösning för framtiden, och kan ha potential att göra elbilen till det första valet för svenska bilköpare.

Under Wich-projektet, som startade i september 2012 och har pågått till och med 2016 har totalt tjugo bilar varit utrustade med trådlös laddningsteknik. För Stockholm gäller att fem av Stadens elbilar har utrustats med trådlös teknik under 2015.

Bilarna som användes i studien användes i den dagliga verksamheten främst av anställda i städerna Göteborg och Stockholm samt inom Vattenfall. Den trådlösa laddningen har därför utvärderats i verkliga situationer med framför allt anställda. Användarna har intervjuats grundligt. Resultaten från intervjuerna har jämförts med kvantitativa data som samlats in

under studien. Huvudsyftet med projektet är att svara på frågan om induktionsladdning ändrar laddningsbeteende hos användarna och orsakar mer frekvent anslutning av elfordon till nätet. En slutrapport ska redovisas i miljö- och hälsoskyddsnämnden i början av 2017

FREIGHT EVUE

Stockholms stad har genom miljöförvaltningen och tillsammans med sju andra städer i Europa medel från EUs sjunde ramprogram för projektet Freight Electric Vehicles in Urban Europe, FR EVUE. Projektet började i mars 2013 och pågår i 4,5 år (54 månader) till och med augusti 2017.

FR EVUE demonstrerar och utvärderar eldrivna fordon i smarta logistiska lösningar. Projektet koordineras av London och övriga medverkande är förutom Stockholm, Amsterdam, Lissabon, Madrid, Milano, Oslo och Rotterdam. I Stockholmdelen av FR EVUE medverkar Stockholms stad, Fortum och Trafikverket Region Stockholm. I Stockholm ingår logistikcentralen för byggmaterial i Norra Djurgårdsstaden samt en samlastningscentral för varudistribution och sophantering i city. Anpassning av logistikcentralen, snabbladdning och normalladdning av fordon och utvärdering.

Laddinfrastruktur

Miljöförvaltningen har i samarbete med trafikkontoret, Stockholm Parkering och KTH fått medel av Energimyndigheten för utvärdering av publika laddmöjligheter. Projektet har sammanställt erfarenheter från 2014 och 2015 års arbete med att etablera de 10 nya publika snabbladdarna och 100 nya publika normalladdarna i Stockholm. Samtliga stationer utvärderats. Projektet slutrapporterades till Energimyndigheten och miljö- och hälsoskyddsnämnden våren 2016.

Civitas Eccentric

Stockholm deltar tillsammans med Madrid, München, Åbo samt Ruse i Bulgarien i projektet Civitas Eccentric, ett projekt som ska minska avigsidorna med en stor bilanvändning med fokus på förorter och distributionstrafik.

Projektet finansieras inom EUs forskningsprogram Horizon 2020. Budgeten för Stockholm är cirka 3,9 miljoner Euro, varav knappt hälften går till Stockholms stad och delas mellan miljöförvaltningen och trafikkontoret. Bidragsbudgeten för miljöförvaltningen är cirka 9,5 miljoner kronor. Civitas Eccentric började den 1 september 2016 och ska pågå i fyra år.

Tanken är att projektet ska komplementera arbete som redan pågår men som saknat eller haft mycket begränsad finansiering. Åtgärderna inom projektet ska skynda på marknadsutvecklingen och möjliggöra test av nya koncept som mobilitetstjänster.

Deltagarna kommer att jämföra sina framgångar och motgångar för att lära av varandra. ICLEI och Union of the Baltic Cities har i uppdrag att se till att de erfarenheter som görs ska spridas vidare till andra städer.

Eccentric i Stockholm

I Stockholm är flera åtgärder planerade. De ska koncentreras till ett testområde som omfattar innerstaden samt stråket Hammarby sjöstad – Årsta – Liljeholmen, men även i viss mån till andra delar av staden.

Deltagare är:

- KTH, Integrated Transport Research Lab. Möjliggör att en ellastbil rullar i kommersiell verksamhet. KTH ansvarar också för utvärderingen av projektet.
- Snappcar, UbiGo Innovation AB, GoMore ApS. Utvecklar en mobilitetstjänst som bygger på samåkning, olika sorters bilpooler, cykelpooler samt kollektivtrafik. Tjänsterna ska även utvecklas och marknadsföras.
- Mobility Motors Sweden AB - Nissan återförsäljare. Tillhandhåller en testflotta av elfordon/skåpbilar för hantverkare.
- Cykelkonsulterna AB. Upprättar en testflotta för elcyklar och elfraktcyklar.
- Stockholm Stad
 1. Koordinerar Stockholmsparterna och hjälper dem i deras arbete. Utöver detta ska Stockholms stad också: Snabba upp stombussarna på linje 1 (TK). Ta fram en policy för att leda om cykeltrafiken vid byggen (TK). Utveckla parkeringen i ytterstad (TK). Göra en plan för laddinfrastruktur för elfordon (MF). Arbeta med Off-peak leveranser och samdistribution (TK). Utöka www.miljofordon.se med mer information. (MF). Informera bostadsrättsföreningar om elbilsladdning (MF).
 2. Stockholms egna åtgärder sker i samarbete mellan miljöförvaltningen och trafikkontoret och en del åtgärder kommer från beslut i Framkomlighetsstrategin. Koordinationen och eventuellt extraarbete på grund av EU-projektet sköts av miljöförvaltningen.
 3. Stockholms stads arbetstid, konsulter, resor mm utgifter finansieras till 100 procent av beviljade medel från EU.

Miljöfordon.se

Statens energimyndighet har beviljat Stockholms stad stöd motsvarande 80 procent av stödgrundande kostnader, högst 1,2 miljoner kr. Stödet lämnas för genomförande av projektet Miljöfordon.se – kapacitetsutveckling, under tiden 2016-09-01 – 2019-08-31.

Stockholms stad driver miljöfordon.se tillsammans med Göteborgs och Malmö stad. På sidan finns produktneutral information om miljöbilar men även andra hållbara transportsätt så som bilpool och lastcykel.

Projektet syftar till att upprätthålla och vidareutveckla Miljöfordon.se. Sidan ska även fortsättningsvis fungera som en kunskaps- och erfarenhetsbank för kommunernas bilansvariga. Samtidigt ska den göras mer attraktiv för en större målgrupp. Sidan kommer bland annat att få en ny modernare design, utveckling av funktioner och en användarundersökning planeras också.

Projektet ska bidra till att uppnå en fossiloberoende fordonsflotta 2030.

Laddstolpar inom staden – Klimatklivet

Stockholms stad har genom miljöförvaltningen ansökt och fått beviljat 4,6 miljoner kronor i bidrag från Klimatklivet för att till 50 % täcka kostnader för uppsättning av laddstolpar inom den egna organisationen. Syftet med projektet är att stimulera till val av elfordon vid nyanskaffning, att förbereda för framtida elfordon, samt att förbättra laddstandard på nuvarande stolpar. Samtliga förvaltningar och bolag får ansöka om medel hos miljöförvaltningen, som distribuerar ut bidraget och löpande rapporterar projektet till Naturvårdsverket. Projektet sträcker sig från april 2016-april 2018.

Fixa laddplats – Klimatklivet

Miljöförvaltningen projektleder ett informationsarbete tillsammans med alla länets kommuner och tillsammans med energi- och klimatrådgivningen. Under hösten 2016 har ett informationsmaterial arbetats fram gällande hur man fixar laddplatsen i en bostadsrättsförening. Det rör sig om informationsmaterial, checklistor, vägledningar, filmer m.m. Se www.fixaladdplats.se

Under januari och februari 2017 ska sex seminarier med utställning äga rum. Projektet har erhållit 300 000 kr från Klimatklivet.

NonHazCity

NonhazCity är ett Interreg Östersjö-projekt för vilket Stockholms stad är ”Lead Part”. Projektet startade den 1 mars 2016 och pågår till den 28 februari 2019, har 18 partners (kommuner, avloppsreningsverk, universitet och NGOs) från Sverige, Finland, Estland, Lettland, Litauen, Polen och Tyskland. I de deltagande kommunerna ska källor till skadliga ämnen identifieras och prioriteras, kemikalieplaner ska tas fram och informationsarbete ska genomföras riktat till verksamhetsutövare och invånare, för att få dessa att minska sin användning av skadliga ämnen. Städerna ska också arbeta med den egna kemikalieanvändningen genom att ställa krav i upphandling, byggande och ta fram kemikalieregister, för att förbättra förutsättningarna för substitution av skadliga ämnen. I slutändan är målet en minskad spridning av skadliga ämnen från städer till Östersjön. I Stockholm ska åtgärder genomföras i linje med den nuvarande kemikalieplanen och det ska också göras en utvärdering av och förberedelse för framtagandet av nästa kemikalieplan.

Projektet löper på enligt plan. En kick-off och startmöten i de olika delprojekten har hållits. Delprojekt har startats för materialflödesanalys, analys av kemiskt innehåll i varor, framtagande av kemikalieplaner samt informationsprojekt bland annat gällande riktad information till frisörbranschen.